

OPZIJ

FEMINISTISCH MAANDBLAD 4.0

NR.9 • 2017 • 45 ste JAARGANG • € 5,99

BLOEDSTOLLEND MOOI BEELD

DROMEN VAN VRIJHEID IN TEHERAN

DIANA MATROOS
HET LIJSTTREKKERSDEBAT,
SOCIAL MEDIA EN
ZUSTERSCHAP

ONCOLOGIE
PREVENTIE EN NAZORG

MELINDA GATES
'IETS TERUGGEVEN IS
WEL ZO EERLIJK'

SUITS
ADVOCATEN
VAN DE ZUIDAS
LANGS DE
FEMINISTISCHE
MEETLAT

EXCLUSIEF GUANTANAMO BAY

DE VROUWELIJKE BEWAKERS

Lees de krant tot 8 weken gratis

Ga naar
krant.nl

CADEAU

De week
van de
krant

Hoe u de krant ook leest, er is altijd een vorm die bij u past

de Volkskrant **Trouw** **Het Parool** **AD** **De Persgroep** **ED** **BN** **DeStem** **ds** **de Persgroep**

OPZIJ

FEMINISTISCH MAANDBLAD 4.0
NR.9 • 2017 • 45 ste JAARGANG • € 5,99

UITGELICHT

KARLIJN VAN HOUWELINGEN

Voor deze OPZIJ bezoekt VS-correspondent Karlijn van Houwelingen de beruchte gevangenis Guantanamo Bay. “Het is een heel surrealistische plek, een mengeling van reguliere marinebasis, Caribische badplaats en gevangenkamp. Militairen vieren er in hun vrije tijd feest op paradijselijke strandjes met uitzicht op wachttorens en prikkeldraad. In uiterlijk lijkt het een Amerikaanse *suburb* – maar dan met leguanen in de struiken. Er is een uitgedroogde golfbaan, een McDonalds, een souvenirwinkel met Guantanamo Bay-knuffels en een paintballcentrum dat Ground Zero heet. Elke ochtend om 08.00 uur klinkt over de hele basis het Amerikaanse volkslied.”

NINA KLAASSEN

Sinds dit nummer werkt Nina Klaassen bij ons op de bureauredactie. Ze stelde onder andere het profiel van Diana Matroos samen. Tijdens de presentatie van het tv-seizoen van BnnVara sprak ze Jan Versteegh over vaderschapsverlof. “Hij wordt binnenkort voor het eerst vader en vond het belachelijk dat er geen potje is om vaders twee weken verlof te geven. Ik vind zelf ook dat het beter geregeld moet worden. De Utrechtse kinderarts Tom Schulpen stelt dat het glazen plafond biologisch is, naarmate vrouwen langer bij hun baby blijven maken ze hormonen waardoor ze langer bij het kind willen blijven. Als mannen direct na de geboorte van hun kind langer thuisblijven, maken ze die hormonen ook aan.” Nina studeert Journalistiek aan Hogeschool Windesheim in Zwolle.

KLANTENSERVICE

Op opzij.nl/abonnements kunt u zelf een abonnement nemen. Voor contact over abonnements, bestellingen, wijzigingen en vragen kunt u mailen naar abonnements@opzij.nl. Een jaarabonnement kost € 55,99 voor 10 nummers.

COLOFON

Redactieadres
Haagweg 4-H1,
2311 AA Leiden
redactie@opzij.nl

Hoofdredacteur Marianne Verhoeven

Eindredactie Marleen Hogendoorn

Vormgeving Emmely Pardon

Medewerkers

Erzsó Alföldy, Alique, Julie Blik, Branded Cinema, Asha ten Broeke, Corbino, Sofie van den Enk, Maryam Firuzi, Jolene Groen, Catherine Hélie, Nico Hofstra, Karlijn van Houwelingen, Felix Huygen, Claudi Kessels, Nina Klaassen, Alies Pegtel, Lize Prins, Marie-Anne van Reijen, de Reismeyden, Sheila Sitalsing, Alice Thomson, Fieke Tissing, Renate van der Zee, ANP Foto en The Interview People.

Directeur/uitgever Hans van Brussel

Distributie Aldipress

Druk HaboDaCosta

COPYRIGHT

Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden overgenomen zonder voorafgaande toestemming van de auteurs of rechthebbenden.

De uitgever is niet aansprakelijk voor schade als gevolg van druk- en zetfouten. De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten van de illustraties volgens de wettelijke bepalingen te regelen. Zij die menen nog zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich wenden tot de uitgever.

ABONNEMENTEN

Een abonnement wordt tot wederopzegging aangegaan, tenzij anders vermeld. Opzeggingen kunnen UITSLUITEND schriftelijk worden doorgegeven, per post naar Opzij B.V., Abonnementenservice, Haagweg 4-H1, 2311 AA LEIDEN of per email naar abonnements@opzij.nl.

PERSOONSgegevens

We maken u erop attent dat aan ons verstrekte persoonsgegevens zoals naam, (e-mail)adres en telefoonnummers worden opgenomen in het gegevensbestand van Opzij B.V.. Dit bestand is aangemeld bij het College bescherming persoonsgegevens door Opzij B.V., de verantwoordelijke voor uw gegevens. Uw persoonsgegevens worden gebruikt voor onze abonnementsadministratie, voor de uitvoering van met ons gesloten overeenkomsten en om u op de hoogte te houden van interessante informatie en aanbiedingen van producten en diensten, eventueel ook na beëindiging van uw abonnement.

Speakers Academy
BRINGING KNOWLEDGE TO THE WORLD

Bestel de jubileumuitgave van **ACADEMY** Magazine 2017
(er zijn geen kosten aan verbonden)

magazine@speakersacademy.nl

Inspirerende sprekers en dagvoorzitters boekt u bij Europa's grootste sprekersinstituut

speakersacademy.nl | 010-4333322

ZUSTERSCHAP II

Op de cover van het zomer-nummer hebben we -zoals verwacht- wel wat reacties gehad. De meeste positief, maar uiteraard ook kritische kanttekeningen omdat de foto door een aantal vrouwen als seksistisch werd ervaren. Ik had me vooraf natuurlijk goed ingedekt, doordat ik een fijne positieve reactie in m'n zak had van boegbeeld van het feminisme Hedy d'Ancona. "Een licht provocerende foto op een feministisch tijdschrift, ik mag dat wel. Mensen moeten leren dat er erotiek bestaat en grappenmakerij." Dit citaat heb ik ook veelvuldig in de diverse (social) media gebruikt. En natuurlijk was het me ook een beetje te doen om dat rumoer. OPZIJ heeft dat nodig, te veel vrouwen zijn

OPZIJ uit het oog verloren en dat terwijl we juist in een *revival* van het feminisme zitten met een grote groep jonge feministen die het feminisme weer op een volkomen eigen manier een nieuwe *schwung* geven. Feminisme 4.0, inderdaad, daar gaan we voor. Alleen die discussies en dan vooral op Facebook en Twitter. Daar zakt regelmatig m'n broek van af. Natuurlijk is OPZIJ ook actief op alle social media, en we gaan in discussie als dat zin heeft. Maar kunnen we afspreken dat we ons dan ook een beetje respectvol uitlaten? Dat is waar zusterschap voor staat. Je hoeft het niet met elkaar eens te zijn, maar je moet elkaar wel helpen. Diana Matroos heeft er na de presentatie van het lijsttrekkersdebat eerder dit jaar ook -op niet mis te verstane wijze- kennis mee gemaakt. Hoe er vooral op Twitter uit de bocht werd gevlogen. En hoe er geen

bekende vrouw het op dat moment publiekelijk voor haar opnam. Daarom prijst ze in dit nummer -terecht- de actie van Linda de Mol met Patricia Paay.

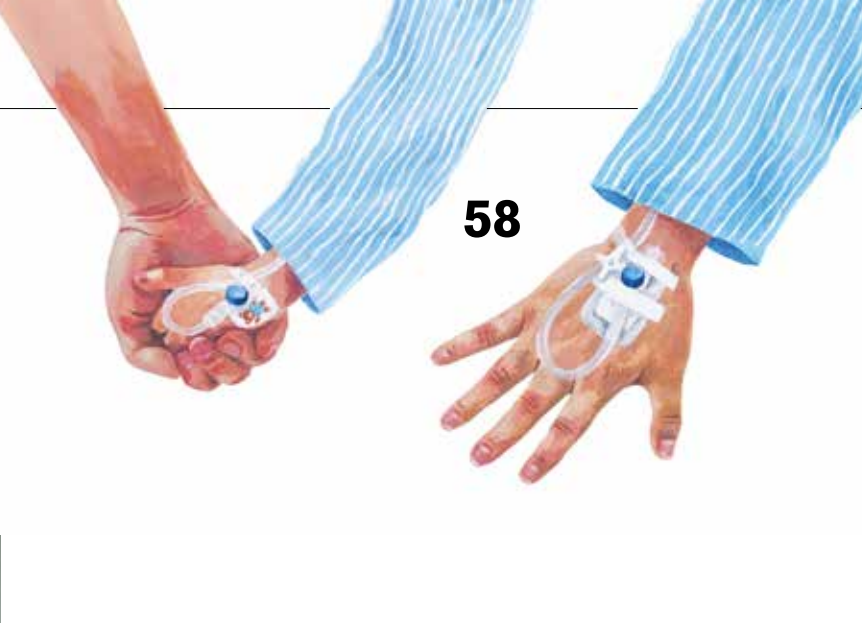
Met veel plezier heb ik -samen met Alies Pegtel- Mirjam de Blécourt geïnterviewd voor de Meetlat. Deze *grande dame* (ja, ze meet ook letterlijk ruim boven de 1.80 meter – net als ik) is als partner van een van de advocatenpakhuizen aan de Amsterdamse Zuidas een waardig strijder voor de vrouwenzaak en specifiek voor een *quotum* in de raden van bestuur en commissarissen. Want zonder het cijfer voor Baker McKenzie hier te willen prijsgeven, heeft zij dit toch zo'n beetje in haar eentje naar een positief eindoordeel weten te tillen.

Maar dit hele nummer barst van de bijzondere vrouwen en wat ze allemaal willen bereiken. Zoals gezegd, het feminisme leeft als een gek. Dat bleek ook toen ik van een vriendin een fotootje kreeg doorgeappt uit Lloret de Mar, niet de eerste bestemming waar je als OPZIJ-lezeres aan denkt. Het was een rek vol t-shirtjes met de tekst *YES I am a feminist*. En wat te denken van Dior, die op de catwalk ook een statement maakte en er nog eens dik overheen ging met *We should all be feminists!* Goed plan, alleen misschien niet in een t-shirt van 595 euro. ○

Models walk the runway at the Dior Spring Summer 2017 fashion show. Photo: Getty

Marianne Verhoeven

Maatschappij & Wetenschap

- 08 **SAY WHAT?**
- 11 **CLAUDI'S KOPSTOOT**
- 12 **ONZE WERELD**
Opmerkelijk nieuws
- 28 **REPORTAGE BUITENLAND**
GUANTANAMO BAY
Reportage: de vrouwelijke bewakers
- 46 **FOTOEXPOSITIE BUITENLAND**
MARYAM FIRUZI
Dromen van vrijheid in Teheran
- 58 **VROUWEN IN DE WETENSCHAP**
ONCOLOGIE Preventie en
psychologische nazorg
- 66 **PLEIDOOI VOOR MEER**
VROUWEN IN DE GEMEENTEPOLITIEK

Mensen

- 16 **OPEN DOEK**
MONICA SIE
- 20 **INTERVIEW**
MELINDA GATES
over Bill, hun rijkdom,
hun werk, en ja, ook over
hun seksleven
- 34 **VAKVROUW**
MYON VEENENDAAL &
BARBARA HILBRINK
modelabel 10days
- 38 **LANGS DE FEMINISTISCHE MEETLAT**
MIRJAM DE BLÉCOURT
- 54 **ZUSTERSCHAP**
DIANA MATROOS
- 94 **MAN OVER VROUW**
DUNCAN STUTTERHEIM
- 99 **OPHEMELEN**
MARYAM MIRZAKHANI

Kunst & cultuur

- 72 **INTERVIEW**
LÉILA SLIMANI
- 76 **BOEKEN**
- 78 **BOEKEN TOP 5**
- 79 **FILM & TV**
- 81 **TENTOONSTELLING**
- 82 **PODIUM**
- 84 **VAN OPZIJ**
MARIA KRAAKMAN
- 88 **OP REIS**
Dresden

Columns

- 05 **EDITORIAL**
- 15 SOFIE VAN DEN ENK
- 19 SHEILA SITALSING
- 27 ASHA TEN BROEKE

Service

- 03 **COLOFON**
- 57 **ABONNEE WORDEN**
- 98 **SHOPPING**

STRIP

Na een Dichter en een Denker des Vaderlands komt er nu ook een Stripmaker des Vaderlands. En Maaïke Hartjes en Margreet de Heer zijn de vrouwelijke genomineerden voor de titel. De stripmaker van ons land moet een ambassadeur worden voor het beeldverhaal en kan gevraagd worden bij een gebeurtenis van nationaal belang een visie op de actualiteit in stripvorm geven. In oktober wordt de Stripmaker des Vaderlands gekozen.

MARGREET DE HEER

Een hele MAAND

Terwijl er in de Tweede Kamer nog vergaderd wordt over een wetsvoorstel voor verlening van het betaalde vaderschapsverlof van twee naar vijf dagen, regelt ING het zelf maar. Het bedrijf biedt kersverse vaders de hele maand betaald verlof. De maand verlof gaat volgend jaar in werking. Ook niet-biologische moeders mogen de regeling gebruiken. Alleen tech-bedrijven zoals Yonego en Mastercard hadden voor jonge vaders uit ons land een ruime verlofmogelijkheid. We hopen dat er nog veel bedrijven volgen.

No MEN!

Een festival zonder mannen. Dat wil de Zweedse comédienne Emma Knyckare organiseren als reactie op seksueel misbruik op festivals. Op een van de grootste festivals van Zweden werden eerder verschillende vrouwen aangerand en verkracht, de organisatie besloot vervolgens een streep te zetten door de plannen voor een volgende editie. Knyckare twitterde: "Wat denken jullie van een cool festival waar alleen niet-mannen welkom zijn?" Mannen mogen pas weer komen als ze zich kunnen gedragen. De Zweedse heeft laten weten dat haar festival zonder mannen volgende zomer gaat plaatsvinden. Ze kreeg veel bijval en vrouwen boden haar hun hulp aan. Ook een mannelijke collega-komiek heeft zich aangemeld als schoonmaker, om de troep achteraf op te ruimen.

MALE player

Zo corrigeerde tennisser Andy Murray een journalist tijdens een persconferentie toen hij zei dat Sam Querrey de eerste Amerikaan is sinds 2009 die in de halve finale van een grandslamtoernooi staat. Mannelijke tennisspeler dus, want de journalist vergat even dat in het vrouwentennis onder andere Serena Williams de afgelopen jaren verschillende grandslamtitels heeft gewonnen. "Yes, male player. That's for sure," was het ongemakkelijke antwoord van de journalist.

SAY WHAT?

Women ONLY

Een parkeerplek alleen voor vrouwen? Bij navraag blijken de plekken te zijn gerealiseerd zodat vrouwen 's avonds in het donker niet een eind hoeven te lopen naar hun auto vanaf het tankstation het wegrestaurant. Geen grappen maken over extra brede parkeerplekken dus.

Oranje POWER

Voor het eerst in de historie zijn de Oranje leeuwinnen Europees kampioen. Met 4-2 versloegen zij de Denen in de Grolsch Veste. 4,1 miljoen mensen keken naar de zinderde finale. De wedstrijden van het vrouwenvoetbal worden dit EK beter bekeken dan ooit tevoren. De vrouwen presteren goed en dat zie je ook in de aandacht die ze krijgen. De wedstrijden tijdens het EK waren in *no time* uitverkocht. En Lieke Martens werd ook nog tot beste voetbalster van Europa verkozen. De populariteit van het vrouwenvoetbal is al flink gestegen, nu alleen de salarissen nog.

FOTOKNIVE

No ENGLISH..

President Donald Trump zat tijdens het G20-diner naast de *first lady* van Japan, Akie Abe. In een interview met de *New York Times* vertelde hij dat hij haar bijzonder onvriendelijk vond. Volgens Trump sprak ze geen woord Engels: "Nog geen hello." Maar dat klopt niet helemaal. De Japanse vrouw spreekt wel degelijk Engels. Ze gaf eerder speeches in Engels en ging naar Engelstalige scholen. Zou ze dan gewoon niet zo'n prater zijn? Nou, ze heeft een eigen radioprogramma gehad. Misschien had ze even geen zin in een gesprek met Trump.

Jongens ÉN meisjes

SIRE heeft flink wat losgemaakt met hun campagne 'Laat jij je jongen genoeg jongen zijn?' Ze ontwierpen een broek die je bijna niet kapot kan maken. Jongens zijn namelijk de enige die broeken kapot maken. Het zijn de jongens die in bomen klimmen, buiten spelen en vechten. Meisjes doen dat niet. Meisjes spelen binnen met barbiepoppen en zijn altijd schoon. Of toch niet? We leven in de 21ste eeuw waar er weinig meer wordt buiten gespeeld. Kinderen moeten op een steeds jongere leeftijd steeds meer doen. Ze maken huiswerk en zitten lange dagen op school. De druk om te presteren is groot. Misschien kan SIRE beter een campagne starten met de vraag: 'Laat jij je kind wel genoeg kind zijn?'

FOTO SIRE

GEEN PLAATS voor deze shit

Sam Carter van de Britse band Architects regeerde woedend toen hij zag dat een man een crowdsurfende vrouw betastte tijdens zijn show. "Ik heb getwijfeld of ik iets moest zeggen over wat ik zojuist zag. Ik zag een vrouw crowdsurfen in de richting van het podium en een man haar borst vastgrijpen. *That's fucking disgusting*. Er is hier geen plaats voor deze shit." Zijn boze woorden kregen veel bijval van het publiek. "Als je zoiets nog een keer doet, loop dan weg, rot op en kom nooit meer terug. Dit moet een veilige plek voor iedereen zijn."

Claudi's *kopstoot*

Wanda wilde dat positieve gevoel na haar bijzondere reis vasthouden.

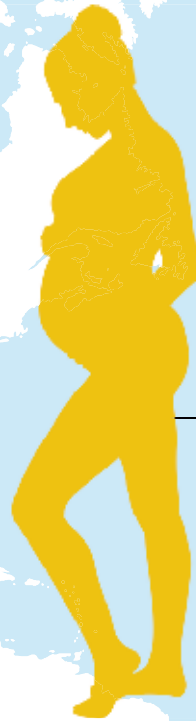
Amerika

Eén dollar als symbolische schadevergoeding. Dat moet David Mueller aan de Amerikaanse zangeres Taylor Swift betalen. Mueller (55) kneep de zangeres (27) in haar kont tijdens een meet and greet in 2013. Swift eist het symbolische bedrag om als voorbeeld te dienen voor vrouwen die twijfelen om zich publiekelijk uit te spreken tegen soortgelijke schandelijke en vernederende acties.

Engeland

In de metro in Londen hoor je voortaan 'Goedemorgen iedereen' in plaats van 'Goedemorgen dames en heren'. Zo worden reizigers op een genderneutrale manier begroet. Transport for London wil dat iedereen zich welkom voelt in het transportnetwerk en wordt er rekening gehouden met de diversiteit van de Londense bevolking. Ook ambtenaren in Amsterdam gaat aan de slag met genderneutrale termen in de communicatie.

Nederland

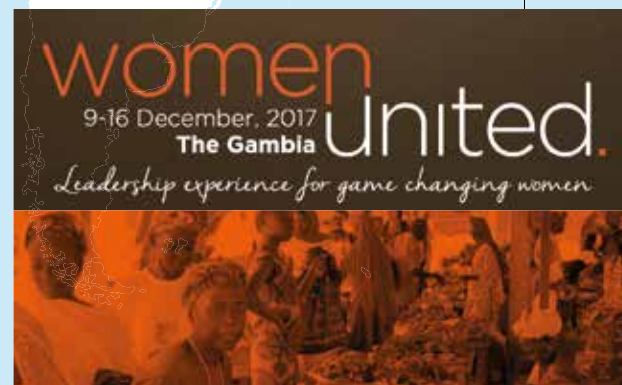
Zzp'ers die zwanger waren tussen 2004 en 2008 krijgen met terugwerkende kracht alsnog een zwangerschapsuitkering. De hoogste bestuursrechter in sociale zaken heeft dat bepaald. Volgens de rechter schond ons land het vrouwenrechtenverdrag van de VN door in die vier jaar geen verlofregeling voor zwangere zzp'ers in te stellen. Het UWV moet alle gedupeerden een vergoeding betalen die zich melden. Dat komt neer op zo'n 17.000 vrouwelijke ondernemers.

Tunesië

Alle vormen van geweld tegen vrouwen in Tunesië zijn voortaan strafbaar. Dat heeft het parlement eind juli bepaald. Het gaat niet alleen om fysiek geweld, maar ook seksueel, psychologisch en moreel geweld. Vrouwengroepen in het land hebben jarenlang gestreden voor een dergelijke wet. Ook economische discriminatie valt onder de wet, werkgevers die vrouwen minder betalen dan mannen in een soortgelijke functie, krijgen een boete. Human Rights Watch spreekt van een mijlpaal voor de vrouwenrechten.

Gambia

Women United organiseert in december een leiderschapsprogramma voor vrouwen in Gambia. Tijdens het programma werken Nederlandse zakenvrouwen samen met Gambiaanse zakenvrouwen. Tijdens de week is er aandacht voor persoonlijke ontwikkeling en coaching. Leiderschapsvaardigheden worden getraind door te werken aan echte projecten in Gambia en de wereld wordt een beetje beter gemaakt door de ondernemingen van rurale vrouwen in Afrika te helpen. Meer informatie op www.womenunited.academy

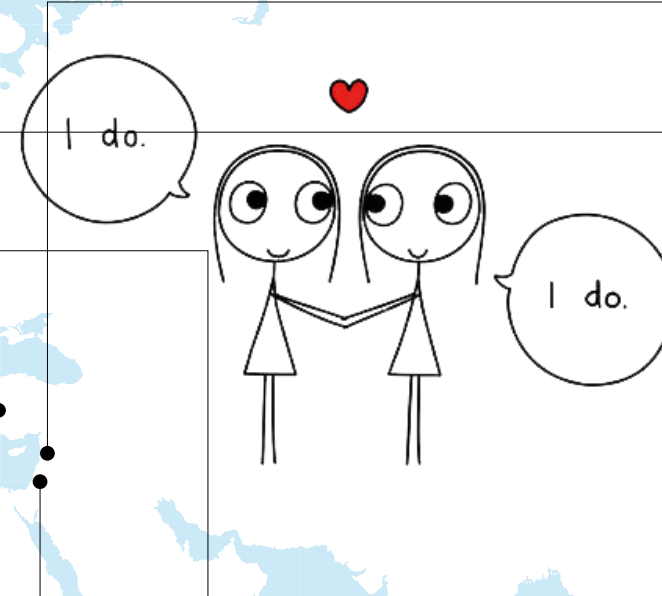
Syrië

De achtjarige Bana Alabed uit de Syrische stad Aleppo is één van de 25 invloedrijkste personen online. Time Magazine maakt jaarlijks deze lijst, ook J.K. Rowling en Rihanna staan er dit jaar op. Het Amerikaanse magazine baseert het overzicht op de frequentie waarmee de mensen in het nieuws komen. Bana werd wereldwijd bekend toen haar moeder namens haar ging twitteren vanuit Aleppo. De stad was belegerd en werd gebombardeerd. Ze heeft inmiddels ruim 365 duizend volgers.

Duitsland

Bij onze oosterburen mogen mensen van hetzelfde geslacht binnenkort met elkaar trouwen. Het parlement stemde met een grote meerderheid voor de legalisatie van het homohuwelijk. Bondskanselier Angela Merkel stemde zelfs overigens tegen het voorstel, omdat 'het huwelijk zoals het in de grondwet omschreven staat iets is dat zich alleen tussen man en vrouw kan voltrekken'. Kort na het besluit vroeg minister van Milieu Barbara Hendricks haar partner publiekelijk ten huwelijk.

Polen

In Polen is een wet aangenomen waardoor de morning-after pil uitsluitend op doktersrecept wordt verstrekt en niet meer over de toonbank bij de drogist. De wachttijd voor een doktersbezoek is gemiddeld twee weken. Ook werkt de nationalistisch-conservatieve Recht en Rechtvaardigheid (PiS) aan een aangescherpt abortusverbod, en dat terwijl de abortuswet al heel streng is. D66-Europarlementaire Sophie in 't Veld heeft de Europese Commissie opgeroepen de rechten en gezondheid van vrouwen en meisjes in Polen veilig te stellen. In 't Veld: "De partij probeert op alle mogelijke manieren de seksuele revolutie terug te draaien, tegen de belangen van meer dan negen miljoen vrouwen en meisjes in. Beetje bij beetje berooft de Poolse regering de bevolking van fundamentele basisrechten. Net als andere Europese vrouwen, moeten Poolse vrouwen het recht hebben op vrije keuze."

Turkije

De directeur van Amnesty International in Turkije, Idil Eser, is gearresteerd samen met zeven andere Turkse mensenrechten-activisten en twee internationale trainers. Ze worden op onbekende locatie vastgehouden vanwege een vermeend 'lidmaatschap van een terroristische organisatie'. Eerder werd de voorzitter van de Turkse afdeling van Amnesty International opgepakt, hij zit nog altijd vast.

Jordanië

Vrouwen die zijn verkracht in Jordanië hoeven niet meer met hun verkrachter te trouwen, als het aan het parlement ligt. Afgelopen maand werd er een artikel in de wet geschrapt waarmee daders onder een straf uit komendoor te trouwen met hun slachtoffer. Tegenstanders van de wetswijziging vinden dat trouwen juist nodig is omdat zo niet de familie-eer wordt aangetast. Alleen de Senaat en de Koning moeten de wijziging nog goedkeuren.

Vaginale droogheid?

Wist je dat bijna 45% van de vrouwen van 45 jaar en ouder last heeft van vaginale droogheid?*

*bron: Santoro N, J Seks Med 2009

Doe de test: Heb je wel eens last van een of meerdere van de volgende symptomen in en/of rond de vagina?

Droogheid	☐ ja ☐ nee
Jeuk	☐ ja ☐ nee
Irritatie	☐ ja ☐ nee
Brandend gevoel	☐ ja ☐ nee
Pijn ...	
... zonder direct aanwijsbare oorzaak	☐ ja ☐ nee
... tijdens het vrijen	☐ ja ☐ nee

Heb je meer dan 1 vraag met "ja" beantwoord, dan kan het zijn dat je last hebt van vaginale droogheid.

▷ Raadpleeg voor een juiste diagnose de huisarts

Vagisan® VochtCrème:

Nieuw. Vagisan VochtCrème, een medisch hulpmiddel bij vaginale droogheid. Nu ook verkrijgbaar in Nederland

Bij vaginale droogheid wordt de huid van de vagina te droog waardoor irritatie en pijn kan ontstaan. Vagisan VochtCrème geeft verlichting bij vaginale droogheid. De crème wordt snel door de huid geabsorbeerd, hydrateert de huid van de vagina en houdt haar soepel. Vagisan VochtCrème bevat huidverzorgende lipiden en is hormoonvrij. Omdat het een crème is en geen gel, voelt het niet plakkerig

aan en vleit het niet. De crème kan direct aangebracht worden in de vagina of op de huid rond de vagina. Voor inwendig gebruik wordt een handige applicator meegeleverd. Vagisan VochtCrème, voor verlichting van ongemakken door vaginale droogheid. Miljoenen vrouwen wereldwijd gebruiken het al. De crème is vrij verkrijgbaar.

Vagisan is een medisch hulpmiddel. Lees voor het gebruik de gebruiksaanwijzing

Discreet aankopen

Geen zin om het van de daken te schreeuwen? Deze bon zegt genoeg: geef het aan de balie medewerker, geen vragen meer nodig.

Dr. August Wolff GmbH & Co. KG Arzneimittel, 33532 Bielefeld, Germany

DR·WOLFF

KOAG/MAG - nr. 4365-0517-0621

Vagisan®

www.vagisan.nl

Sofie van den Enk (36) presenteert *Keuringsdienst van Waarde*, is schrijfster en treedt op als Amerika-deskundige. Ze woont met haar man, zoon en dochter in Utrecht.

aanpassings VERMOGEN

In de discussie rondom het SIRE-spotje over jongens in een keurslijf terwijl ze moeten ravotten, dacht ik aan een gesprek dat ik onlangs had met de directeur van een Utrechtse basisschool. Naast het reguliere onderwijsprogramma biedt deze school ook speciaal onderwijs voor kinderen die hoogbegaafd zijn. Officieel ben je dat vanaf 130 IQ-punten, maar de ervaring leert dat je pas bij meer dan 140 in de knoop komt op een normale school. De kenmerken zijn soms lastig te herkennen. Waar het clichébeeld van vioolspelende Einsteintjes zich opdringt, is de realiteit een heel stuk weerbarstiger. Na een maandje aanpassingsgedrag tussen de kleuters filter je een hoogbegaafd kind al bijna niet meer uit de massa. Door onderpresteren, opstandig gedrag en hun ongevoeligheid voor groepsdruk, worden deze kinderen vaak gezien als lastig, achter op leeftijdsgenootjes en zelfs lui. Het gaat om een hele kleine groep, procentueel gezien is maar 0,01 procent zeer hoogbegaafd, maar ieder kind dat om deze reden buiten de boot valt is er een te veel. Scholen en ouders hebben grote moeite om deze groep te herkennen, en de

veronderstelling dat die kinderen er met hun goed stel hersens wel komen, is een grote vergissing. Normaal onderwijs stoot hen af. Juist daarom vond ik het heel inspirerend om te praten met een bevlogen directeur die tegen de stroom in zijn school in het Utrechtse Lunetten draaiende houdt met deze speciale afdeling. "Zullen we even kijken in de klas?" vraagt hij, nu ik er toch ben. We lopen naar de deur van de gecombineerde groepen 3 en 4, waar de leerlingen rustig zitten te werken. Hoewel, zitten? Sommigen hangen, weer anderen pakken net een spel uit de kast. Als de deur opengaat en wij naar binnen kijken, zie ik twintig paar nieuwsgierige, gevoelige en open ogen naar ons opkijken. Ze hebben allemaal iets gemeen in hun manier van kijken. Het is bijzonder om te zien. Meteen valt me nog een overeenkomst op. Het zijn, op eentje na, alleen maar jongens. Statistisch gezien komt het toch bij evenveel meisjes voor, dus vanwaar deze oververtegenwoordiging? "De meiden passen zich veel makkelijker aan, hè? Die zijn toch gevoeliger voor wat er van ze verwacht wordt. Dus die draaien gewoon mee in het reguliere onderwijs, doen zich gewoon net iets

minder slim voor en komen daarna in de knoop. Die krijgen allemaal een burn-out of een *quarter life* crisis. Ja, daar zouden we veel meer aan moeten doen, om die vroeg te signaleren. Want al dat aanpassen wrekt zich toch een keer." Met al die aandacht voor jongens en jongensgedrag in het onderwijs, maken we school misschien wel leuker voor de kleine mannen, maar daar moet aan het einde van de schoolcarrière wel iets tegenover staan. Want of het nou is vanwege een te slimme kop of omdat we later ons in duizend bochten wringen om de ambitie ook nog naast het moederschap in stand te houden, het aanpassingsvermogen van vrouwen brengt hen vroeg of laat ook in de problemen. Ik kijk daarom met smart uit naar de volgende campagne van SIRE waarin meiden worden aangemoedigd zo slim sterk, grappig en onaangepast te zijn als ze maar willen, aangemoedigd door ouders, school en maatschappij. Misschien is de titel 'Laat jij je meisje genoeg jongen zijn?' een aardige. ○

Met al die aandacht voor jongens en jongensgedrag in het onderwijs maken we school misschien wel leuker voor de kleine mannen, maar daar moet aan het einde van de schoolcarrière wel iets tegenover staan

VENSTERS OPEN EN DE HORIZON VERBREDEN

Monika Sie Dhian Ho (50) is sinds vorig jaar directeur van Clingendael, het Nederlands Instituut voor Internationale Betrekkingen. Met Sie aan het roer wil dit instituut zich als denktank, diplomatieke academie en onderzoeksinstituut duidelijker profileren in het publieke debat.

Je studeerde politicologie in Rotterdam, waar komt de interesse voor politiek vandaan?

“Maatschappelijke vraagstukken stonden centraal tijdens het avondeten bij ons thuis. Er werd intensief gesproken over uiteenlopende onderwerpen, zoals armoede en milieuproblemen, politieke conflicten of historische helden. Wanneer een film over Gandhi vertoond werd, wijdde mijn vader een hele reeks gesprekken aan dit onderwerp. Onze ouders moedigden mijn zus en mij aan om ons verder te verdiepen in maatschappelijke vraagstukken. Het was vanzelfsprekend om je voor de goede zaak in te zetten, leed te verzachten en grove ongelijkheid tegen te gaan. Politiek *engagement* was ook wel typerend voor de jaren zeventig en tachtig, de tijden van demonstraties tegen atoomenergie en kernraketten.”

Was je activistisch?

“Ik denk dat ik eerder bedachtzaam was. Als leerling van twaalf liep ik rond met zo’n anti-atoomenergiebutton. Mijn leraar Nederlands wilde die rotzooi niet in zijn lokaal, tenzij ik een opstel schreef over mijn standpunt. Ik kreeg uiteindelijk een negen voor dat stuk en mocht mijn button blijven dragen. Zo heb ik altijd willen opereren. Eerst je standpunt overwegen, nadenken over de voor- en nadelen en proberen iets met argumenten te verdedigen. Ik kan actievoerders van verbale munitie voorzien, dat doe ik liever dan zelf de barricades op gaan.”

Je was voorheen werkzaam bij de Wetenschappelijk Raad voor het Regeringsbeleid en directeur van de Wiardi Beckman Stichting. Wat inspireerde je in dit werk?

“Motto’s als *Speaking Truth to Power* en *Making Sense Together* hebben me altijd aangesproken. Als er sprake is van een roeping, dan is dat het. In mijn functie probeer ik de politiek zoveel mogelijk te voeden met kennis, en met beleidsmakers te praten over hoe je maatschappelijke vraagstukken het beste kunt oplossen. Dit als tegenwicht

van een politiek die vooral wordt gerund door machtsoverwegingen en persoonlijke campagnes. Kennis is natuurlijk maar een element van politiek, campagnes en leiderschap kunnen ook inspireren. Maar kennis bij elkaar brengen en bespreken vind ik een hele interessante rol.”

Na tien jaar Wiardi Beckman Stichting besloot je vorig jaar leiding te geven aan het Instituut Clingendael. Waarom die overstap?

“Ik zag een nieuwe uitdaging. Voor veel mensen is het buitenland dichterbij gekomen. Waar maken zij zich het meeste zorgen over? Dat was vijf jaar geleden nog werkeloosheid of gezondheidszorg. Nu is dat de vluchtelingen- en migratiecrisis en terrorisme. Europa was vroeger een onderwerp dat je overliet aan EU-nerds. Het was te technisch en te veel een ver-van-mijn-bed-show. Nu willen mensen juist de discussie aangaan over het buitenland. Het is heel boeiend om een vrij klassieke denktank als Clingendael in die beweging relevant te laten zijn. Nieuwe klanten melden zich, wat betekent dat we nieuwe kennis in huis moeten hebben en nieuwe verbindingen moeten leggen.”

Hoe ga je dat doen?

“Het is belangrijk dat we de vensters openen en onze horizon verbreden. Ik zou een pionier willen zijn in het maken van verbindingen tussen buitenland-deskundigen en Nederlanders voor wie het buitenland steeds belangrijker wordt, zoals burgemeesters, ondernemers of de politie. En in het verbinden van buitenlanddeskundigen en het grote publiek. Clingendael heeft de opdracht om dat debat te helpen organiseren. Ik wil me op het grote publiek richten om het gesprek aan te gaan en het debat aanwakkeren over hoe we willen dat het buitenlandbeleid eruit gaat zien. We zijn momenteel bezig met het opzetten van een debat-centrum, het geven van toegankelijke cursussen en het organiseren van een jaarlijks publieksonderzoek.”

Econoom Sheila Sitalsing (48) is freelance journalist en columnist bij *de Volkskrant*. Ze woont met haar man en twee kinderen in Delft.

Zie je draagvlak voor deze projecten?

“Volgens onderzoek van de Universiteit van Tilburg spelen waarden en *engagement* nog steeds een belangrijke rol, maar anders dan in mijn tienerjaren wordt dat op dit moment vooral ingevuld door *mindfulness* cursussen en andere individuele zingeving. Maar veel van onze persoonlijke problemen komen juist voort uit maatschappelijke vraagstukken. Bijvoorbeeld een te hoge werkdruk en burn-out. Als je voor zoiets een oplossing wilt bieden, dan zul je daar toch collectief meer over moeten debatteren en de politiek moeten sturen. Ik geloof dat het mogelijk is om het publieke gesprek nieuw leven in te blazen.”

Je komt uit een gezin met een Chinees-Indonesische vader en een Nederlandse moeder. Voel je je verbonden met je achtergrond?

“Ja, absoluut. Kenmerkend voor het Confucianisme, de hoofdstroom in de Chinese cultuur, is dat zingeving niet zozeer in de relatie tot een god wordt gezocht, maar vooral in je relatie met andere mensen. Dat is ook hoe mijn opvoeding in elkaar zat. Misschien bestaat er een god, maar het belangrijkste is medemenselijkheid. Het is interessant om te zien hoe de Confucianistische deugden van honderden jaren voor Christus nog doorwerken in de Chinese diaspora, die over de wereld verspreid zijn. Bij veel Chinese immigranten die ik tegenkom zie ik die nadruk op hard werken en inzet voor je naaste omgeving.”

Blijft er naast het harde werken nog tijd over voor andere dingen?

“Vrienden spreken, sporten, operabezoek, muziek maken, zijn dingen die ik graag doe, maar die het te vaak afleggen. We proberen ‘s middags op tijd thuis te zijn voor onze kinderen (twaalf en negen jaar oud) en tijdens het diner praten we op dezelfde manier met elkaar als vroeger bij ons thuis. Om negen uur ‘s avonds beginnen mijn man en ik aan het laatste gedeelte van onze werkdag. Het helpt dat mijn man de helft van de gezinszorg op zich neemt. We zijn gelukkig in ons werk, maar dat werk in tijd beperken voor die andere mooie dingen van het leven blijft een strijd.”

Je wordt door collega's omschreven als intelligent en sociaal behendig, maar ook als bescheiden en liever op de achtergrond blijvend.

“Ik weet niet of ik het bescheiden zou noemen. Het draait inderdaad niet om mij, maar om de maatschappelijke vraagstukken die we moeten oplossen. Ik wil ertoe doen, maar op basis van onderzoek. Dat is wat anders dan bescheidenheid, want ik ben best een *draufgänger*. Het is misschien die confucianistische traditie die ik in me draag, waarin medemenselijkheid een deugd is, die enigszins contrasteert met deze liberale tijd, waarin de viering van het ego centraal staat.”

‘Europa was vroeger een onderwerp dat je overliet aan EU-nerds. Het was te technisch en te veel een ver-van-mijn-bed-show. Nu willen mensen juist de discussie aangaan over het buitenland’

wanneer DE MAN vertrekt

Aan de rand van Parijs, op weg naar de uitvalsweg, belandden we tussen de koepeltentjes. Rijen en rijen tijdelijke onderkomens, neergezet op de openbare weg, op de stoepen, langs het asfalt, langs de viaducten. Een lang kronkelend lint van kleurige tentjes, zo ver het oog reikt. Bevolkt door jonge mannen. In de bloei van hun leven zijn ze over het Afrikaanse continent getrokken, naar Ceuta of naar Melilla of naar Libië. Ze hebben ‘de oversteek gewaagd’, zoals de levensgevaarlijke helletocht in smokkelboten ook wel genoemd wordt, om te stranden op de stoepen van Parijs, als papierloze ongewensten in een onwettig tentenkamp. Als illegaal zoeken ze hun weg door West-Europa, ze verkopen op straat mini-Eiffeltorentjes met ingebouwd licht, ze maken wc’s schoon, ze sturen geld naar huis en proberen een leven op te bouwen zonder opgepakt en uitgezet te worden.

Ik keek naar de drommen mannen op de Parijse stoepen en vroeg me af: waar zijn de vrouwen? Achtergebleven natuurlijk. In Senegal of in Somalië of in Niger. Dat moet enorme voordelen hebben, mijmerde ik. Grote vrijheid en zelfstandigheid, zonder man die de baas in huis speelt. Als het meezit een geldstroom uit

Europa – *remittances*, zoals het geld dat migranten naar huis sturen heet, zijn een substantiële inkomstenbron voor veel emigratielanden. Minder kinderen, want een man die er niet is kan je niet bevruchten. Ik ben opgegroeid in een land met een vrouwenoverschot als gevolg van mannenmigratie en de vrouwen vaarden er wel bij. Ze werkten buitenshuis, ze losten hun eigen problemen op en ze lieten zich door niemand de les lezen. Uit de onderzoeksliteratuur rijst een gemengder beeld op. Er zijn gevallen gedocumenteerd in India, waar vrouwen die bij hun schoonfamilie inwonen na het vertrek van hun echtgenoot alleen maar in nog heviger mate de familievoetveeg worden. Een *case study* van het Mexicaanse platteland, vanwaar

hordes mannen naar de Verenigde Staten zijn getrokken, rept van achtergebleven vrouwen die door de rest van het dorp met wantrouwen worden bekeken en onderaan de maatschappelijke ladder bungelen. De verhalen uit Afrika, opgetekend door sociologen, antropologen en journalisten, zijn vrolijker. Die gaan over vrouwen die zich dankzij de afwezigheid van een man kunnen ontplooiën tot zelfstandige wezens, met een bloeiend leven buitenshuis. Ze durven ‘bemoei je er niet mee’ te zeggen tegen hun schoonfamilie, ze nemen hun eigen beslissingen, ze hoeven geen onafzienbare kindershare te verzorgen, ze gaan stemmen – en bepalen zelf op wie. En het mooiste: wanneer de man terugkeert, blijft het zo. Dat is nou eens lekker emanciperen. ●

Ik ben opgegroeid in een land met een vrouwenoverschot als gevolg van mannenmigratie en de vrouwen vaarden er wel bij

MELINDA GATES

over Bill, hun rijkdom, hun werk, en ja, ook over hun seksleven

Lag de focus van hun enorme liefdadigheidsfonds eerst op het genezen en voorkomen van malaria, nu is deze verschoven naar het financieren van anticonceptie. **Melinda Gates (52)**, de vrouw van Microsoft-oprichter Bill Gates, is op een missie. Ze wil de bulk van hun vermogen van zo'n 89 miljard dollar gebruiken om miljoenen vrouwen van anticonceptiemiddelen te voorzien.

In gesprek met een van de rijkste vrouwen ter wereld en het gaat over anticonceptiemiddelen: condooms of de pil, en haar seksleven. Niet over privéjets, jachten of bontjassen – “Die zou ik nooit dragen in Seattle” – maar over seks. En ze praat er opmerkelijk ontspannen en gemakkelijk over.

“Natuurlijk gebruik ik anticonceptiemiddelen,” zegt Melinda. “En natuurlijk is het nooit mijn ambitie geweest om het publiekelijk over seks met Bill te spreken, maar in dit kader doe ik dat graag. Elk jaar hebben miljarden stellen seks. Misschien niet heel verbazingwekkend dat ook wij seks hebben.”

Haar man heeft een identieke werkkamer direct naast haar in het kantoorgebouw in Seattle, waar *The Bill and Melinda Gates Foundation* is gevestigd. De meeste dagen rijden ze gewoon ‘s avonds naar huis om te eten met hun gezin, waarbij de gesprekken aan tafel gaan over van alles en nog wat en dus ook over anticonceptiemiddelen en rioleringsystemen. Het stel is inmiddels 23 jaar getrouwd. En Bill, oprichter van Microsoft, is al jaren de rijkste man ter wereld met een vermogen van rond de 89 miljard dollar.

Maar Melinda vindt het belangrijker om over seks te praten dan over geld. “Ik heb drie kinderen. En het is geen

toeval dat er telkens drie jaar tussen zit,” vertelt Melinda. “Iedereen zou seks moeten kunnen hebben zonder bang te hoeven zijn om zwanger te worden.”

Melinda groeide op in een rooms-katholiek gezin in Texas. Haar familie behoort tot de middenklasse in Amerika. Haar vader was een ruimtevaart-ingenieur en haar moeder huisvrouw. Ondanks dat Melinda katholiek is, heeft ze altijd voorbehoedsmiddelen gebruikt. “Ik heb geluk gehad. Geen van mijn zwangerschappen was bijzonder zwaar. Zonder voorbehoedsmiddelen had ik niet kunnen doen wat ik nu doe. Ik kon naar

de universiteit, heb mijn diploma gehaald, had een negenjarige carrière bij Microsoft en trouwde met Bill. Ik heb niet direct kinderen gekregen en had de optie om mijn leven te plannen. Stel je voor. Als ik geen voorbehoedsmiddelen had gehad, dan had mijn leven er heel anders uit gezien. Ik had zo zwanger kunnen worden en had dan moeten stoppen met school.”

Als je naar de rijkdom van de Gates' kijkt, dan zou je misschien verwachten dat Melinda vooral druk zou zijn met het uitkiezen van dure Hermès-tassen of met het verzamelen van kunstwerken van impressionisten

(haar man en zij hebben een aantal werken), maar in plaats daarvan wijdt ze haar leven aan het redden van levens. Het afgelopen decennium is ze de hele wereld over gereisd en heeft ze gesproken met prostituees met HIV, heeft zich ingespannen om ziektes zoals polio en tuberculose uit te roeien en om onderzoeken naar nieuwe geneesmiddelen, zoals een vaginale zalf die infecties kan voorkomen, te financieren.

Haar kledingkast hangt vol met keurige bruine en donkerblauwe maatpakken, kaki broeken, sjaals en versleten sportschoenen. Vandaag draagt ze een blauw shirt van zijde en een simpele zwarte broek. Ze heeft bijna geen make-up op en draagt als enige sieraad een niet opvallende gouden ketting. Ze ziet er uit alsof ze al even niet naar de kapper is geweest en haar nagels zijn niet gelakt. Niks aan haar laat zien dat ze bij de elite hoort. Behalve misschien haar agenda die uitpuilt met afspraken met wereldleiders. Ze gaat graag met hen in gesprek over seks en de gevolgen daarvan, omdat ze met haar stichting een wereldwijde campagne voert om 120 miljoen vrouwen in ontwikkelingslanden te voorzien van voorbehoedsmiddelen.

“Toen ik voor het eerst vrouwen in ontwikkelingslanden ontmoette, realiseerde ik me hoe belangrijk anticonceptiemiddelen zijn geweest in mijn leven,” zegt ze. “Met mijn vriendinnen hadden we het over welk middel we gebruikten, welke voorbehoedsmiddelen wanneer werken en wat de bijwerkingen zijn. In Amerika heeft de komst van de pil alles veranderd. We lijkten te zijn vergeten dat dat niet het geval is voor heel veel vrouwen die minder geluk hebben.”

Ze laat dit onderwerp niet zomaar varen. “Ik begon met de pil toen ik op de universiteit zat. Ik heb verschillende soorten anticonceptie gebruikt in verschillende periodes in mijn leven.”

In hun gezin, ze hebben drie kinderen, Jennifer (21), Rory (18) en Phoebe (14), wordt ontspannen over seksualiteit gesproken. “Mensen praten niet graag over seks omdat

speerpunten van hun liefdadigheidswerk, kwam ze erachter dat het hun grootste angst was om zwanger te worden. “Ik ging naar de stoffige, vervallen dorpen of krottenwijken waar geen schoon drinkwater en bijna geen eten was. Als ik daar lang genoeg bleef en de mannen vertrokken waren, dan gingen de vrouwen me eindelijk vragen stellen. Ze vroegen me altijd naar voorbehoedsmiddelen. De meesten van hen hadden geen middelen ter beschikking of moesten er heel ver voor reizen. Ik wilde me in eerste instantie afzijdig houden. Ik was katholiek en wist dat het een moeilijk politiek punt was. Maar ik wist ook dat ik ze niet kon negeren.” Melinda, afgestudeerd in economie en computerwetenschappen, raakte geobsedeerd. “Ik begon vragen te stellen. Goede doelen en klinieken zeiden ‘maar we hebben wel condooms’. Jij en ik zouden dat prima hebben gevonden, maar voor vrouwen in derdewereldlanden is dat anders. Ze vertelden me: ‘Ik kan echt geen condoom gebruiken. Het zou lijken alsof ik of mijn partner aids heeft.’ Ze hadden methodes nodig die ze makkelijker konden verbergen. Ik moest iets doen en ik ben een van die gelukkigen met genoeg geld om echt iets te doen.” Anticonceptie is een beladen onderwerp. Daar kwam Melinda al snel achter. “We willen vrouwen niet verhinderen om kinderen te krijgen. We willen dat vrouwen kunnen kiezen wanneer ze die krijgen en hoeveel ze er willen. Het heeft niets te maken met het verbeteren of veranderen van de cultuur van deze vrouwen en mannen, het gaat erom dat we ze zelf de macht geven. Elke twee minuten sterft er een vrouw aan de complicaties van een zwangerschap of bevalling. Elke keer als ik een dorp bezoek in een ontwikkelingsland ontmoet ik wel iemand die een familielid heeft verloren aan zulke complicaties. Waarom moeten deze vrouwen gedwongen worden om zwanger te worden, elke keer weer opnieuw, om elke keer te vrezen dat hun kindje sterft of dat hun zelf iets overkomt?”

De statistieken laten zien dat landen waar anticonceptiemiddelen makkelijk te verkrijgen zijn, zoals

‘Drugs, seks en alcohol zijn onderwerpen waar je het regelmatig over moet hebben. En uiteraard maakt Bill dan ook deel uit van het gesprek’

ze zich schamen – het is een taboe – maar het is normaal menselijk gedrag! Ik geloof dat je er vroeg en vaak met je kinderen over moet praten. Hoe sneller je hun vragen beantwoordt, hoe beter. Drugs, seks en alcohol zijn onderwerpen waar je het regelmatig over moet hebben. En uiteraard maakt Bill ook deel uit van het gesprek.” Terwijl ze sprak met vrouwen in Afrika en Azië over het belang van vaccinaties en onderwijs, de aanvankelijke

in Indonesië, grote economische groei doormaken. “Toen kregen de voornamelijk mannelijke leiders en ministers interesse en kwamen ze naar mij toe.” Ze vertelde hen: “Geef vrouwen de controle over hun eigen lichaam en zij zullen keuzes maken die niet alleen invloed zullen hebben op hun families, maar ook op hun netwerk en uiteindelijk zelfs op hun landen.” Elke keer als ze gespannen is omdat ze moet presenteren

voor wereldleiders, denkt ze aan de vrouwen die ze heeft ontmoet tijdens haar reizen. “Zo veel vrouwen blijven in mijn hoofd rondhangen. Er was een vrouw die ik ontmoette in Nigeria. Ze had een hele sleep kinderen en zei tegen mij: ‘Kun je niet zien dat ik geen grond meer heb om op te verbouwen en een echtgenoot heb die telkens in het leger moet dienen. Als ik nog een kind krijg, dan is dat niet eerlijk naar de anderen toe. Ik zal ze dan niet allemaal te eten kunnen geven en sommigen zullen sterven.’”

Melinda moet vast enig verzet hebben gehad van religieuze leiders. “Ik heb islamitische leiders ontmoet, maar in de Koran wordt er wel degelijk geschreven over gezinsplanning. Het verzet komt meestal uit de dorpsgemeenschappen zelf.” Zelf is ze op school geweest bij de nonnen van de Ursuline Academy in Dallas. “In het katholieke geloof is er meer verzet tegen. Maar de lokale priesters kunnen helpen. Ik heb priesters ontmoet die veel mensen kenden die HIV of aids hadden, zij vertelden mannen en vrouwen dat het gebruiken van een condoom juist goed was. Maar op het hoogste niveau geloven ze alleen in periodieke onthouding. Laten we zeggen: *let's agree to disagree*. In de Verenigde Staten gebruikt 96% van de getrouwde katholieke vrouwen een anticonceptiemiddel.

Het volgende punt op haar lijstje is betere zorg voor zwangere vrouwen. “Ik was ooit in Malawi waar ik twee

baby's naast elkaar op een aankleedkussen zag liggen. De ene baby was geboren in de kliniek, de andere baby aan de kant van een modderige weg. Het waren beide prachtige kindjes, maar ik zag de ene baby wegslijpen terwijl de andere zou kunnen opgroeien. Dat is vreselijk, zeker als je het gevoel hebt dat je had kunnen helpen.”

“Er zijn veel oorzaken waarom vrouwen niet in een kliniek bevallen. Ze hebben geen vervoer, of geld voor vervoer. Of de dorpscultuur verbiedt het. Vrouwen wordt dan rustig verteld 48 uur door te persen, met alle gevolgen van dien. Je hoeft echt geen groot ziekenhuis te hebben, maar een simpele steriele ruimte waar je een keizersnede kunt ondergaan, zou al enorm helpen.”

De katholiek gebleven Melinda wil zich niet mengen in het debat over abortus. “We willen dat zo veel mogelijk mensen onze stichting steunen en ons helpen. We willen niet de hele tijd bezig zijn met de controversie die erbij hoort. Bill en ik besloten om ons te focussen op het redden van levens. We kunnen niet alles doen.”

Melinda en Bill hebben ook zo hun mening over mensen die denken dat ontwikkelingshulp zonde is van het belastinggeld. “Het zijn vaak mensen die zich ook erg druk maken om immigratie. Ik zeg dan tegen ze: ‘Laten we deze investeringen doen, zodat de mensen in hun eigen land kunnen blijven.’ Ik heb heel veel gereisd en ik heb nog nooit een familie ontmoet die zo maar huis, haard en familie wilde achterlaten en de zee over wilde steken om in Europa aan het werk te gaan. Dat doen ze alleen als ze echt wanhopig zijn. Ze zouden veel liever in hun

eigen land werken, dicht bij hun familie. Ja, daar heb je problemen met dictators en conflicten, maar je kunt veel economische migranten tegenhouden.” Ze noemt Zuid-Korea als voorbeeld. “We hebben daar behoorlijk wat geld ingepompt en nu hebben ze geen hulp meer nodig en geven ze zelf geld weg. Het is alsof het dan eindelijk doordringt dat sommige financiële hulp niet voor altijd is. Mensen kunnen zichzelf vaak redden als je ze een klein duwtje in de goede richting geeft. Voor landen geldt hetzelfde.”

Dat brengt ons bij het onderwerp president Trump. “Ah,” zegt ze. “Nu moet ik voorzichtig zijn.” Ze is niet blij dat hij besloot geen geld meer uit te geven aan ontwikkelingshulp voor *family planning*. “Het heeft wel het vuur aangewakkerd bij vrouwen in de Verenigde Staten. Het is alleen ironisch dat wij mensen in het buitenland leren over anticonceptie terwijl het misschien in de Verenigde Staten helemaal teruggedraaid wordt.” Ze heeft over dit probleem gesproken met Trump. Het was een kort gesprek dat erg fascinerend moet zijn geweest. “Ik denk niet dat hij veel gaat veranderen,” is alles wat ze wil zeggen. In plaats daarvan focust ze zich op miljardairs, in de hoop dat zij willen doneren, nu de Amerikaanse regering een stap terugzet. “Het zou geweldig zijn als anderen meer zouden doneren. We hebben hulp nodig om de rijken te laten inzien dat zij een verschil kunnen maken. Of dat nou in Amerika is, of over de hele wereld.” De Bill and Melinda Gates Foundation heeft overigens een donatie gedaan van twintig miljoen dollar aan She Decides, het door minister Liliane Ploumen opgerichte internationale fonds voor veilige abortussen, seksuele voorlichting en kraamzorg in arme landen. Dit fonds werd door Ploumen in het leven geroepen als gevolg van het stopzetten van de subsidies uit de VS. (zie ook OPZIJ nummer 7/8 2017 red.)

In het verleden heeft Melinda zich niet altijd een feminist genoemd. “Ik ben absoluut een feminist,” zegt ze nu. “Als je een feminist bent, dan ben je er voor alle vrouwen. Je wilt ze versterken en ze de kans geven om hun eigen keuzes te maken, dat is het honderd procent voor mij. Bill is feministischer geworden doordat hij nu dochters heeft, maar zijn moeder is altijd al een sterk karakter geweest. Ze vervulde al bestuursfuncties in een tijd waarin dit voor vrouwen nog niet gebruikelijk was. Onze zoon is ook een feminist. We moeten onze zonen en echtgenoten meenemen in het feminisme. Amerika doet het niet zo goed: minder dan twintig procent van de leden van het Congres is vrouw en slechts vijf procent van alle CEO's is vrouw.”

Ze voelt zich totaal niet schuldig over het feit dat ze full-time werkt. En ze moet lachen om de opmerking dat het best knap is dat Bill en zij al zo lang bij elkaar zijn, het gebeurt niet veel miljardairs. “Het is moeilijk om een normaal gezinsleven te onderhouden, maar Bill en ik kregen een relatie toen hij al bekend was. Ik wist dus goed

wat de voor- en nadelen waren. We spraken al over onze wensen en onze dromen toen we verloofd waren en ik heb echt goed nagedacht over hoe ik wilde leven. Hoe het zou zijn om kinderen op te voeden terwijl hun vader over de hele wereld bekend is en iedereen zich blindstaart op zijn rijkdom.”

Melinda is gefixeerd op normaal zijn in een hele abnormale wereld. “Ik gebruikte mijn meisjesnaam, French, op de school van de kinderen, zodat andere moeders niet wisten wie we waren en tegen de tijd dat ze erachter kwamen, ze al wisten dat wij ons niet anders

gedroegen. Nu beschermen ze ons. Mijn jongste dochter gaat straks naar de middelbare school en ik vraag haar nu al wat ze gaat zeggen tegen haar nieuwe vrienden.”

Het kan nogal ongemakkelijk zijn om een huis te hebben met een waarde van honderd miljoen dollar, geeft ze toe. “Je wilt niet dat er vrienden bij je langskomen alleen omdat je een zwembad hebt. We hebben een regel dat er geen foto's mogen worden gemaakt in het huis. Het is onze persoonlijke en besloten ruimte.”

In het gezin heeft iedereen zo z'n eigen taken, van kamer

opruimen tot honden uitlaten. “Na het eten doen we samen de afwas. Etenstijd is erg belangrijk voor ons: we gaan met z'n allen aan tafel zitten, zonder mobieltjes. Ik kook zelf niet - ik ben er vreselijk slecht in - dus ja, we hebben een kok.”

Het is de eerste luxe die ze noemt. “Ik voel me een beetje slecht bij het feit dat we een hulp hebben. We gaan ook vaak luxer op vakantie dan anderen, maar dit is ook gedeeltelijk om privacy-redenen.”

Aan tafel praten ze over van alles. “Ik ben erg hoopvol als het gaat om de generatie van mijn kinderen. Ze zijn

‘Mensen kunnen zichzelf vaak redden als je ze een klein duwtje in de goede richting geeft. Voor landen geldt hetzelfde’

niet zo seksistisch, racistisch en gefocust op sekse. Ze houden Bill en mij zo goed bij de les. Wij mogen niet ouderwets klinken. Zij mogen niet uit de hoogte doen.”

“Natuurlijk zeur ik wel eens, wel minder nu ze wat ouder worden. Bill mag ook niet op zijn telefoon kijken tijdens het avondeten en hij moet de afwas doen, zelfs als Warren Buffett langs komt om bridge te spelen.”
Ze wil niet dat hun kinderen straks leven in weelde van hun enorme vermogen. Het plan is om binnen twintig jaar na hun dood de 89 miljard van de stichting te hebben aangewend. “De grote verschillen tussen arm en rijk zijn niet goed. Als je een vermogen van een miljard hebt, dan heb je dat echt niet allemaal nodig om leuk van te leven. Je moet helpen om de verschillen tussen arm en rijk te verkleinen.” Dat is waar *The Giving Pledge* voor dient (zie kader).

Weinig mensen zullen het met haar oneens zijn. Behalve misschien een paar superrijken die geloven dat ze hun geld hebben verdiend doordat ze briljant zijn en hard werken. “Maar als je zoveel geld hebt verdiend, dan speelt geluk altijd een grote rol. Het gaat niet alleen om hard werken,” vindt Melinda. “Misschien komt het omdat je bent opgegroeid in het juiste land. Bill heeft veel gehad aan de stabiliteit en infrastructuur van Amerika. Hij was op het juiste moment op de juiste plek. Dus moet hij moet iets teruggeven. Dat is wel zo eerlijk.”

‘Als je zoveel geld hebt verdiend, dan speelt geluk ook een rol. Het gaat niet alleen om hard werken. Bill was op het juiste moment op de juiste plek. Hij moet wel iets teruggeven. Dat is wel zo eerlijk’

THE BILL AND MELINDA GATES FOUNDATION

Bill en Melinda Gates richtten in 2000 hun foundation genaamd *‘Bill and Melinda Gates Foundation’* op, na een reis naar Afrika. Ze hadden een concreet doel voor ogen: malaria de wereld uit helpen. De ziekte is de wereld nog niet helemaal uit, maar in de jaren na het starten van de stichting is het aantal mensen met de ziekte met zo’n 25 procent verminderd. Maar hun missie is nog niet klaar. De foundation focust zich vooral op het helpen van kinderen. Ze financieren onder andere vaccinaties, anticonceptiemiddelen en voeding voor zwangere vrouwen en moeders. Ze helpen mensen over de hele wereld. Zo focussen ze zich in Noord-Amerika voornamelijk op goede scholing van de jongeren en op het verbeteren van de openbare scholen in de Verenigde Staten. In 2016 was de foundation zo’n veertig miljard euro waard. Dit jaar heeft Bill Gates aangegeven wederom 4,6 miljard dollar (3,9 miljard euro) te doneren

www.thegatesfoundation.org

THE GIVING PLEDGE

Naast hun foundation hebben Bill en Melinda Gates nog een andere bijzonder project, genaamd *‘The Giving Pledge’*. Dit houdt in dat de allerrijksten van Amerika beloven om, meestal na hun overlijden, de helft van hun vermogen (meer dan een miljard dollar) weg te geven aan het goede doel. Op dit moment zijn er 170 personen of koppels aangesloten bij *‘The Giving Pledge’*. Onder deze mensen zijn onder andere Mark Zuckerberg (de oprichter van Facebook) en zijn vrouw. Het is een bijzonder mooi initiatief, waar heel veel mensen mee geholpen worden. Nederland kent zo’n initiatief (nog) niet. De laatste gegevens in Nederland die bekend zijn over het vermogen van de allerrijksten laten zien dat in 2015 de rijkste 1% van Nederland ruim 295 miljard euro aan privaat vermogen bezit. Dat is bijna 28% van het totale vermogen van Nederland. Wat zou het mooi zijn als Nederland zelf ook met een versie van *‘The Giving Pledge’* zouden komen en geïnspireerd worden door het goede werk van het echtpaar Gates.

www.givingpledge.org

KANTELPUNT

“Kijk, mama, wat we kunnen,” roepen mijn dochters vanuit het buitenzwembad. De jongste staat eerst op de handen en dan op de schouders van de oudste, en springt vanaf daar – “ik ben een dolfin!” – in het water. Ze spetteren op mijn boek, wat ik suboptimaal vind, maar tegelijkertijd ben ik dankbaar voor hun wilde onbevangenheid. In het water testen ze hun lichaam, vouwen het in bochten, kijken wat het allemaal kan – hoe snel, hoe hoog, hoe diep, hoe sierlijk. En ik realiseer me dat dit voor mijn oudste dochter, bijna een tiener, weleens de laatste zomer kan zijn dat ze haar lichaam ís, en niet heeft.

Het leven van meisjes kent een kantelpunt in hoe ze zich tot hun lichaam verhouden. Als ze jong zijn, zijn ze vanzelfsprekend één met hun kleine lijfje. Hun lichaam is van alles: een bron van vermaak, een instrument om de wereld mee te verkennen. Als het al beoordeeld wordt, is dat van binnenuit: dit doet zeer, dit voelt goed, dit was gaaf om te doen.

En dan, vaak nog voor het begin van de puberteit, verandert er iets. Meisjes gaan als van buitenaf naar hun lijf kijken, het van een afstandje beoordelen. Zichzelf zien als door de ogen van een ander, of van de

samenleving die verwachtingen heeft over hoe jongedames eruit horen te zien, die eisen stelt. Tienermeiden worden een zelf met een lijf eraan vast. Het is de objectivering van het vrouwenlichaam, alleen dan niet als maatschappelijk issue, maar als buitengewoon intiem en hoogstpersoonlijk proces.

Schrijver Bregje Hofstede heeft het hierover in haar essaybundel *De herontdekking* van het lichaam. “Mijn lichaam komt als personage in mijn dagboek voor vanaf mijn twaalfde. In dat jaar doe ik mijn eerste hongerpoging en maakt het woord ‘sexy’ zijn debuut. Ik begin ook met demonteren: mijn bovenbenen kunnen mijn goedkeuring niet wegdragen, mijn billen wel, mijn buik vind ik een beetje bol.” Soms noteert ze als jong meisje momenten waarop ze weer even haar lichaam wás: “Vandaag heb ik drie mooie uren in mijn lijf gehad.”

Het is een ongemakkelijke ontwikkeling, die Hofstede gladstreek op een herkenbare manier. Ze besloot dan maar een brein op pootjes te worden: “Het idee dat ik het beste heel veel hoofd kon zijn en heel weinig lichaam,” schrijft ze. Dat loopt niet zo goed af. Hofstede krijgt een burn-out, die ze zeer lijfelijk ervaart. Ze kan niet meer lopen, valt van trappen, heeft hartkloppingen, hyperventileert. “Had ik het zo bont kunnen maken als ik van meet af aan anders met mijn lichaam was omgegaan?” vraagt ze zich af. De rest van de essaybundel leest als een zoektocht naar die eenheid tussen lijf en geest die voor kleine meisjes nog vanzelf spreekt.

Het zou veel schelen als we onszelf nooit hadden hoeven scheiden, dacht ik. Als we altijd in ons lichaam mochten blijven. Ik gun dat mijn dochters zo.

Ze kan niet meer lopen, valt van trappen, heeft hartkloppingen, hyperventileert

Asha ten Broeke (34) is wetenschapsjournalist en auteur van *Het idee M/V* en *Eet Mij*. Ze woont met haar man en twee dochters in Deventer.

GUANTANAMO BAY

DE VROUWELIJKE BEWAKERS

Guantanamo Bay is de meest beruchte gevangenis van de westerse wereld. De van oorsprong Amerikaanse marinebasis dienst sinds 2002 als gevangenkamp voor verdachten van terrorisme. De gevangenis heeft een slecht imago door de verhalen van vrijgelaten gevangenen over martelingen en seksuele vernedering. Vrouwelijke gevangenen zijn er niet, maar vrouwelijke bewakers wel. Dagelijks werken zij met de meest beruchte mannen van deze tijd. OPZIJ mocht een kijkje nemen in de gevangenis en sprak met de bewakers over hun bijzondere werk.

Ze is negentien, een van de jongsten van het stel. Het haar in een strak knotje onder de pet, twee bruine ogen in een bleek gezicht - ze had een studente met een bijbaantje in de supermarkt kunnen zijn. Maar ze draagt camouflagekleuren, legerkisten in zandtint en een plastic masker dat moet beschermen tegen uitwerpselen en braaksel. Gooien met lichaamsderrrie is een favoriete verzetstactiek van de gevangenen in Guantanamo Bay.

Een van de terreurverdachten achter de eenzijdig geblindeerde ruit heeft net zijn arm in de lucht gestoken. Hij heeft iets nodig. Zij opent de zware ijzeren deur die toegang biedt tot een van de gemeenschappelijke ruimtes waar de 26 gevangenen in Kamp 6 zo'n 22 uur per dag relatief vrij zijn. Door een gleuf in het harmonicagaas spreekt ze kort met een man die boven haar uittorent. Ze overhandigt hem een bundeltje. Vuilniszakken, vertelt ze

De 36-jarige wachtcommandant uit North Carolina kan wel leven met het feit dat ze in de omgang met gevangenen soms mannen om bijstand moet vragen. "Ik ben nog steeds degene die de beslissingen neemt."

later, als ze zonder problemen weer terug is in de observatieruimte waar ze met haar collega's negen maanden lang mannen bewaakt die soms al vijftien jaar zonder proces vastzitten in een gevangenis die beroemd werd om de folterpraktijken die aan Al Qaeda of de Taliban gelinkte gedetineerden te beurt viel.

Vuilniszakken. Meer wil ze niet zeggen tegen de bezoekende journalisten – het personeel van Guantanamo is geïnstrueerd ultravoorzichtig te zijn met media en geen namen vrij te geven. Maar dat ze een ingewikkelde positie heeft, is wel duidelijk. Haar commandant is een 36-jarige vrouw uit North Carolina, reservist in het Amerikaanse leger en normaal gesproken werkzaam in een civiele gevangenis. De vrouwen in haar team, ongeveer een vijfde van de manschappen, hebben lang niet altijd zulk moeiteloos contact met de gevangenen. Er zijn er een paar die weigeren met vrouwen te praten. “Ze willen niet direct met ons communiceren,” vertelt de commandant. “Dan moet een andere gedetineerde de boodschap doorgeven.” Zulke praktijken hebben tot een intens genderdebat in Guantanamo geleid, maar zij kan er wel mee leven, zegt ze: “Ik ben nog steeds degene die de beslissing neemt.” De vrouwelijke bewakers en hun ongeveer vijftienhonderd collega's hadden hier niet moeten zijn, als het aan oud-president Obama lag. Hij probeerde uit alle macht af te komen van het gevangenkamp dat hij zag als morele schandvlek op de Amerikaanse geschiedenis. Zoveel mogelijk gevangenen die volgens een speciale commissie geen gevaar (meer) vormden mochten gaan,

naar huis of naar landen die hen wilden opnemen. Maar Obama's plan om het detentiecentrum op een Amerikaanse legerbasis op Cuba geheel te sluiten werd gedwarsboemd door het Congres. Het weigerde onderdak op Amerikaanse bodem voor het handjevol mannen dat te gevaarlijk zou zijn om vrij te komen (onder wie Khalid Sheikh Mohammed, vermoedelijk de bedenker van de aanslagen op 11 september 2001). Donald Trump heeft nu heel andere plannen: hij beloofde in zijn campagne dat ‘Gitmo’ openblijft en wil het kamp weer volstoppen met *bad dudes*, mogelijk ook terreurverdachten van eigen bodem. Sinds zijn inauguratie wordt gewerkt aan een presidentieel decreet dat volgens gelekte concepten het leger opdraagt eventuele IS-gevangenen over te brengen naar Guantanamo. Een officieel besluit heeft Trump nog altijd niet genomen, maar de commandant van de marinebasis waar het kamp ligt, bereidt zijn troepen voor de zekerheid alvast voor op eventuele nieuwelingen. De troepen van admiraal Edward Cashman oefenen voor hun aankomst op het vliegveldje van de basis. “We hebben nu plaats voor ongeveer tweehonderd extra gedetineerden,” zegt Cashman. “In de praktijk waarschijnlijk wat minder, afhankelijk van hun achtergrond en specifieke veiligheidsmaatregelen die nodig zijn.”

Een van de vragen die daarbij is gesteld: wat te doen met een vrouwelijke terreurverdachte? Ze wordt apart gehuisvest, is het idee. De gevangenisdokter stelt dat de medische keuring bij binnenkomst door een vrouwelijke dokter gedaan kan worden. Dat ging in het verleden wel

anders: de extreem religieuze mannen die in Guantanamo zijn opgesloten werden volgens een ex-bewaker die activist werd, Brandon Neely, door vrouwelijke stafleden begeleid naar openluchtdouches. Sommigen zijn misbruikt in het kamp. In brute ondervragingsessies werden seksuele aanrakingen gebruikt om de verdachten te vernederen, in de hoop stilzwijgen te doorbreken. Een vrouwelijke ondervrager had een minirok, string en bh klaarliggen voor avondsessies – een collega deed in een verhoor alsof ze een Saudische man besmeurde met menstruatiebloed, volgens een vertaler die zijn

Journalisten zien slechts een glimp van de cellen met 26 minder voorname terreurverdachten. Alleen in zittingen van de militaire rechtbank wordt nog wel eens iets duidelijk over de gang van zaken in Kamp 7. Zo kwam ook naar buiten dat de bewoners zich verzetten tegen een specifieke groep gevangenenbewaarders: vrouwen. Advocaten van de vijf mannen die verdacht worden van het plannen van de aanslagen op 11 september 2001 verzochten de rechtbank om alleen nog mannelijke militairen toe te staan de gevangenen te begeleiden naar rechtszittingen of gesprekken met een

‘Een vrouwelijke ondervrager had een minirok, string and bh klaarliggen voor avondsessies. Een collega deed in een verhoor alsof ze een Saudische man besmeurde met menstruatiebloed’

ervaringen opschreef van zijn tijd in de beginjaren van de gevangenis. Hij deelde de informatie met persbureau AP.

“Vandaag leren we je over geweldige Amerikaanse seks. Opstaan! De twee — deden hun blouse uit, en begonnen te praten over alle *dirty stuff* die je je kunt voorstellen, wat ik minder erg vond,” schreef de Mauritaanse gevangene Mohamedou Slahi in zijn boek. Het boek over zijn beestachtige verblijf in het kamp, is door defensie gecensureerd. “Wat me het meest pijn deed, was dat ze me dwongen mee te doen in een seksueel trio op de meest ontorende manier. Wat veel — zich niet realiseren is dat mannen net zo beschadigd raken als ze gedwongen worden tot seks als vrouwen, als ze worden gedwongen tot seks. Misschien nog wel meer, door de traditionele positie van de man.” De New York Times schreef een verontwaardigd bericht over de inzet van deze vrouwen in uniform: ze werden uitgebuit als sekswerker, concludeerde de krant. “Deze praktijken zijn even vernederend voor de vrouwen als voor de gevangenen.” Het was de kiem van een doorlopend, hevig debat over religieuze vrijheid versus genderdiscriminatie in Guantanamo Bay. Er kwam een rechtszaak over de positie van vrouwelijke bewakers uit voort, Congresleden en ministers bemoeiden zich ermee – en in de praktijk wordt de conclusie die daaruit rolde in de wind geslagen, blijkt bij een bezoek aan de gevangenis.

De controverse begon in Kamp 7, een ultrageheim deel van het detentiecentrum waar de CIA veertien kopstukken van Al Qaida en aanverwante groepen vasthoudt. Vraag op de basis waar dat precies is, en kaken verstijven, ogen vernauwen en hoofden schudden heen en weer. Ik weet het niet, zegt elke Amerikaanse militair op Guantanamo Bay in antwoord op die vraag.

raadsman. Cliënten weigerden namelijk nog met hun advocaat te praten als ze op weg daarnaar toe aangeraakt werden door een vrouw. Hun geloof verbood het, was hun argument. De inzet van vrouwen ontnam hen zo het recht op juridische bijstand, volgens hun advocaten. Bovendien: aanraking door Amerikaanse vrouwen in uniform herinnerde hen aan de traumatische ondervragingsessies waarin ze seksueel mishandeld werden. “De vrouwen worden ingezet om te ontregelen,” meende Devin Nevin, advocaat van Khalid Sheikh Mohammed, het brein achter 9/11.

Het was puur praktisch, counterde het Amerikaanse leger. Een vrouwelijke officier uit Massachusetts getuigde voor de rechtbank dat zij als commandant van Kamp 7 in 2014 had besloten ook vrouwen in te zetten. Er waren meer en meer gesprekken met advocaten en hoorzittingen in de speciale militaire rechtbank, dus had ze niet genoeg mannen met de juiste training om de gevangenen daarheen te begeleiden. Maar een militaire rechter oordeelde toch dat vrouwen een deel van hun werk niet meer mochten doen: de vijf 9/11-verdachten werden alleen nog door mannen verplaatst. Militairen waren boos: er volgden zeker vijftien klachten over genderdiscriminatie, ingediend door zeven vrouwen en acht mannen. Ministers waren boos: Ash Carter van Defensie noemde de vrouwenboycot een ‘schande’. De legertop was boos: generaal John Kelly, toen de baas van de legereenheid die over Guantanamo gaat en nu minister van Binnenlandse Veiligheid onder Donald Trump, sprak van ‘manipulatie’ door de gevangenen. “Dit lijkt op genderdiscriminatie. Ik schaam me dat ik dit moet doen,” zei hij over de restricties voor het vrouwelijk personeel. En Congresleden waren even woedend: senator Kelly Ayotte uit New Hampshire vond het ‘absurd’. Uiteindelijk

De ingang naar kamp Delta, waar onder meer een bibliotheek met goedgekeurde boeken, games, tijdschriften, kranten en dvd's is gevestigd. Net opgevraagd op het moment van ons bezoek: Ice Age en deel 3 van de Hunger Games.

was daar een eindoordeel van de militaire rechter: het recht van de vrouwen om hetzelfde werk te kunnen doen als hun mannelijke collega's ging boven de culturele en religieuze bezwaren van de gevangenen die vermoedelijk 9/11 orkestreerden. In de zomer van 2016 mochten de vrouwelijke bewakers weer alle taken op zich nemen.

Maar de praktijk is anders, blijkt in Guantanamo Bay. In Kamp 6, waar het gevangenisregime soepeler is dan in het geheime Kamp 7, laten vrouwen sommige aspecten van hun baan over aan mannen vanwege hun sekse. "Soms roepen de andere bewaaksters me, om te helpen iets op te lossen, en realiseren ze zich dat ze een man nodig hebben," vertelt de vrouwelijke wachtcommandant van dienst, een vijftigjarige vrouw met halflang blond haar dat ze strak naar achter heeft gebonden. Dan blijft ze weg bij de gevangene die niet met vrouwen wil spreken, en moet

vrouwelijke wacht zou naar binnen gaan en de gevangene weigert simpelweg om met haar te praten. We kunnen hem niet dwingen. Als je probeert met mij te praten en je weet dat ik niet met je wil praten, dan vraag je waarschijnlijk ook aan je collega of hij het kan doen."

De cultureel adviseur van het detentiekamp, een Jordaanse Amerikaan die de gevangenen kennen als Zaki, legt het zo uit: "We willen niet dat ze door ons geagiteerd raken. Fouten uit het verleden willen we niet nog een keer maken. Een gevangene storen tijdens het bidden bijvoorbeeld – dat maakte hen kwaad."

Gabavics zegt dat hij geen klachten krijgt. De vrouwelijke aanvoerders van het team staan vierkant achter de keuze om gevangenen vrij te laten in hun weigering met vrouwen om te gaan, zeggen ze. Maar onder het personeel is wel degelijk wat onvrede, erkent de vijftigjarige

'Cliënten weigerden met hun advocaat te praten als ze op weg daarnaar toe aangerakt werden door een vrouw. Hun geloof verbood het'

een collega het overnemen. "Als een gevangene geen vrouwelijke escort wil bij een verplaatsing, zorgen we voor twee mannen." Zijn die niet beschikbaar, vertelt ze, dan krijgt de gevangene de optie om te wachten. "Soms zeggen ze dan: oké, ik wil naar buiten, dus laat de vrouw maar komen."

Het heeft geen effect op haar prestaties als wachtcommandant, verzekert ze: "De anderen praten me na afloop meteen bij. We zijn een team. Over het algemeen respecteren de gevangenen dat ik de baas ben. We hebben een goede, communicatieve verstandhouding. Ze zeggen me weleens dat een gedetineerde die niet met vrouwen wil spreken het respecteert dat ik niet toch kwam." Ze klinkt een tikje trots: hier in Guantanamo worden tegenwoordig de religieuze overtuigingen van gevangenen in acht genomen. De militairen die vanachter spiegelglas dag en nacht de gemeenschappelijke ruimte in de gaten houden, doen bij elk gebedsmoment het licht uit. Ze manen de bezoekers tot stilte – tot een van de gevangenen een geplastificeerd A4-tje omdraait: 'gebed voorbij'. Op het lijstje gebedstijden aan de muur streept een Amerikaan in camouflage-uniform een bezinningsmoment af. Het volgende is over één uur en achttien minuten.

Maar de militaire rechter oordeelde dat het voorkomen van genderdiscriminatie zwaarder weegt dan de religieuze rechten van de gevangenen. Waarom wordt daar in de praktijk toch van af geweken? "Het beleid is: iedereen doet hetzelfde. Maar soms moet je gezond verstand gebruiken," zegt luitenant-kolonel Stephen Gabavics. "De

wachtcommandant ook. Ze is de oudste van de groep, en een mentor. De jonge vrouwen, vertelt ze, mopperen weleens. "Ik wil niet uitgesloten zijn van bepaalde taken, zeggen ze. Als senior leg ik dan uit: je moet het grotere plaatje zien. We doen allemaal hetzelfde werk, je hebt dezelfde kans om deze baan uit te oefenen, maar soms is het voor de veiligheid van ons allemaal beter om een stap terug te doen." Het is hoe dan ook geen makkelijke baan. Tijdelijk gestationeerd worden op Guantanamo Bay, op een door Caribisch strand omringd stukje Cuba, lijkt een eitje vergeleken bij een uitzending naar Irak of Afghanistan. Maar veel ex-bewaarders kampen met posttraumatische stress, bleek uit documenten over de gezondheid van de troepen op Guantanamo Bay die Vice vorig jaar in handen kreeg.

Tussen 2008 en 2011 werden zeker negentien soldaten geëvacueerd naar het vasteland om 'gedragsgezondheidsredenen'. Van de 1422 militairen die werden ondervraagd, hadden er 565 mentale problemen en PTSS-klachten ontwikkeld. Bijna één op de vijf had suïcidale gedachten of intensieve behandeling nodig. Vaak leidden de problemen tot overmatig alcoholgebruik: 44 procent van het onderzochte personeel consumeerde 'potentieel gevaarlijke' hoeveelheden. De klachten kwamen het meest voor bij militairen die meer dan een uur per dag contact hadden met gevangenen.

"Ze moet een heleboel slikken en zijn hartstikke jong: achttien, negentien, twintig jaar," zo schetst adviseur Zaki de arbeidsomstandigheden. "Ze brengen maaltijden en zo'n gedetineerde zegt gerust: praat niet zo tegen me, de

Twee vrouwelijke bewakers openen de poort naar de compound waar de gevangenskliniek ligt.

volgende keer laat ik je ontslaan. En de militairen moeten bij klachten de commandostructuur volgen, maar gedetineerden kunnen rechtstreeks naar commandant Gabavics schrijven."

Hij krijgt soms klachten van vrouwen over het gedrag van gedetineerden: ze schelden hen soms uit voor hoer. Andere gevangenen zien juist dolgraag een vrouw in hun nabijheid, na jaren geen vrouw te hebben gezien. Sommigen kwamen hier als tiener of jonge twintiger, ongetrouwd en vermoedelijk maagd. "Ik hoor weleens dat bepaalde gedetineerden een voorkeur hebben voor een bewakers man of vrouw," vertelt Gabavics. Zo ver als versierpogingen gaat dat niet, zegt hij. "Maar dat zou kunnen gebeuren. In hun training leren alle bewakers, de mannen en de vrouwen, daarom dat ze het contact met de gedetineerden beperkt moeten houden. Geen lange

gesprekken. Ze verblijven ook altijd in open ruimtes, dus zoiets kan niet zo makkelijk gebeuren." De senior onder de vrouwelijke bewakers, de vijftigjarige blondine, denkt dat zij het wat makkelijker heeft dan haar jongere collega's. In haar geval heeft het ook voordelen om als vrouw terreurverdachten te bewaken. Haar 36-jarige collega uit North Carolina heeft dezelfde ervaring. "Ik wil niet zeggen dat ik een moederrol heb, maar daar lijkt het misschien wel een beetje op. Ze zien dat ik mededogen heb, en dat ik beter luister. Ik heb zeventien jaar ervaring in civiele gevangenschappen en ik weet: communicatie is prioriteit in dit vak." Feminieer dan dat wordt het niet, want voor vrouwelijkheid is hier niet veel plaats, zeggen ze allebei. De oudste van de twee: "Ik maak geen onderscheid tussen man of vrouw, ik zie alleen maar groen." ○

De uitrusting voor een gevangene in Guantanamo Bay.

Filmavond in de buitenbioscoop van de marinebasis Guantanamo Bay.

MYON VEENENDAAL & BARBARA HILBRINK IN 151 WOORDEN

WERKEN Dag en nacht, altijd staat 10Days centraal. Gelukkig gaat het leven naast het werk ook gewoon door.

VERDIENEN Niet het minimumloon, maar ook geen bankierssalaris. We zien het als een beloning die in verhouding staat met het werk dat we erin steken.

BETALEN Daarvan ons leven, de hypotheek en soms een oppas voor de kinderen. Veenendaal: "Het liefst zou ik een kok inhuren, maar zover is het helaas nog niet."

MOEILIK MOMENT IN CARRIÈRE Hilbrink: "Elk seizoen

opnieuw. In de hitte van de strijd voelt de nieuwe collectie wel als een bevalling en vraag ik veel van mezelf, sprak ze dramatisch."

PRESTATIE: Veenendaal: "Dat we zonder strategisch plan een duidelijke koers voor ons merk hebben gezet." Hilbrink: "En alles vanaf de grond hebben opgebouwd met eigen geld."

DROOM Veenendaal: "Wereldwijd gaan." Hilbrink: "En op die manier reizen. Ik ben het liefst op Schiphol en kan goed nadenken in de lucht."

De vriendschap tussen **Barbara Hilbrink (42)** en **Myon Veenendaal (55)** ontstond op een terras in Amsterdam en groeide uit tot het modelabel 10Days. De kleding is genderneutraal, leeftijdsloos en eigenzinnig. "Geen *sample* collecties in maatje 36, omdat elk merk dat toevallig heeft. Wij maken kleding die we zelf ook kunnen dragen. En nee, dat is geen maatje 36."

MYON VEENENDAAL & BARBARA HILBRINK OPRICHTERS MODELABEL 10DAYS

Tien jaar geleden raakten ze bij toeval aan de praat op een terrasje in Amsterdam. Hoewel, in toeval geloven ze niet. Volgens Barbara Hilbrink en Myon Veenendaal was hun ontmoeting voorbestemd. Ze hadden dezelfde achtergrond, een vergelijkbare jeugd en gingen naar dezelfde middelbare school in het midden van het land. Myon wel veel eerder dan Barbara, daardoor zijn ze elkaar daar nooit tegengekomen. "Daarom is het des te grappiger dat we elkaar troffen in Amsterdam," vertelt Hilbrink. Zij laat overigens liever Veenendaal het woord voeren tijdens interviews. Zij bezit volgens Hilbrink immers het magische talent om een verhaal over te brengen. "Barbara doet als creatief directeur alles op gevoel, terwijl ik meer de zakelijke kant op me neem," legt Veenendaal uit.

Hilbrink: "Maar jij kunt mij ook heel goed vertalen op momenten dat ik de woorden niet kan vinden."

Veenendaal: "Dat is onze manier van communiceren. Bar hoeft me soms bijna niets uit te leggen of ik begrijp haar. Haar gevoel voor richting is genoeg voor mij. Ik weet nog dat ze voor onze nieuwe collectie opeens met kanariegeel op de proppen kwam. Ze is gek geworden, dacht ik."

Hilbrink: "Haha, stond jij even raar te kijken."

Veenendaal: "Ja, ik zag opeens een kanariegeel vest hangen. Best revolutionair voor ons doen. Maar uiteindelijk kwam de kleur in de collectie en hoorde er ook echt in thuis. Barbara heeft daar oog voor. We liepen eens op een beurs langs een levensgrote poster van een man in zilvergrijze tinten. Ik zag alleen die mooie man. Zegt Barbara opeens: 'Wacht, stop! Dit worden de kleuren voor het volgende seizoen'. Zij ziet in alles een kleurenpalet."

Voor de ontmoeting met Veenendaal was ze eigenaar van Barkoot, een klein bedrijf dat zich richtte op concept en design van modeaccessoires, zoals riemen, sieraden en tassen. Veenendaal was oprichter van MF Company, een modeagentschap dat zij leidde vanuit een kantoor in Amsterdam-Noord. Hier werden de eerste plannen gesmeed voor de lancering van het merk 10Days. Toen het pand eenmaal te klein werd voor het groeiende label verbouwde Veenendaal de ruimte tot woonhuis. Na ruim een jaar zoeken vonden zij hun huidige hoofdkantoor in

Amsterdam-Noord, pal aan het IJ gelegen. De meubels en muren in de showroom hebben dezelfde basiskleuren als de collecties: zwart, wit en grijs.

Door haar ervaring als modeagent was het volgens Veenendaal niet zo moeilijk om de markt te bestormen. “Veel klanten kende ik al jaren. Niet dat ze allemaal met ons in zee zijn gegaan, maar gelukkig een groot deel wel.” Met ieder een eigen stijl en visie op mode die wonderwel op elkaar aansloot, ontwierpen Hilbrink en Veenendaal anderhalf jaar na hun eerste ontmoeting een kleine collectie kleding. De vijftien onderdelen bestonden uit eenvoudige shirts en broeken, die volgens Veenendaal al een duidelijke richting aangaf voor wat zou uitgroeien tot het merk 10Days.

“Samengevat: comfort, plezier, sportief en stijlvol. De collecties staan voor wie en hoe wij zelf zijn. We hebben onze ideeën gecombineerd en op de markt gebracht voor vrouwen die zich tot onze stijl aangetrokken voelen.”

De tien in 10Days staat volgens Hilbrink en Veenendaal symbool voor een nieuw begin – in dit geval hun eerste ontmoeting-, de eerste tien karaktervormende dagen in een mensenleven en het hoogst haalbare cijfer. Maar dat is, zoals ze zelf ook toegeven, de meer pr-matige uitleg achteraf. Er was ook en vooral de praktische overweging van naamgeving aan het modelabel. “Het begon eigenlijk als een grapje,” vertelt Hilbrink. “We wilden onze klanten aansporen om binnen tien dagen te betalen. In de mode werk je namelijk steeds een half jaar vooruit, heb je te maken met voorfinanciering en krijg je pas betaald wanneer klanten hun bestelling binnen hebben. Wij vonden dat dit sneller kon dan de gebruikelijke dertig dagen. ‘Om de klant hier steeds aan te herinneren noemen we het 10Days’, zei ik voor de grap. Dat is blijven hangen.”

Met twee conceptstores, meerdere verkoopkoppunten in binnen- en buitenland en vijftig medewerkers is het kledingmerk de afgelopen tien jaar uitgegroeid tot een gevestigde naam binnen de internationale modewereld. Nog maar drie jaar geleden openden Hilbrink en Veenendaal hun eerste winkel aan de Cornelis Schuytstraat in Amsterdam. Daarna volgde nog een conceptstore in Rotterdam. Sindsdien zijn er ruim tweehonderd verkooppunten voor de damescollecties en ruim tachtig voor de kindercollecties bijgekomen. Daarnaast is 10Days te vinden in België, Duitsland, Polen, Spanje en Griekenland en heeft het label klanten in Frankrijk, Istanbul en op Curaçao, om er maar een paar te noemen. Alles bij elkaar goed voor ruim vijfhonderd locaties wereldwijd.

Beide vrouwen dragen uitsluitend hun eigen kleding. “Barbara is *effortless* en kleedt zich in waar ze die dag zin in heeft,” vertelt Veenendaal. “Ik pas me meer aan aan mijn agenda, wat past bij de afspraken van die dag.” De basiskleuren van 10Days zijn zwart, wit en grijs. Hier en

daar bevatten de kleren een zachte kleur, een panterprint, een sportief logo of wat tekst. Opvallend zijn de combinaties van kledingstukken, zoals een joggingbroek met een blazer. “Een combinatie van twee uitersten,” noemt Hilbrink deze samenstelling. “Tien jaar geleden was zoiets nog ondenkbaar en moest men best aan onze stijl wennen. Nu vormen we juist een inspiratiebron voor andere merken.”

Makkelijk te dragen en met een opvallende *touch* zijn vereisten voor Hilbrink en Veenendaal. Hun credo voor alle creaties: *‘Be unexpected or simple. Never regular’*. “Eenvoud kan mooi zijn, maar het mag niet gewoontjes zijn,” legt Veenendaal uit.

Veenendaal wijst naar een kleine gouden pin op haar blazer, het heeft de vorm van een Japanse koi. “Deze karpers is een vondst van Barbara.”

“Ik word mijn leven lang al geïnspireerd door de Japanse cultuur,” vertelt Hilbrink. “Ik werd me opeens bewust van onze manier van werken, die volledig gebaseerd is op onze intuïtie. Wij doen dingen niet omdat het zo hoort. Geen sample collecties in maatje 36, omdat elk merk dat toevallig heeft. Wij maken kleding in een maat die we zelf ook kunnen dragen.”

Veenendaal: “Haha, en dat is inderdaad geen maat 36.” “Precies. En de koi - een vis die tegen de stroom inzwemt – symboliseert onze eigenzinnigheid.”

Korte tijd lag er een herenlijn in de schappen. Door gebrek aan belangstelling trokken Hilbrink en Veenendaal tijdelijk de stekker uit deze herencollectie. Hierop besloten zij zich meer te richten op genderneutrale mode.

“We zijn niet in een hokje te plaatsen,” zegt Veenendaal. “Mannen en vrouwen van alle leeftijden kunnen onze kleding dragen. We zijn geslachts- en leeftijdsloos. Vrijheid in keuze is daarbij het belangrijkste.” Volgens Hilbrink is de trend voor *genderless* fashion duidelijk zichtbaar in de maatschappij. “Je ziet tegenwoordig mannen in vrouwenkleding en vrouwen in mannenkleding. Grenzen zijn duidelijk aan het vervagen. Ik zie het als een nieuwe kijk op mode. Ook het denken in seizoenen is achterhaald. Hoeveel mensen gaan in december niet naar de zon? Bij ons kun je het hele jaar T-shirts en truien krijgen.”

Hilbrink en Veenendaal kiezen een fabrikant in Portugal boven niet goed te controleren fabrieken in India. “Ik word niet gelukkig als ik door een winkelstraat loop en al die goedkope kleding zie hangen,” zegt Veenendaal. “Ik heb nog steeds stukken uit onze eerste collectie. Het blijft mooi en je kunt het blijven combineren. Daarom werken we elk seizoen met dezelfde materialen. Dit heeft alles te maken met respect voor ontwerpers, fabrikanten en de manier waarop je kleding draagt en hoe je je daarin voelt.”

Mede dankzij het succes, lonkt de internationale markt, met name Duitsland heeft nu hun aandacht. Het belangrijkste voor Hilbrink en Veenendaal is echter de band met klanten en collega's. “We willen dat klanten zich goed voelen als ze in onze winkels zijn, alsof ze in een warm bad terecht komen,” vertelt Hilbrink. “Dat is

ook onze aanpak wat betreft de zakelijke kant van het werk. Voor zowel collega's als leveranciers geldt: als het contact niet lekker loopt, stoppen we ermee.” Veenendaal: “In het maken van onze collecties volgen we ons hart en proberen we trouw te blijven aan onze eigen ideeën. Dat zal onze koers voor de toekomst bepalen.”

‘Je ziet tegenwoordig mannen in vrouwenkleding en vrouwen in mannenkleding. Grenzen zijn duidelijk aan het vervagen’

Langs de feministische meetlat neemt maandelijks een Nederlands bedrijf de emancipatoire maat. Dit aan de hand van een persoonlijk interview - met hun topvrouw of -man en afgezet tegen de benchmark. Met historische dank aan Cisca Dresselhuys.

MIRJAM DE BLÉCOURT

Topadvocate **Mirjam de Blécourt** (52) is partner bij Baker McKenzie, een van de grootste advocatenkantoren ter wereld. Ze werd in 2011, 2012 en 2016 en 2017 verkozen tot beste arbeidsrechtadvocaat van Europa en maakte naam met een nieuw ontslagmodel dat naar haar is vernoemd: de methode-De Blécourt. Bovendien is ze een actieve voorvechter van meer vrouwen aan de top.

Breedlachend stapt Mirjam de Blécourt door het marmeren paleis van het Baker McKenzie House aan de Zuidas in Amsterdam, waar Baker McKenzie is gehuisvest. Zoals iedere ochtend is ze vanuit haar huis in de omgeving van Utrecht naar Amsterdam gereden. Ze is net terug van vakantie in Brazilië, maar ze voelt zich zichtbaar alweer thuis op het kantoor waar ze sinds 1990 voor werkt. Ze zou makkelijk thuis kunnen werken, wat dat betreft is de advocatuur ‘echt wel gemoderniseerd’, maar ze kiest bijna altijd voor kantoor: ‘Veel gezelliger’.

Schakelen van omgeving gaat haar makkelijk af; ze schat dat ze minimaal eens in de twee maanden voor haar werk een week in het buitenland zit. Met 77 kantoren in 47 landen is Baker McKenzie een van ‘s werelds grootste advocatenkantoren, een reden waarom De Blécourt nooit de behoefte voelde om uit te zien naar een andere werkomgeving. Ze zal later in het gesprek bekenen dat ze gedurende de jaren wel aanbiedingen heeft gekregen, maar daar nooit serieus op in is gegaan omdat ze bij Baker McKenzie voortdurend de kans kreeg om nieuwe initiatieven te ontplooien en zichzelf te ontwikkelen. Ze zat in tal van internationale maatschap-commissies en was zeven jaar bestuurslid van de Amsterdamse maatschap. Haar juridische trackrecord is imposant. Een greep uit haar recente wapenfeiten: in 2015 droeg ze er met een artikel in de krant aan bij dat de ontslagvergoeding voor werkgevers ouder dan vijftig jaar werd verhoogd. Ook ontwikkelde ze een informatieve poster waarin alle vormen van ontslag op grond van de nieuwe Wet Werk en Zekerheid (WWZ) beknopt worden weergegeven. Het leverde haar vorig jaar voor de derde maal de titel op van beste vrouwelijke arbeidsrechtadvocaat van Europa.

Naam als topadvocate had ze al veel langer, onder meer als bedenker van een nieuw model van collectief ontslag en reorganisatie. De Blécourt wilde af van het afspiegelingsprincipe ‘*first in - last out*’, en ontwierp een methode waarbij medewerkers na een reorganisatie op nieuwe functies kunnen solliciteren. In haar ontslagmodel blijven niet de langst zittende werknemers in dienst, maar de meest geschikte mensen voor de job. Trots is ze niet alleen op haar inhoudelijke prestaties. Ze vindt het heel leuk dat in ‘haar’ sectie arbeidsrecht naast een andere vrouwelijke partner, zeventien vrouwen en twee mannen zitten. “Een unicum. Maar zolang er bij andere secties nog altijd veel meer mannen dan vrouwen werken, blijf ik de voorkeur aan vrouwen geven totdat de balans overal *fiftyfifty* is.”

Toen ze 27 jaar geleden begon als advocaat had ze niet kunnen vermoeden dat ze zich zou ontwikkelen tot voorvechtster van de vrouwenzaak. Want terwijl haar eigen carrière in de lift zat, en ze in 2000 als partner werd benoemd, vielen om haar heen tientallen andere vrouwen af. Zelf trok ze zich niets aan van opmerkingen of het niet zielig was voor haar zoons - inmiddels 21 en 23 jaar - dat hun moeder fulltime werkte. Ze voelde zich gesterkt door

een uitspraak van haar echtgenoot: “We zullen over tien jaar wel zien met wiens kinderen het beter gaat.” Maar dat de weg naar de top voor vrouwen niet vanzelf ging, zat haar dwars. Binnen haar beroepsgroep ontwikkelde De Blécourt initiatieven om vrouwen hogerop te helpen. Met *Women on Top*-oprichtster Heleen Mees lobbyde ze met succes voor invoering voor streefcijfers voor vrouwen in het bedrijfsleven. De Blécourt schreef de wet die in 2013 werd ingevoerd voor en die zegt dat de raden van bestuur en raden van commissarissen tenminste voor dertig procent uit vrouwen moeten bestaan.

Vrouwen zijn al jaren in de meerderheid bij de studierichting rechten. Ze beginnen ook vaak met een opleiding tot advocaat. Hoe verklaar jij dat ze massaal afhaken als het partnertraject in zicht komt?

“Wij buigen ons als internationaal kantoor al jaren over deze vraag, intern is er ook veel onderzoek gedaan naar de gebrekkige doorstroom van vrouwen. Ikzelf dacht vroeger dat veel vrouwen afhaakten nadat ze kinderen hadden gekregen omdat ze moeite hadden om de vele ballen in de lucht te houden. Maar dat bleek helemaal niet de reden van hun vertrek te zijn; dezelfde vrouwen bleken naderhand leuke andere banen te vervullen.”

Wat dreef deze capabele vrouwen dan weg uit de advocatuur?

“De cultuur. Als je je kinderen naar school had gebracht en iets na negen uur binnenkwam, dan merkten collega’s bijvoorbeeld op: ‘Ook goedemiddag.’ Grappen die helemaal niet grappig zijn, maar die heel persoonlijk door vrouwen werden opgevat.”

Wat hebben jullie met deze wetenschap gedaan?

“We hebben mentor- en coaching-programma’s ingesteld, we hebben een *diversity*-commissie ingericht die trouwens is herdoopt tot *inclusion*-commissie. En met succes, van alle partnerbenoemingen dit jaar was veertig procent vrouw. Als je in de minderheid bent, voel je je al snel buitengesloten. Ik herken dat overigens, want zeker in het verleden was ik vaak de enige vrouw. Ik heb me daardoor best weleens eenzaam gevoeld.”

Denk je dat jij harder hebt moeten werken dan een man om in de maatschap te komen?

“Zeker. Veel en veel harder.”

Waar lag dat aan?

“Ik was me in mijn tijd niet bewust van de verschillen tussen man en vrouw. Ik heb me echt aangepast aan de mannen, ik ben mannelijk gedrag gaan vertonen om uiteindelijk verder te komen. Ik moest wel want vrouwelijk gedrag werd niet begrepen.”

Wat bedoel je daarmee?

“Gewoon hardop zeggen: ‘Ik wil partner worden, ik wil

‘Gewoon hardop zeggen: Ik wil partner worden, ik wil partner worden, ik wil partner worden. Veel vrouwen vinden het van nature moeilijk om zichzelf op de borst te slaan en hun ambitie hardop uit te spreken’

partner worden, ik wil partner worden.’ Veel vrouwen vinden het van nature moeilijk om zichzelf op de borst te slaan en hun ambitie hardop uit te spreken.”

Het is een stereotype beeld: vrouwen zijn vooral met de inhoud en resultaten van hun werk bezig, mannen focussen op een strategie om hogerop te komen.

“Ja, mannen zijn veel meer met politiek bezig. Vrouwen zitten vaak hard te werken op hun kamer achter een gesloten deur. Maar als je verder wilt komen zal je toch echt je kamer uit moeten komen en anderen vertellen wat je doet, anders weet niemand dat.”

Vrouwen maken zichzelf onvoldoende zichtbaar?

“Dat is een van de redenen dat vrouwen in de advocatuur niet doorstromen. Ze worden ook minder voor commissies gevraagd, ze zijn minder geneigd om zichzelf hiervoor aan te melden. Daarom hebben we bij Baker McKenzie Nederland besloten om in iedere commissie tenminste één vrouw aan te stellen. In ons internationale ‘Lift-programma’ ben ik sponsor van een jongere collega in het buitenland, voor wie ik deuren open en die ik introduceer bij andere collega’s. Ik heb zelf in de praktijk doorgekregen hoe het werkt, maar nu zijn er gelukkig programma’s die de verschillen tussen mannen en vrouwen inzichtelijk maken. Maar eerlijk gezegd vind ik niet dat we ons net zoals mannen met kantoorpolitiek bezig zouden moeten gaan houden of ons mannelijk zouden moeten gedragen. In een ideale wereld zou dat niet nodig hoeven zijn. Onze cliënten zijn gediend bij advocaten die sociaal zijn, inhoudelijk onderlegd en die weten hoe ze zich bij de rechter moeten gedragen. Je hebt niet zoveel aan een advocaat die vooral met zijn profilering bezig is.”

Maar hoe kan het toch dat in Nederland mannen en vrouwen samen opgroeien, samen worden opgeleid, en dat er dan toch op de werkvloer zulke grote gedagsverschillen zijn?

“Ik worstelde ook met deze kwestie. Maar ik ben getrouwd met een arts en hij zei ooit heel basaal: ‘Vrouwen en mannen zijn biologisch verschillend. Daar kan je nu eenmaal niets aan doen’. ‘Ik dacht, leer waar de

verschillen zitten en werk vandaaruit. Toen ik gevraagd werd voor het bestuur van de maatschap dacht ik eerst: hoe weet ik nu hoe ik een bedrijf moet leiden? Dat is typisch vrouwelijk, want eigenlijk weet niemand dat. Je moet het gewoon doen en dan leer je het vanzelf.

Heb jij al die jaren fulltime gewerkt?

“Ja. Ik zat daar onlangs over na te denken: hoe komt het toch dat ik altijd maar ben doorgegaan? Ik denk dat je met een soort ambitie-gen wordt geboren. Ik heb het niet zo op competitie. Gezelschapsspelletjes vind ik verschrikkelijk, ik meet me niet af aan anderen, maar ik heb wel ambitie. Wat ik doe, wil ik goed doen. Ik vind het niet erg dat het in de advocatuur een *ratrace* is naar de top, dat je veel uren moet schrijven en lange dagen maakt. Dat is overal zo, als je verder wilt komen, moet je bezeten zijn van je werk.”

Is jouw moeder wat dit betreft een voorbeeld geweest?

“Mijn moeder zei regelmatig: ‘Mannen hebben een veel leuker leven,’ waarop ik vroeg: ‘Hoezo?!’ Mijn moeder antwoordde: ‘Nou, mannen gaan leuk naar zakenlunches, die zitten veel op de weg, die ontmoeten allemaal mensen op een vanzelfsprekende manier, omdat het nu eenmaal bij hun werk hoort.’”

Werkte jouw moeder?

“Ze deed als HR-medewerker de planning van een bedrijf. Dat deed ze parttime vanuit huis. Als ze zei dat mannen een leuker leven hadden, dan zei mijn vader: ‘Onzin, je hebt het juist beter bekeken als je niet werkt.’ En dat vindt mijn zusje ook, zij werkt niet. Wij hebben dus allebei onze eigen dingen - wat bij ons past - uit onze opvoeding gehaald.”

Was jouw vader een rolmodel?

“Mijn vader had de eerste particuliere verpleeghuizen in Nederland. Ik heb twee zusjes en een broertje. Wij hebben veel in de verpleeghuizen meegewerkt, slaapzalen schoonmaken enzo. We hebben van huis uit een enorm arbeidsethos meegekregen. Maar mijn ene zusje zegt weleens: ‘Je bent gek dat je iedere dag naar Amsterdam rijdt, waarom doe je dat eigenlijk?’”

En wat antwoord jij haar dan?

“Dat ik mijn werk over het algemeen heel erg leuk vind omdat ik veel mensen ontmoet en omdat ik veel kijkjes in de keuken mag nemen bij verschillende bedrijven. Bovendien kan ik daarnaast ook nog invloed uitoefenen op de politiek. Maar soms bel ik mijn beste vriendin van de middelbare school, die werkt ook niet, en dan zeg ik: ‘Zal ik mijn baan opzeggen, dan kom ik bij jou in de tuin zitten en dan gaan we lekker samen naar Bali.’ Ik zou me wel vermaken. Ik ben er ook niet op tegen dat hoogopgeleide vrouwen de keuze maken om te stoppen met werken om voor hun kinderen te zorgen. Ik vind niet dat je er alleen toe doet als je betaald werk hebt. Eigenlijk vind ik ook dat vrouwen die voor de kinderen zorgen daarvoor betaald moeten worden door hun man.”

Is jouw man altijd supportive geweest in jouw carrière?

“Zeker, maar Adriaan is een hele traditionele man, uit een hele traditionele familie. Ik werkte al als advocaat bij Baker McKenzie in Amsterdam toen hij een van de drie opleidingsplaatsen kreeg voor plastisch chirurg in Maastricht. Hij ging ervan uit dat ik met hem mee zou gaan, en daar ging ik zelf eigenlijk ook vanuit. Ik was net 31 jaar, zwanger van onze eerste zoon en we hadden samen een nieuwbouwhuisje gekocht in Beek. Ik had in Maastricht een baan gevonden als advocaat, dus Adriaan was heel blij. Maar ik zat in dat nieuwbouwhuis in Beek en iets knaagde: mmm, hier zit ik dan. Toen vroeg ik hem: ‘Schat, hoe lang denk jij dat je in Maastricht wil blijven.’ En toen zei hij: ‘Oh, als mijn opleiding over 3,5 jaar is afgelopen dan ga ik terug.’ Waarop ik zei: ‘Dan blijf ik in Amsterdam.’ En tot mijn verbazing reageerde hij met: ‘Dat begrijp ik eigenlijk wel.’”

Maar jullie hadden samen dat huis gekocht in Beek?

“Daar is hij blijven wonen. De weekends bezochten we elkaar om-en-om. Ik woonde in een éénkamerwoning

met de baby in de Raadhuisstraat in het centrum van Amsterdam. Jur lag in het halletje, want ik had verder geen ruimte. En dan zeiden mijn vriendinnen: ‘Dat is wel heel zielig dat jouw kind in het halletje ligt.’ Ik was dan helemaal van de kaart. Maar Adriaan zei: ‘Wat geeft dat nou, over een paar jaar ligt hij niet meer in het halletje.’ Dan kon ik weer even vooruit.”

De meeste kritiek kwam van je vriendinnen?

“Eigenlijk wel, ja.”

Jouw man zorgde niet deels voor jullie zontje?

“Nee, en daar was ik bij tijd en wijle natuurlijk heel erg boos over. Ik had als een van de eersten een mobiele telefoon, zo’n enorm exemplaar, omdat mijn baas het belangrijk vond dat hij mij altijd kon bereiken. Dan reed ik naar Maastricht met dat toestel, en dan belde ik woedend Adriaan als ik weer eens in de file stond. En dan zei hij: ‘Liefje, ik zet vast het bad aan.’ En als ik dan aankwam, nam hij Jur over en dan deed hij het weekend alles met de baby.”

Hoe had jij de opvang geregeld?

“Ik had geen kinderdagverblijf, want ik wist niet hoe ik de opvang had moeten regelen als Jur ziek werd. Bovendien sloten de crèches toen nog om 17.30 uur, dat was voor mij niet haalbaar. Ik had hulp van mijn moeder, zus en broer. Het was een heel georganiseerd en gesleep, want ik had geen parkeervergunning en dus moest ik met de baby in de kinderwagen in de tram nadat ik hem bij mijn familie met de auto had opgehaald. Maar ik vond het niet erg. Mijn tweede zoon, Nicolaas, werd geboren net toen mijn man klaar was met zijn opleiding tot arts, en toen zijn we met ons hele gezin in het dorp van mijn ouders gaan wonen. Waarmee het probleem was opgelost.”

Jouw man heeft nooit gezegd: stop toch gewoon met werken.

“Nooit. Terwijl hij in al die drie jaar in Maastricht iedere

MIRJAM DE BLÉCOURT

NAAM: Mirjam de Blécourt

GEBOREN: 8 maart 1964

OPLEIDING: privaatrecht en fiscaal recht aan de Rijksuniversiteit Leiden

LOOPBAAN: 1990- heden advocaat Baker McKenzie. Bestuursfuncties binnen Baker McKenzie. Nevenfuncties waaronder bestuurslid Stichting het Concertgebouw Fonds, bestuur Festival Classique, Bestuurslid Stichting ArboUnie, Voorzitter Female Cancer Foundation

OPMERKELIJK: zwom twee keer de Amsterdam City Swim, door de grachten van Amsterdam

LAATST GELEZEN BOEK: *Het Suikervogeltje*,

Pauline Vijverberg

VOOR HET LAATST GELACHEN: Ik lach iedere dag wel om iets. Mensen met humor vind ik enorm aantrekkelijk

GEHULD: Overlijden van mijn moeder en van blijdschap bij de geboorte van het zontje van mijn broer

LIEVELINGSFILM: *Thelma and Louise*

HOBBIES: reizen, fotografie, lezen, mediteren, boeddhisme

Mirjam de Blécourt is getrouwd met plastisch chirurg Adriaan de Blécourt. Ze hebben twee zoons van 21 en 23 jaar.

avond muesli heeft gegeten. Hij had één kom en één lepel.”

En je moeder zei ook niets ontmoedigends?

“Mijn moeder heeft me juist heel erg met mijn zoons geholpen. En ook met haar opmerking dat ik eens aan kinderen moest gaan denken, want het kwam volgens haar nooit echt goed uit. Ik denk dat ik anders niet zo snel over kinderen had nagedacht, ik was zo druk met mijn werk bezig.”

En jouw man is een belangrijk klankbord.

“Heel belangrijk. Maar de netwerkbeweging *Women on Top* is voor mij ook heel belangrijk geweest. Daar kwam ik allemaal vrouwen tegen van wie ik dacht: we lopen allemaal tegen hetzelfde aan, wat heerlijk. Ik weet nog toen ik binnen de advocatuur voor de vrouwenzaak ging strijden dat mensen dachten: ‘Hallo, wat ben jij aan het doen? Wat ben jij voor gekke vogel, doe maar niet.’ Maar ik deed het toch. Ik heb met Marry de Gaay Fortman bijeenkomsten georganiseerd voor vrouwen van verschillende advocatenkantoren. Het was binnen de advocatuur *not done* om met de concurrentie af te spreken. Maar wij vonden het juist leuk om van elkaar te leren. Daarmee zaten wij vrouwen dus ook al vroeg op de barricade.”

Voor iemand die de barricades bestijgt, is het begrijpelijk dat je trots bent op de wet die je hebt geschreven en die bedrijven aanspoort om in de top minstens dertig procent vrouwen aan te stellen.

“Ik ben er niet zozeer trots op dat ik die wet heb geschreven, ik ben er veel trotser op dat we de wet uiteindelijk door het parlement hebben gekregen. Het was geen sinecure, Heleen Mees en ik hebben gelobbyd van 2006 tot 2013. Iedereen die we spraken, hoogleraren, *captains of industry* of politici zeiden: ‘Dit gaat nooit lukken, vergeet het maar.’”

Wat was de weerstand?

“Argumenten varieerden van ontkenning ‘er is helemaal geen probleem’ tot ‘het lost zich vanzelf wel op, er gaan veel meer meisjes studeren’. Alles wat je kan verzinnen kwam voorbij. Er was weezin om regels zwart op wit te

stellen, liever geen regels, iedereen moet vrij zijn om het eigen beleid te bepalen. Die weerstand wees mij erop dat Nederland eigenlijk aartsconservatief is.”

Tot nu toe zijn er twee bedrijven van de 200 die voldoen aan de wettelijke streefcijfers: AkzoNobel en PostNL. Ook bij de Rijksoverheid is nog geen dertig procent van de raden van bestuur en raden van commissarissen vrouw. Ben je teleurgesteld over dit magere resultaat?

“Het is bij lange na niet genoeg, maar de percentages gaan wel een beetje omhoog. Zeker in de raden van commissarissen is het aantal vrouwen flink toegenomen. Ik heb zelf twee kanttekeningen: de wet is alleen voor grote ondernemingen, eigenlijk zou het ook voor kleinere bedrijven moeten gelden. En ik vind dat als de streefcijfers niet worden gehaald, er harde quota moeten komen. Je kan mentorprogramma’s inrichten wat je wil, de *awareness* vergroten, maar de echte omslag volgt pas als de top van ondernemingen uit een substantieel deel vrouwen bestaat.”

Is de wet niet te vrijblijvend? Als de bedrijven de streefcijfers niet halen, volgen er immers geen sancties.

“Deze wet was voor dit moment het hoogst haalbare. Een aantal jaren geleden was het totaal ondenkbaar dat bedrijven verantwoording zouden afleggen over het vrouwenbeleid in hun jaarverslag. Wat wij vrouwen zouden kunnen doen, is aandelen kopen en de vraag stellen op een aandeelhoudersvergadering: ‘Waarom hebben jullie je cijfers niet op orde?’ Dat zou heel nuttig zijn.”

Met NPO-baas Shula Rijxman zat De Blécourt in september 2013 in een veelbesproken uitzending van *DWDD*. Ze was uitgenodigd om aan Matthijs van Nieuwkerk en Jan Mulder uit te leggen waarom vrouwen minder snel geneigd zijn om op tv te verschijnen. Ze vertelde dat vrouwen soms niet in een talkshow gaan zitten als ze toevallig die dag gebeld worden en net een verkeerd jurkje aan hebben. Ze probeerde uit te leggen hoe heftig beeldvorming voor een vrouw op tv werkt, maar dat snapte niemand en ze is weggezet op sociale media als iemand die alleen over jurkjes kan praten.

‘Mijn oudste zoon Jur studeert naast sinologie ook rechten, voor hem is het best leuk dat de nieuwe ontslagregeling zijn naam draagt’

Ondanks haar successen is De Blécourt niet anders gewend dan dat ze zich staande moet houden in een weerspannige wereld. Het is volgens haar onvermijdelijk als je verder wil komen, dat je af en toe uit je comfortzone treedt. Zo was het ook toen ze een nieuw model bedacht om collectieve ontslagen te regelen. Inmiddels is de ‘Methode de Blécourt’ *common practice*.

Hoe spannend was het toen je de eerste rechtszaken voerde over het nieuwe ontslagmodel?

“Zoals met veel dingen vond ik het op dat moment best eng. Ik dacht: ‘O jee, ik moet deze zaak wel winnen anders is mijn carrière voorbij!’”

Jouw methode, ook wel de ‘stoelendansmethode’ genoemd, is inmiddels algemeen aanvaard. Dat is wel heel leuk ja.

Is De Blécourt trouwens jouw eigen naam?

“Het is inmiddels wel mijn eigen naam, maar oorspronkelijk is het Adriaan zijn naam. Toen ik zwanger in Amsterdam bleef en hij in Maastricht ging wonen, besloten we te trouwen en heb ik zijn naam aangenomen. Ik weet nog dat ik vreemd opkeek toen mijn secretaresse mijn naam bordje op kantoor had veranderd: wat krijgen we nou? Maar mijn oudste zoon Jur studeert naast sinologie ook rechten, voor hem is het best leuk dat de nieuwe ontslagregeling zijn naam draagt.”

Is het belangrijk om als carrièrevrouw met weerstand en tegenslag om te kunnen gaan?

“Het helpt altijd omdat je jezelf dan beter leert kennen. Ik heb mezelf goed leren kennen toen mijn moeder heel ziek werd. Ik slaagde erin haar drie avonden in de week te bezoeken, en in de weekends was ik bij haar. Maar toen ben ik wel gaan mediteren. Ik dacht ik moet rustig leren worden in mijn kop, nu wordt het wel heel veel.”

Mediteer je nog steeds?

“Ik ben onlangs met Adriaan naar Buthan geweest, hij heeft een zware bergwandeling gemaakt en ik heb daar een week in een klooster gezeten. Ik wilde eens kijken hoe ik me voel als ik niet aan het hollen en vliegen ben. Soms kan het voelen alsof je van jezelf wegloopt door altijd maar bezig te zijn. Ik heb daar in het klooster ontdekt dat ik het eigenlijk best goed met mezelf kan vinden.”

Als laatste: je bent lid van de VVD, je adviseert de partij ook. Zou je na 27 jaar bij Baker McKenzie vertrekken als je wordt gevraagd voor een politieke post?

“Oh, dit zijn altijd van die onmogelijke vragen! Ik zou denk ik de politieke verantwoordelijkheid niet uit de weg gaan. Maar ik ga er pas over nadenken als ik gevraagd zou worden.”

EINDSCORE

dromen van **VRIJHEID** IN TEHERAN

Het is alsof je een droomwereld binnenstapt als je de zelfportretten van de Iraanse fotograaf en filmmaker **Maryam Firuzi** (31) bekijkt.

Een jonge vrouw zit in wonderlijke outfits rustig een boek te lezen op merkwuurlijke plekken in Teheran. Midden in de drukke bazaar, bijvoorbeeld, of pontificaal op een doorgangsweg. Op een autokerkhof of midden op een plein. *Reading for Teheran Streets* is een bijzondere reportage waar meer achter zit dan je in de eerste instantie denkt.

Het lijkt een krachtig feministisch statement. Een vrouw die in een streng islamitisch land niet alleen haar plek opeist in de openbare ruimte, maar zich daar zo op haar gemak voelt dat ze lekker een boek gaat zitten lezen. “Iedereen zegt het tegen me: wat een feministische foto’s. Maar aanvankelijk was het helemaal niet mijn bedoeling om een statement over vrouwenrechten te maken,” vertelt Firuzi vanuit haar huiskamer in Teheran. “Wat ik allereerst met die foto’s wilde doen, was mensen aansporen meer te gaan lezen. In Iran lezen mensen niet zo veel boeken en dat is echt een probleem. Maar ik had nog een tweede doel met die foto’s. Ik wilde bepaalde normen doorbreken. Een vrouw die rustig een boek leest midden op straat, dat bestaat niet in Iran. Dat doe je thuis, waar je privacy hebt, waar je je veilig voelt. Ik wilde kijken of ik deze sfeer van privacy en veiligheid kon

overbrengen naar de drukke straten van Teheran.”

Maryam Firuzi komt oorspronkelijk uit de oude Iraanse stad Shiraz. Als jong meisje had ze plezier in schilderen en kalligraferen – een traditionele Perzische kunstvorm – maar ze was ook goed in wiskunde. “Daarom koos ik eerst voor een exacte studie, computer programmeren. Ik vond dat echt afschuwelijk. Vervolgens heb ik me ingeschreven aan de kunstacademie van Teheran met als hoofdvak filmmaken. Omdat film alle kunsten verenigt: beeldende kunst, literatuur, muziek, theater.”

Als student begon ze ook met fotograferen, gewoon voor zichzelf. “Maar op een gegeven moment kreeg ik op de kunstacademie de opdracht om een zelfportret te maken. Ik zat thuis te lezen en plotseling kwam ik op het idee om een portret van mezelf te maken terwijl ik aan het lezen was op straat. Ik zette mijn stoel buiten en vroeg mijn moeder

foto’s te maken. Het resultaat stuurde ik naar mijn vriend – die nu mijn man is – en hij zei: daar moet je mee doorgaan!”

Zo ontstond de fotoserie getiteld *Reading for Tehran streets*, die onlangs werd geëxposeerd in een hippe galerie in Teheran. Het was hard werken om die serie te maken, vertelt ze. Gewapend met een klapstoel, een veelheid aan rekvisieten en een grote groep vrienden ensceneerde ze een jaar lang allerlei droomachtige scènes in Teheran met zichzelf en haar boek in de hoofdrol.

“Mijn vrienden hielpen me omdat ze het leuk vonden, want ik heb geen geld om ze te betalen. We zijn allemaal kunstenaars en we helpen elkaar. Dat is heel gewoon in Iran. Als we elkaar niet helpen, helpt niemand ons.” Foto’s ensceneren midden in Teheran was niet makkelijk, vertelt ze. “Iraniërs zijn extreem nieuwsgierig en ze bemoeien zich overal mee. Vooral als je een vrouw bent. Er waren voortdurend voorbijgangers

‘We hebben niet de vrijheid om openlijk tegen te ageren op de gedwongen hoofddoek, maar veel Iraanse kunstenaressen proberen in hun werk toch uitdrukking aan die verontwaardiging te geven. Zonder dat je werk verboden wordt door de censuur’

die wilden weten wat we aan het doen waren en wat nou precies de bedoeling was. Dus we hadden het alleen al erg druk met het beantwoorden van vragen. Om van het gezeur af te zijn besloten we te zeggen dat we van de gemeente waren en bezig waren de stad te verfraaien. Maar toen begonnen mensen te klagen over dingen waarvan zij vonden dat de gemeente die had verwaarloosd!”

Het grootste waagstuk was de foto waar Firuzi op een trap zit waarover een lange rode lap stof is uitgerold als een stroom bloed. “Die trap bevindt zich in een heel druk gedeelte van Teheran en hij is de enige verbinding naar de andere kant van die wijk. Dus er wilden voortdurend mensen door. We moesten ze vragen om te wachten en vaak moesten we stoppen met fotograferen om ze door te laten.”

Eerder maakte Firuzi een serie foto's over de eenzaamheid die ze voelde toen haar man de ochtend na hun bruiloft werd weggeroepen voor zijn werk. Ze maakte ook een korte film over een vrouwelijke filmmaker die door een moeizaam creatief proces gaat. Ze won er nationale en internationale prijzen mee.

Haar werk is niet allereerst feministisch bedoeld, maar dat mensen het toch zo opvatten, is geen toeval, zegt ze. “Als Iraanse vrouw word je er dag in dag uit mee geconfronteerd dat je allerlei dingen niet mag en minder rechten hebt. Dat speelt altijd op de achtergrond mee. Ik denk dat ik onbewust mijn verantwoordiging daarover toch in mijn foto's heb uitgedrukt. Als vrouwelijke kunstenaar moet ik mezelf staande te houden in een door mannen gedomineerde samenleving ,met door mannen opgelegde regels. Neem alleen al de gedwongen hoofddoek waar Iraanse vrouwen al 38 jaar mee moeten leven. Elke Iraanse vrouw die niet gelooft in dwang wordt daar opstandig van. We hebben niet de vrijheid om hier openlijk tegen te ageren, maar veel Iraanse kunstenaressen proberen in hun werk toch uitdrukking aan die verantwoordiging te geven. Je moet

‘Een vrouw die rustig een boek leest midden op straat, dat bestaat niet in Iran. Dat doe je thuis, waar je privacy hebt, waar je veilig voelt’

alleen voortdurend zoeken naar manieren waarop dat kan zonder dat je werk verboden wordt door de censuur.”

De vele eisen die de Iraanse censuur stelt, maken het werken als fotograaf en filmmaker heel vermoeiend, zegt ze. “Ik heb een korte film gemaakt over een vrouw die alleen thuis was. De censuur eist dat actrices in films

gesluierd gaan. Normaal draag je geen hoofddoek als je alleen thuis bent, dus die eis is heel vreemd. Ik probeerde dat op te vangen door de hoofdrolspeelster een pruik te laten dragen. Maar dan moest wel heel duidelijk te zien zijn dat het een pruik was, anders mocht zelfs dat niet. Weet je, dat soort stomme dingen zuigt gewoon energie. Maar

wij Iraanse vrouwen geven ons niet gewonnen. We moeten elke dag vechten voor onze rechten en we worden elke dag sterker. We hebben hoop. Ik hoop dat de gedwongen hoofddoek ooit wordt afschaft. Het moet.” Maryam Firuzi is inmiddels bezig met een nieuwe serie foto’s. Ze lacht als wordt gevraagd naar het thema. “De hoofddoek,” zegt ze.

Zusterschap: je hoeft het niet met elkaar eens te zijn, maar je moet elkaar wel helpen.

DIANA MATROOS

We kennen **Diana Matroos** (46) als RTL-nieuwslezer en presentator bij BNR Nieuwsradio. Ze spreekt zich openlijk uit voor diversiteit en praat over discriminatie en racisme. Wij spreken haar over zusterschap. "Het zou fantastisch zijn als er meer vrouwen op topposities komen, die het voor andere vrouwen kunnen opnemen."

Diana Matroos begon haar journalistieke carrière als redacteur in 1999 bij *RTL Nieuws*, en werd daar vijf jaar later presentator. Sinds 2012 werkt ze voor BNR Nieuwsradio en wordt regelmatig ingehuurd als dagvoorzitter. Matroos werd in 1971 geboren in Amsterdam als dochter van een Nederlandse moeder en een Surinaamse vader. Een pittige jeugd in een bijstandsgezin met een aan heroïne verslaafde vader. Vanwege deze verslaving gingen haar ouders op haar zesde uit elkaar en groeide verder op met haar moeder en haar broer.

Matroos spreekt zich in de media uit voor diversiteit, maar heeft ook een duidelijke mening over discriminatie en racisme. Ze bracht twee incidenten op de werkvloer van *RTL Nieuws* naar buiten. In een interview met Robert Vuijsje in *de Volkskrant* vertelde ze over deze gebeurtenissen. “Ik heb meegemaakt dat iemand met een leidinggevende functie op de reactie een handvol pepernoten op mijn bureau strooide en zei: ‘Voor de enige Zwarte Piet op de redactie.’ Ik dacht: hoe is het mogelijk? Jij bent hoogopgeleid, werkt hier en maakt zo’n domme opmerking? Je hebt geen idee waar je het over hebt; mijn oma was de dochter van een slavine.” Ook kwam haar een interne mail onder ogen. Hierin stond dat ze het programma *Editie NL* niet te vaak mocht presenteren met Wilson Boldewijn, omdat hij ook van kleur is en dat zou ‘te heftig’ zijn voor de kijkers. Het raakte Matroos diep. In het gesprek met Vuijsje zegt ze: “Wilson en ik hadden zo veel jaren zo hard gewerkt voor die kwaliteit. Door die mail werd duidelijk: het gaat dus niet om kwaliteit. We werden beoordeeld op iets anders, puur op onze kleur. Het raakte ons allebei. Dit gebeurde in 2013 en we dachten: jeetje, speelt dit toch nog een rol?”

De hoofdredacteur van *RTL Nieuws*, Harm Taselaar, reageerde op de website van het medium: “Haar constatering raakt me diep en emotioneert me ook, aangezien alles zich in mij verzet tegen discriminatie. Tegelijkertijd weet ik niet of de perceptie van Diana ook de mijne is.”

In maart van dit jaar kreeg ze behoorlijk wat publiciteit door haar optreden tijdens het Carrédebat. De opzet van het programma gaf de lijsttrekkers 45 seconden de tijd om op een bepaalde stelling te reageren. Er ontstond kritiek omdat Matroos volgens kijkers en wat collega’s uit de mediawereld de politici niet goed uit liet praten en ze onderbrak. Na een pittige confrontatie met 50Plus-lijsttrekker Henk Krol matigde Diana haar toon. Men vroeg zich af of ze was teruggefloten door RTL of dat ze zelf had besloten haar toon te matigen.

Na het Carré-debat waren wij onder de indruk van de negatieve reacties op je optreden. Ook van vrouwen. Zouden vrouwen elkaar juist niet moeten steunen?

“Vooral op Twitter kreeg ik negatieve reacties. Dit

medium heeft zijn eigen dynamiek en het is ook een bepaalde groep die zich hierop uitspreekt. Op straat en congressen werd ik juist aangesproken door mensen die zeiden dat ze het geweldig vonden. Sommige vrouwen op twitter waren wel heel pittig, maar dat mag, ik ga kritiek niet uit de weg. Wat ik geweldig vond is dat de drie mannelijke hoofdredacteurs publiekelijk naast me zijn komen staan. Het zou fantastisch zijn als er meer vrouwen op topposities komen, die het voor andere vrouwen kunnen opnemen. Een mooi voorbeeld daarvan vind ik wat Linda de Mol voor Patricia Paay heeft gedaan. Maar dan moeten er wel meer vrouwen op die plekken komen om andere vrouwen te kunnen helpen: zusterschap. Ik sprak eens met een headhunter die zich bezighoudt met het verdelen van topposities in Nederland. Hij zei dat als je aan een vrouw vraagt of zij een andere goede vrouw weet voor een bepaalde positie, dat ze dan stil blijft. Ik zou juist graag willen zien dat we elkaar wel helpen en elkaar de bal toespelen. Als iemand je vraagt naar een goede vrouw op een bepaalde positie, dan zeg je: ‘nou die en die.’ Je komt op een mooie functie doordat iemand je dat heeft gegund of heeft geholpen. Ik probeer zelf ook een zuster te zijn. Ik heb het meer ervaren met zwarte vrouwen. We steunen elkaar en we kijken hoe we elkaar kunnen helpen. Dat valt me wel op, zwarte vrouwen steunen elkaar. Misschien ook wel logisch omdat hun emancipatieslag veel eerder is begonnen.”

Ben je een feminist?

“Ik vind het moeilijk wat ik hier nu onder moet verstaan. Vroeger was het feminisme nogal tegen mannen gericht. Ik ben wel blij met wat de feministen van weleer hebben bereikt en er moet zeker aandacht blijven voor emancipatoire zaken. Maar we zijn niet meer anti-man.”

Dat is wat wij noemen: feminisme 4.0.

“In die zin zie ik me wel als feminist. Ik geloof dat mannen en vrouwen elkaar versterken, en vind het geweldig dat het ook de filosofie van OPZIJ is. Samen met mannen strijden voor gelijkheid. Mannen willen ook bepaalde zaken anders. Ik heb zelf een man met een topbaan en die doet alles in het huishouden en met de kinderen.

Ik vind het ook belangrijk dat er in die zin aandacht is voor mannen. Zij hebben het ook moeilijk als bijvoorbeeld hun vrouw de kost verdient of als ze parttime willen werken. Als ze thuis zitten met de kinderen moeten ze uitleggen waarom ze dit doen. Daarom is dat samen strijden zo ontzettend belangrijk. Als we kijken naar onze kinderen dan zie je dat ze het normaal vinden dat allebei hun ouders werken. Dat hebben we aan de feministen van vroeger te danken.”

Roosmarijn Reijmer van 3FM pleit voor meer vrouwen op de radio. Hoe is dat geregeld bij

BNR?

“Bij BNR zit een aantal vrouwen op mooie posities. Petra Grijzen bijvoorbeeld en ik heb zelf ook veel mooie kansen gekregen. Je ziet wel dat het aantal mannen beduidend hoger ligt dan het aantal vrouwen. Het zou een mooi winpunt zijn. Zeker als je kijkt naar de zakelijke sector, de doelgroep van BNR, waar steeds meer vrouwen actief zijn. Het gaat er natuurlijk altijd om of je een goede presentator bent, en niet of je een man of vrouw bent. Het zou mooi zijn als BNR meer aansluit op de veranderende zakelijke sector als je kijkt naar het aantal ondernemers. Mannen vinden het ook fijn om een vrouw te horen, het is verfrissend. Er is een oud en vaag onderzoek waaruit zou blijken dat vrouwenstemmen op de radio irritant worden gevonden. Daar moeten we echt vanaf. Als je vooral mannen hebt op topposities dan helpen zij andere mannen aan de andere topposities. Daar zouden juist meer vrouwen moeten komen.”

Hoe dan?

“Je zou enerzijds vrouwen andere vrouwen kunnen laten helpen met een mentorschap of door elkaar de bal toe te spelen. Anderzijds toch een quotum. Ik denk

Ligt je voorkeur bij radio of tv?

“Op tv las ik het nieuws, dat is een prachtig vak en lag aan de basis van mijn carrière. Bij radio heb ik meer de ruimte om door te pakken op interviews. Het hangt er van af wat ik kan doen, als ik die interviewkans op tv zou krijgen dan ga ik daar meteen voor.”

Groeide je vroeger meer op met mannen of vrouwen?

“Ik heb een broer en geen zussen. In mijn werk ben ik vooral met mannen. Bij RTL Z, waar ik vroeger werkte, en op de congressen werk ik vooral met mannen. Dat bevalt prima. Toch heb ik ook veel vriendinnen overgehouden aan mijn werk.”

Wie zijn je rolmodellen?

“Ik moet Sonja Barend noemen. In haar tijd was ze een van de weinige vrouwen tussen de mannen. Een krachtige vrouw die ik zeker als voorbeeld zie. Ook Oprah, een sterke, zwarte vrouw in het witte medialandschap. En natuurlijk absoluut mijn moeder. Een ontzettend bijzondere vrouw, ze is helaas een aantal jaar geleden overleden. Ze voedde mij en mijn

‘Mijn moeder studeerde op haar vijftigste nog af als arts. Ze heeft het niet makkelijk gehad. Daar kan ik alleen maar een diepe buiging voor maken’

daar veel over na. Volgens Neelie Kroes gaat het zonder quota niet gebeuren. We moeten het dan maar wel doen. Vrouwen zijn evengoed als mannen. Het klopt gewoon niet als je kijkt naar de cijfers, daar kunnen we niet mee weggomen. Ik zet me ook in voor culturele diversiteit. Dat is namelijk helemaal scheef gegroeid, dat kan echt niet.”

Werk je liever met mannen of vrouwen?

“Ik vind het lastig om mannen of vrouwen over een kam te scheren. Het gaat mij om personen, ik zie mannen en vrouwen als gelijkwaardig. Ik houd van mensen die authentiek zijn, die met een passie met hun werk bezig zijn en die er volledig voor gaan. En dat kan zowel een man als een vrouw zijn.”

Sinds je bij BNR werkt heb je meer ruimte om je eigen draai te geven aan je programma dan als nieuwslezeres, lijkt me.

“Ik vind interviewen het allerbeste wat er is en dat kan ik hier helemaal benutten. Interviewen is nooit klaar, je wordt altijd beter en je blijft je ontwikkelen. Daar geniet ik heel erg van.”

broer helemaal in haar eentje op. En ze studeerde op haar vijftigste nog af als arts. Ze heeft het niet makkelijk gehad. Daar kan ik alleen maar een diepe buiging voor maken.”

Heb je je bij vrouwengroepen aangesloten?

“Ik vond vrouwengroepen vroeger altijd lastig, ze waren bijna mannenhaters. Ik heb sowieso moeite om me bij een groep aan te sluiten, ik blijf liever bij mezelf. Ik heb me wel ingezet voor Women Inc. bij hun activiteiten ten aanzien van de gezondheidszorg. Vaak worden medicijnen alleen op mannen getest en gelden de bijwerkingen die staan vermeld in de bijsluiters alleen voor mannen. Vrouwen kunnen heel anders op medicijnen reageren. Dat heeft Women Inc. gezamenlijk met een aantal artsen aangekaart en daar worden nu belangrijke stappen in gezet om dat te veranderen. Dat vind ik heel belangrijk.”

Tot slot, wie zou jij noemen als een headhunter je naar een vrouw vraagt voor een radioprogramma?

“Mijn BNR-collega Lamyae Aharouay. Ik vind haar erg goed. Ze is nu *sidekick* in de ochtendspits.”

ONCOLOGIE PREVENTIE en PSYCHOLOGISCHE NAZORG

Onderzoek naar kanker vindt aan het Radboudumc bij verschillende afdelingen plaats. OPZIJ vroeg **Judith Prins**, hoogleraar Medische Psychologie en **Nicoline Hoogerbrugge**, hoogleraar Erfelijke Kanker, naar de ins en outs van hun vakgebied en over het belang van samenwerken tussen de verschillende disciplines. Niet alleen bij de behandeling en de psychologische begeleiding van patiënten, maar ook met het oog op preventie.

dat voor volwassen kankerpatiënten vrijwel niets was geregeld. Nu komen er op jaarbasis meer dan honderdduizend nieuwe kankerpatiënten bij. Vergeleken bij vijfhonderd kinderen is dat een gigantische groep. Veel van die mensen bleken na het behandeltraject vast te lopen. Artsen hoorden vaak van patiënten dat ze na de medische behandeling last hadden van 'een zwart gat', van stress, angst, depressie en vermoeidheid. Daar ben ik toen naar gaan kijken: hoe kunnen wij vroegtijdig screeningsinstrumenten inzetten om vast te stellen welke mensen een verhoogd risico lopen om vast te lopen. En hoe kunnen wij die patiënten vervolgens de juiste, persoonsgerichte zorg bieden?"

Wat is er sindsdien gebeurd om de psychologische begeleiding van kankerpatiënten in goede banen te leiden?

"Een jaar of zeven geleden is in Nederland een zogenaamde 'lastmeter' geïntroduceerd die verpleegkundigen aan de patiënten na de diagnose kunnen voorleggen. Daarin staan vragen als 'Hoe voelt u zich?' en 'Ervaart u klachten als somberheid, stress of angst?' Zo kunnen we zien of een patiënt een verhoogd risico loopt en welke psychosociale zorg ze nodig hebben. Want niet iedereen heeft die zorg nodig. Maar de ervaring heeft geleerd dat veel patiënten na een kankerdiagnose en -behandeling behoefte hebben aan emotionele ondersteuning. Het is heel belangrijk om risicogroepen na een kankerdiagnose goede, persoonsgerichte begeleiding te bieden."

Judith Prins is van huis uit klinisch psycholoog, maar tegenwoordig hoogleraar Medische Psychologie aan de afdeling Women's Cancer. Ze is sinds 2007 werkzaam als afdelingshoofd Medische Psychologie en sinds 2009 ook als hoogleraar. Als onderzoeker is zij verbonden aan het thema *Women's Cancer* dat onderzoek doet naar vrouwen met borst- en eierstokkanker.

Hoe ben je daar terechtgekomen?

"Het toeval wil dat ik mijn carrière ooit ben begonnen bij kinderoncologie, van daaruit heb ik de overstap gemaakt naar volwassenen. En wat mij toen opviel is dat bij kinderen met kanker de psychosociale zorg heel goed was geregeld, zowel voor de ouders als de kinderen zelf, maar

Welke patiënten vormen zo'n risicogroep?

“Voor de goede orde: met veel patiënten gaat het gewoon goed. Patiënten hebben vaak een geweldige veerkracht en zijn prima in staat om die ziekte binnen hun eigen omgeving een plek te geven. Zo'n zeventig procent van de patiënten ondervindt geen blijvende klachten. Zo'n dertig procent vertoont een verhoogd risicoprofiel, en een derde daarvan vormt een ernstige risicogroep. Uit onderzoek weten wij dat hoe jonger de patiënten zijn, hoe meer last ze ondervinden van wat wij 'emotionele distress' noemen. Ouders met jonge kinderen bijvoorbeeld. Vrouwen hebben er vaker last van dan mannen. En patiënten bij wie de psychische belastbaarheid al minder is, door bepaalde persoonskenmerken of door hun voorgeschiedenis. Die bijvoorbeeld in een eerdere levensfase te maken hebben gehad met verlies, zoals de dood van een ouder. Soms denken artsen als ze zo'n patiënt zien: het gaat toch prima? Maar aan de hand van een vragenlijst kunnen wij risicofactoren vroegtijdig signaleren, zodat wij mensen al in een vroeg stadium hulp kunnen bieden om ervoor te zorgen dat patiënten niet vastlopen na de medische behandeling. Preventief dus.”

Veel kankerpatiënten klagen over vermoeidheid. Je hebt je proefschrift geschreven over chronische vermoeidheid. Heb je iets aan die inzichten gehad bij de begeleiding van kankerpatiënten?

“Voor die patiënten heb ik een behandelprotocol met cognitieve gedragstherapie ontwikkeld, wat heel effectief bleek. Vervolgens ben ik cognitieve gedragstherapie gaan aanbieden in een zelfmanagementprogramma voor vrouwen met borstkanker. Toen ik bij oncologie terechtkwam, ben ik gaan onderzoeken waar die vermoeidheid vandaan komt, want je ziet dat sommige mensen vermoeid blijven. Heeft die vermoeidheid nu te maken met de angst dat de kanker terugkomt? Iedere patiënt heeft daar in meer of mindere mate last van, maar voor sommigen kan die angst echt verlamdend werken. Of heeft die vermoeidheid te maken met somberheid of met depressieve klachten? Vermoeidheid hoort bij kanker. We weten dat veel mensen het eerste jaar na de behandeling ernstig vermoeid zijn, maar bij de meesten gaat het ook weer over. Chronische vermoeidheid is overigens niet altijd medisch verklaarbaar. Het is wel zo dat patiënten na hoge doses chemotherapie meer last houden van vermoeidheid.”

Wat kunt je voor je patiënten betekenen?

“Omdat het om zo'n grote groep mensen gaat die niet allemaal per se psychotherapie nodig hebben, maar toch behoefte hebben aan informatie over hun emotionele herstel, zijn we in 2009 met Pink Ribbon (stichting die borstkankeronderzoek financieel ondersteunt, bekend van het roze lint dat ondertussen symbool staat voor betrokkenheid bij borstkanker - EA) aan tafel gaan zitten. En uiteindelijk hebben wij samen een *e-health* programma opgezet. Daaruit is de website 'Op adem na borstkanker' voortgekomen, die gebaseerd is op cognitieve gedragstherapie. Het is een zestienweeks online zelfhulpprogramma dat ze gewoon thuis kunnen doorlopen. Sommige vrouwen zeggen: dat is niets voor mij, ik heb liever persoonlijke hulp. Dan kan je huisarts je doorsturen naar een eerstelijns psycholoog of je kunt terecht bij het Helen Downing Instituut. In het ziekenhuis bieden we alleen nog gespecialiseerde zorg aan. Zelf begeleid ik nog een dag in de week patiënten, dat is van toegevoegde waarde om mijn onderzoek te blijven toetsen aan de praktijk.”

Eén op de negen vrouwen krijgt borstkanker. Ook vrouwen met kinderen, of juist met nog een kinderswangerschap. Zo'n diagnose moet wel een enorme impact op je leven hebben.

“Het is zelfs één op de acht vrouwen. Het gaat om veertienduizend vrouwen per jaar. De meeste vrouwen die borstkanker krijgen zijn tussen de vijftig en de tachtig jaar. Maar ook jonge vrouwen én mannen krijgen kanker. Wij hebben in Nijmegen daarom de AYA polikliniek opgezet, speciaal voor de leeftijdscategorie achttien tot vijfendertig jaar, om die betere zorg te bieden. Dat doen wij met een multidisciplinair team. De gevolgen van zo'n ziekte zijn voor die leeftijdsgroep namelijk extra ingrijpend omdat het ook de leeftijd is waarin van alles staat te gebeuren. Leeftijdsgenoten gaan studeren, krijgen werk, relaties, kopen huizen en stichten gezinnen, terwijl je leven als kankerpatiënt tijdelijk stilstaat. Bij vrouwen met kanker speelt kinderswangerschap nog een extra rol.”

Celebrities die openlijk 'uit de kast komen', de activiteiten van Pink Ribbon en de jaarlijkse beklimming van Alpe d'HuZes. Helpen zulke initiatieven om de ziekte beter bespreekbaar te maken?

“Voor (ex)kankerpatiënten is het erg belangrijk dat ze erover kunnen praten wat er met hen aan de hand is, waar ze mee bezig zijn en wat hun angsten zijn. Erkenning doet veel voor mensen. Dat je bij je ziekte gevoelens mag hebben, zoals angst en onzekerheid dat de kanker terugkomt. Alpe d'HuZes kan een prima middel zijn om je eigen kracht weer te voelen, dat je in staat bent om tegen die berg op te fietsen. Zolang het maar niet de norm wordt, en andere patiënten er een gevoel van falen door krijgen: zie

je wel, al die anderen doen het, maar ik ben niet eens in staat om die berg op te klimmen. Het is niet zozeer de ziekte kanker zelf waar een taboesfeer omheen hangt, maar meer de psychische problemen die ermee gepaard gaan.”

Kanker is door allerlei nieuwe medicatie vaak niet langer een fatale, maar een chronische ziekte geworden. Wat doet dit met patiënten?

“Door allerlei nieuwe kankergeneesmiddelen, zoals tyrosine kinase remmers en immunotherapie, zijn de levensverwachtingen van sommige kankerpatiënten

FEITEN & CIJFERS

RANDOM BORSTKANKER

Na huid- en darmkanker is borstkanker de meest voorkomende kankersoort. Eén op de acht vrouwen krijgt borstkanker. Van de ruim honderdduizend nieuwe

kankerpatiënten komen er op jaarbasis zo'n veertienduizend nieuwe borstkankerpatiënten bij. In vijf tot tien procent van de gevallen gaat het om de erfelijke variant.

In Nederland zijn er meer dan honderdvijftigduizend mensen die borstkanker hebben of hebben gehad. De overlevingskansen met borstkanker zijn in de afgelopen jaren aanzienlijk (één procent per jaar) verbeterd. Zo'n 86 procent van de patiënten is vijf jaar na de diagnose nog in leven, na tien jaar is dat 77 procent.

Toch overlijden jaarlijks nog steeds zo'n drieduizend vrouwen aan de gevolgen van de ziekte. In twintig procent van de gevallen gaat het om vrouwen onder de vijftig, in ruim 25 procent om vrouwen boven de zeventig jaar. Ruim de helft van de sterftegevallen bevindt zich dus onder vrouwen tussen de vijftig en zeventig jaar. Dat is ook de reden waarom het bevolkingsonderzoek zich met name op hen richt.

Helaas is de vervelende mammografie, waarbij röntgenfoto's gemaakt worden van de borst die tussen twee platen wordt samengedrukt - in de volksmond ook wel de 'borstenpletteraar' genoemd - vooralsnog de meest betrouwbare

JUDITH
‘Het is niet zozeer de ziekte kanker zelf waar een taboesfeer omheen hangt, maar meer de psychische problemen die ermee gepaard gaan’

opeens sterk toegenomen. Daardoor worden niet alleen zij, maar ook hun partners geconfronteerd met: hoe ga je je leven nieuwe invulling geven? Soms hebben mensen al afscheid genomen van hun werk. Hoe ga je dan weer aan de slag? Hoe ga je het aan je omgeving vertellen dat je opeens veel langer te leven hebt? En hoe lang blijft dat goed gaan? Je ziet dat mensen echt balanceren tussen hoop en vrees. Wat kun je die mensen nu als psycholoog voor hulp bieden? Ik vind dat echt een uitdaging, om deze nieuwe psychische gevolgen in onderzoek in kaart te brengen. Om te voorkomen dat patiënten tijdens deze langdurige behandeltrajecten vastlopen.”

Nicoline Hoogerbrugge is hoogleraar Erfelijke Kanker. Ze is opgeleid tot internist en was aanvankelijk werkzaam op het gebied van hart- en vaatziekten en cholesterol.

Wist je altijd al dat je onderzoek naar kanker wilde doen?

“Nee, eigenlijk niet. Om familieredenen ben ik op een gegeven moment naar Nijmegen verhuisd en kon ik bij het Radboudumc terecht bij Kanker Genetica. Dat was destijds een geheel nieuw onderzoeksterrein. Maar dat

heeft mij gegrepen en het heeft mij sindsdien nooit meer losgelaten. Ik was vanuit mijn ervaring met cholesterol en hart- en vaatziekten gewend om ook over preventie na te denken. Ik dacht dus: waarom niet bij kanker? Ik denk dat kanker en leefstijl ook een hele nauwe relatie hebben. En aandacht voor erfelijkheid is dé manier om bij familieleden kanker te voorkomen. Mijn missie? Ik wil kanker helpen voorkomen.”

Je doet onderzoek naar erfelijke kanker. Hoe belangrijk is kennis daarover?

“Als je het hebt over aantallen: ‘slechts’ vijf tot tien procent van de darm- en borst- en eierstokkanker is erfelijk. Kanker overkomt je, ook al leef je nog zo gezond, het kan iedereen overkomen. Dat is ellendig. Maar sommige kankersoorten zijn erfelijk. Onderzoek uit de jaren negentig heeft aangetoond dat er

bepaalde fouten in het DNA, zoals in het BRCA1 en BRCA2 gen, borst- en eierstokkanker kan veroorzaken. Maar het heeft daarna nog een paar jaar geduurd voordat we daar ook in de praktijk iets mee konden, namelijk de vertaalslag maken naar voorkomen of vroeg opsporen van kanker. Die kennis is dus pas iets van deze eeuw. Maar het is toch fantastisch, dat je weet dat je daar invloed op kunt uitoefenen? Hoe kun je die mensen nu herkennen en ervoor zorgen dat ze géén kanker ontwikkelen, maar ook dat ze de juiste opsporingsmethode krijgen? En de juiste behandelmethode? Daar ligt echt mijn passie.”

Hoe belangrijk zijn die opsporingsmethodes?

“Neem nu bijvoorbeeld darmkanker. Wij hebben vanuit het Radboudumc eraan bijgedragen dat iedereen onder de zeventig die de diagnose darmkanker krijgt, er automatisch op wordt getest of hij een verhoogde risico op die erfelijke variant heeft. Want als dat zo is, heeft dat consequenties voor zowel zijn eigen behandeling als voor familieleden. Wij zijn met dat onderzoek begonnen in 2008 in Nijmegen voor mensen onder de vijftig. En sinds 2016 is de richtlijn in Nederland om dat bij iedereen met darmkanker onder de zeventig te doen.”

Het klinkt misschien nogal hard, maar de politiek en de verzekeringsmaatschappijen zijn daar ook vast blij mee. Want je bespaart er ook veel geld mee.

“Inderdaad. Het is veel goedkoper als mensen gezond zijn dan als ze ziek zijn. De kosten om actief een hoog risico op erfelijke darmkanker op te sporen bij darmkanker patiënten bedragen drieduizend euro per gewonnen levensjaar. Je kunt dus op een bierviltje uitrekenen dat het kosteneffectief is. Zeker als je bedenkt dat het niet alleen om die ene patiënt gaat, maar ook nog eens om zo’n drie tot zeven familieleden die je op die manier preventief kunt opsporen. Herkennen zorgt namelijk voor de juiste behandelmethode, ook voor de andere familieleden.

Ik wil dat hele pallet aanpakken: het herkennen, diagnosticeren en de juiste behandelmethode aanwijzen. En tenslotte ook het voorkomen van kanker bij familieleden. Preventie dus. Ik doe ook onderzoek op al die gebieden.

Een hoog risico op erfelijke darmkanker kunnen wij dus opsporen in de darmkanker zelf. Helaas ligt dat voor de erfelijke vorm van borst- en eierstokkanker een stuk ingewikkelder.”

Wat doet zo’n risico op erfelijke kanker met mensen?

“Dat is een aspect waarin ik intensief heb samengewerkt met mijn collega Judith Prins. Hoe moeten we nu aandacht voor erfelijke kanker genereren, bijvoorbeeld door patiënten een vragenlijst

screeningsmethode. Voor de effectiviteit van andere, minder pijnlijke alternatieven, zoals thermografie (‘temperatuurmeter’), is vooral nog géén dan wel onvoldoende wetenschappelijk bewijs gevonden. Dat geldt ook voor MRI en echografie. Een gezonde leefstijl is tenslotte geen garantie om géén kanker te krijgen, wel kan het risico om kanker te krijgen met dertig tot veertig procent doen afnemen.

MEER WETEN?

Feiten en cijfers over (borst)kanker (Nederlandse Kankerregistratie): www.cijfersoverkanker.nl

Informatie over borstkanker(onderzoek) (KWF Kankerbestrijding): www.kwf.nl/kanker/borstkanker/Pages/default.aspx

Nieuwe ontwikkelingen in behandelmethodes (KWF Kankerbestrijding): www.kwf.nl/onderzoek/resultaten-onderzoek/Pages/Toponderzoek-borstkanker.aspx

Informatie over preventie en het Bevolkingsonderzoek Nederland (RIVM): www.rivm.nl/Onderwerpen/B/Bevolkingsonderzoeken_en_screenings

Informatie over diagnose, behandeling en ondersteuning voor kankerpatiënten (Borstkanker Vereniging Nederland): www.borstkanker.nl/nl

Informatie over borstkanker en over de activiteiten van Pink Ribbon in het kader van Oktober Borstkankermaand (Pink Ribbon): www.pinkribbon.nl

NICOLINE
‘Iedereen kan kanker krijgen, ook wanneer je heel gezond leeft. Maar met de juiste leefwijze kun je wel dertig tot veertig procent van de gevallen voorkomen’

aan te bieden. Bij het Ministerie van Volksgezondheid zeiden ze aanvankelijk: je moet patiënten niet onnodig bang maken. Wij hebben toen bij het bevolkingsonderzoek voor borstkanker een onderzoek gedaan met vragenlijsten. Daaruit bleek dat vrouwen niet bang of ongerust werden door een vragenlijst over erfelijkheid van kanker. Maar wat daar ook uit bleek was dat veel vrouwen het helemaal niet wisten dat ze een hoog risico hebben op de erfelijke variant van borstkanker. Van al die vrouwen die meedoen aan zo'n bevolkingsonderzoek kan ongeveer zes procent er op die manier uitgefilterd worden. Dan heb je het dus echt over duizenden vrouwen!

Zoiets doen wij nu ook bij het bevolkingsonderzoek voor darmkanker voor mannen en vrouwen vanaf vijfenvijftig jaar. Hoe groot het percentage risicogevalen is dat we daarmee uitfilteren, is nog onduidelijk. Dat zijn wij nu nog aan het onderzoeken."

Wat doet zo'n diagnose met de betrokken kinderen?

"Onze algemene leidraad is: kinderen zijn slim. Dus als je zelf een vervelende diagnose hebt, doe niet geheimzinnig. Vertel zoveel als ze aankunnen. Maar als het om henzelf gaat, of ze drager zijn? Dat is in Nederland wettelijk geregeld. Het betekent dat mensen zelf mogen beslissen of willen weten of ze drager zijn van zo'n gen wanneer een ziekte zich pas op volwassen leeftijd voordoet. Dat houdt echter ook in dat we kinderen pas ná hun achttiende mogen testen op ziekten die pas gaan spelen als ze ouder zijn. Zoals erfelijke borst- en eierstokkanker, ziektes die je doorgaans pas na respectievelijk je vijfentwintigste en vijfendertigste jaar ontwikkelt."

Zijn er nieuwe inzichten ten aanzien van de screenings-methodes? Zoals alternatieven voor die vervelende mammografie?

"Daar worden allerlei onderzoeken naar gedaan. Zo hebben wij onlangs onderzocht of we niet met echo's in plaats van mammografie en MRI zouden kunnen werken. Helaas heeft dat onderzoek niet aangetoond dat routine echo's iets zouden toevoegen. Wat ook zo jammer is: eigenlijk is zo'n ontdekking net zo belangrijk als een ontdekking dat iets wél werkt. Je haalt er alleen niet de krant mee, dus weinig mensen weten dit nu. Kanker de wereld uithelpen gaat niet van de ene op de andere dag gebeuren. Maar iedere patiënt bij wie je kanker voorkomt is er eentje."

Wat doen jullie verder ten aanzien van preventie?

"Vooropgesteld: iedereen kan kanker krijgen, ook wanneer je heel gezond leeft. Maar met de juiste leefwijze kun je wel dertig tot veertig procent van de gevallen voorkomen. Overigens is leefstijl ook voor kankerpatiënten heel belangrijk. Naast behandelingen krijgen patiënten dan ook adviezen. Het ABC-tje van alcohol, bewegen en (gezonde) calorieën. En natuurlijk niet roken. In het Radboudumc bespreken oncologen in de behandelkamer steeds vaker ook de leefgewoontes met hun patiënten."

Je werkt nog dagelijks met patiënten. Hoe belangrijk is die link met de praktijk? En de samenwerking met de andere disciplines?

"Ik kom net uit de behandelkamer. Ik vind het ook heel belangrijk om zelf patiënten te spreken en om ze duidelijkheid te kunnen bieden. Uiteindelijk is bijna niets zo erg als onzekerheid over een uitleg en niet weten waar je aan toe bent.

En als ik er zelf niet uitkom, raadpleeg ik collega's. Allereerst die hier in het Radboudumc, daarvoor hebben wij ook wekelijks teamoverleg. Achter iedere patiënt zit namelijk een multidisciplinair team van specialisten. Dat is ook heel belangrijk. Wij bepalen als team het beleid ten aanzien van de behandeling en zorgen dat de patiënt van iedereen hetzelfde verhaal te horen krijgt. En als er iets gewijzigd moet worden, beslissen wij dat samen. Bij vrouwen met erfelijke borst- en eierstokkanker zijn dat een oncoloog, gynaecoloog, maatschappelijk werker, chirurg en een plastische chirurg. En een klinisch geneticus. Daar heb ik me ook heel hard voor gemaakt." ◉

PLEIDOOI VOOR MEER VROUWEN IN DE GEMEENTEPOLITIEK

Dit jaar is het honderd jaar geleden dat vrouwen zich voor het eerst verkiesbaar konden stellen. Het aandeel vrouwelijke gemeenteraadsleden is gemiddeld pas 28 procent. Waarom zitten we na honderd jaar nog niet op vijftig procent? OPZIJ spreekt met een aantal vrouwelijke raadsleden over de noodzaak van meer vrouwen in de plaatselijke politiek.

Fanida, Jolande en Jantje, alle drie gemeente-raadsleden, praten eensgezind gepassioneerd over hun raadswerk. "Als raadslid heb je de kans om het verschil te maken. Of het nu gaat om meer banen in jouw dorp of stad, minder discriminatie, of een nieuw onderwerp waarvan jij vindt dat het op de politiek agenda moet komen." Het raadswerk is veelzijdig: geen dag is hetzelfde en elke raadsvergadering is weer anders, met andere actualiteiten en verhoudingen tussen de politieke partijen. Veel politici noemen het dan ook verslavend, het laat je niet los en je bent nooit klaar, je werk is nooit af. Bovendien, als raadslid moet je onderhandelen, debatteren, strategisch denken, netwerken en lobbyen. Je leert ook omgaan met alle soorten machtsvertoon en -verhoudingen. Die leerervaring is waardevol voor elke functie, ook die je daarna of daarnaast doet. Of dat nou een volgende stap is in de politiek, in een bestuursfunctie of in een 'gewone' baan. Politiek is overal.

De afschaffing van het handelingsonbekwaam zijn is een mooi voorbeeld waarom het zo belangrijk is dat vrouwen meebeslissen. Tot 1956 was een vrouw volgens de wet niet handelingsbekwaam. Dat betekent dat je als vrouw bijvoorbeeld niet zelfstandig een verzekering kon afsluiten, je moest je man toestemming vragen om

iets te kopen en op het moment dat je ging trouwen, moest je stoppen met werken. In de jaren twintig had Tweede Kamerlid Betsy Bakker-Nort (Vrijzinnig-Democratische Bond, later opgegaan in de PvdA -red.) al geprobeerd dit artikel te schrappen, maar uiteindelijk lukte het Corry Tendeloo (VDB en PvdA) in 1955. Een kleine meerderheid steunde haar voorstel, 46 voor en 44 tegen. Alle vrouwelijke Tweede Kamerleden stemden voor. Wanneer er voldoende vrouwen in de politiek zitten, heeft dit effect op andere sectoren en op elk vlak kunnen vrouwen hun invloed laten gelden. Bepaalde eigenschappen worden bij mannen en bij vrouwen anders gewaardeerd. Waar een man zich zelfverzekerd gedraagt, wordt hetzelfde gedrag bij een vrouw eerder bestempeld als arrogant. Daardoor zullen vrouwen en mannen in het algemeen andere eigenschappen etaleren. In de politiek kun je dat soms terugzien omdat - generaliserend gesproken - mannen meer macro en vrouwen meer micro gericht bezig zijn. Het is belangrijk om in de politiek een goede balans te hebben van personen met verschillende eigenschappen, die zorgen voor verschillende benaderingen. Net zo goed als een overgrote meerderheid van mannen in de politiek niet goed is voor de volksvertegenwoordiging, draagt een oververtegenwoordiging van vrouwen ook niet bij aan betere besluitvorming.

Het is duidelijk dat er meer vrouwen in de politiek nodig zijn, maar hoe komt het dan dat het percentage vrouwelijke raadsleden nog geen vijftig procent is? En vooral: wat kunnen we er aan doen?

Het begint bij de samenstelling van politieke partijen. Om je verkiesbaar te kunnen stellen, moet je lid zijn van een politieke partij (of je eigen partij oprichten). Het aantal leden van alle partijen gezamenlijk zit de laatste twintig tot vijftientwintig jaar rond de driehonderdduizend. Waar je altijd hoort dat de ledenaantallen zijn teruggelopen van politieke partijen, geldt dit alleen voor de grote traditionele partijen zoals het CDA, PvdA en de VVD. GroenLinks, D66, Partij voor de Dieren en de SP zien juist een omgekeerde beweging. Bij de SGP en de ChristenUnie blijft het ledenaantal stabiel. De PVV heeft maar één lid, Geert Wilders, voor anderen is het niet mogelijk om lid te worden van deze partij.

Dit betekent dus dat ongeveer driehonderdduizend mensen bepalen wie er op de verkiesbare plekken komen en wie er vervolgens in de Tweede Kamer, Provinciale Staten of de gemeenteraden komen. Natuurlijk is het mogelijk om via voorkeursstemmen verkozen te worden, en dat is met dank aan het initiatief 'Stem op een vrouw' van Devika Partiman ook gelukt bij de Tweede Kamerverkiezingen dit jaar voor Lillianne Ploumen (PvdA), Isabelle Diks (GroenLinks) en Lisa Westerveld (GroenLinks), maar dan moet je in ieder geval wel op de lijst staan. Als je aan de voorkant ervoor wilt zorgen dat er voldoende vrouwen op verkiesbare plekken staan, moet je bij de samenstelling van de lijsten beginnen. Uit onderzoek van Monique Leyenaar blijkt dat hoe meer vrouwelijke leden een partij heeft, hoe hoger het percentage vrouwelijke kandidaten op verkiesbare plaatsen is. Dus de eerste stap om te zorgen voor meer

Jolande Uringa (33)
Raadslid ChristenUnie in Utrecht sinds 2014

'Ik ben opgevoed met: zorg dat je de minste bent, weet jezelf weg te cijferen en wees er altijd voor anderen'

Fanida Kadra (33)
Fractievoorzitter PvdA in Weert sinds 2012, raadslid sinds 2006

'Soms zie ik een agendapunt staan, en denk ik: dat wordt knallen vanavond en dan probeer ik het en dan wordt er gewoon niet gehapt'

Jantje Haagsma (36)
Raadslid Gemeentebelangen Totaal Lokaal in Súdwest-Fryslân sinds 2014

'In de politiek moet je hard tegen elkaar kunnen zijn en inhoudelijk goed kunnen sparren. Dat vind ik heerlijk'

vrouwelijke politici, is meer vrouwelijke leden voor politieke partijen.

Wanneer het percentage vrouwelijke leden laag ligt, is het ook lastiger om vrouwen te vinden voor de positie van volksvertegenwoordiger. Niet voor niets is een van de aanbevelingen van ProDemos en Atria om meer vrouwen in de politiek te zoeken buiten politieke partijen om. Van sommige partijen moet je twee à drie maanden lid zijn om mee te mogen stemmen, zoals bij Partij voor de Dieren, CDA en GroenLinks, maar bij de PvdA geldt een grens van een maand en bij de VVD, ChristenUnie, D66 en SP mag je meteen mee stemmen.

PVDA	1 maand	€ 24
VVD	0 maanden	€ 110,50
PVDD	3 maanden	€ 20
GROEN LINKS	3 maanden	€ 24
D66	0 maanden	€ 60
CHRISTEN UNIE	0 maanden	€ 52
CDA	8 weken	€ 58
SP	0 maanden	€ 24

Duur lidmaatschap om mee te mogen stemmen en kosten per jaar

Eén manier om meer vrouwen in de politiek te krijgen, is zorgen voor meer vrouwen in de politieke partijen, waarom lukt dat niet?

Fanida: “Het is sowieso een kunst om meer mensen politiek actief te maken. En dan is het nog lastiger om vrouwen te bereiken.”

Jolande: “Op het moment dat een man wordt benaderd met ‘zou jij het leuk vinden om ergens zitting te nemen?’ is een man eerder geneigd om te denken: ja, natuurlijk. Want zijn ego wordt gestreeld en hij bluft gewoon ja, en denkt daarna: even kijken hoe ik het thuis ga regelen met mijn vrouw. Of zijn vrouw vangt blijkbaar thuis alles op, waardoor die man sowieso vrij spel heeft. Die man ziet daarna wel of hij geschikt is en of dat hij het leuk vindt.

Wanneer een vrouw wordt gevraagd, is ze veel meer aan de ‘voorkant’ bezig is met ‘wat vraag je me nu?’ en ‘kan ik dat wel?’, in plaats van dat haar ego begint te glimmen. Ze is ook veel meer bezig met hoe moet ik dat combineren met thuis en mijn werk. Zij moet er gewoon even over nadenken. Als een man een vrouw vraagt, doorziet hij dat niet. Die denkt: ze zegt toch nee. Als jij nee zegt, ga ik op zoek naar iemand anders, en dat is dan toch vaak een man.”

Fanida: “We zeggen in Nederland altijd dat we heel geëmancipeerd zijn en heel tolerant. Maar als puntje bij paaltje komt, dan wordt het van vrouwen verwacht dat ze voor de kinderen gaan zorgen.”

Jantje: “Vrouwen hebben het gevoel dat ze geen tijd hebben. Omdat ze het thuis druk hebben en misschien op werk. De combinatie als moeder, of als vrouw, met het raadswerk lijkt lastiger te combineren dan de combinatie vader en man. Terwijl ik ook juist probeer uit te stralen dat het helemaal niks hoeft uit te maken.”

Er zijn ongetwijfeld heel veel vrouwen die geschikt zijn voor de politiek, maar die de weg er naartoe nog niet hebben gevonden, omdat ze denken dat ze het niet kunnen of dat het niet past. Bedenk goed hoe het voor jou wel werkt; wat heb je nodig van je collega's, je partner, je partij en je werkgever om er voor te zorgen dat het werkt. Leg dat op tafel en ga daarover het gesprek aan. Stel jezelf de vraag: wat wil ik, en wat heb ik nodig om daar te komen? Stippel voor jezelf een pad uit.

Fanida: “Het heeft te maken met onze kijk op het gezinsleven, de rol van de vrouwen en mannen binnen het gezin. Die maatschappelijke structuren moet je overhoop durven gooien. Ik zag laatst een parlementariër die tijdens het debat haar kind stond te voeden. Prachtig! Doe eens een keer anders. Als je mensen veel meer mogelijkheden geeft, zal het voor vrouwen makkelijker zijn om deel te nemen, of dat nou in de politiek is of het bedrijfsleven. Het zit ook in hele kleine dingen, regel bijvoorbeeld kinderopvang op het gemeentehuis.”

Rolmodellen hebben een belangrijk functie, ook in de (lokale) politiek. Als je een andere vrouw in de politiek ziet, dan zie je het jezelf ook eerder doen. Hoe kunnen we dat bevorderen?

Jolande: “Vertel verhalen die andere vrouwen ook op het idee brengen om de politiek in te gaan. Wij vrouwen moeten andere vrouwen overtuigen, omdat ze minder geneigd zijn om zelf te reageren.”

Het is duidelijk dat er meer moeite gedaan moet worden om vrouwelijke raadsleden te vinden. Dit is een verantwoordelijkheid van politieke partijen en van de overheid, maar ook van vrouwen zelf. Wanneer vrouwen in de politiek zichtbaarder zijn, kunnen andere vrouwen dat zien als een perspectief voor zichzelf.

Zeg tegen vrouwen om je heen waarvan jij denkt dat ze geschikt zijn voor de politiek, en vertel hen waarom je dat denkt.

TIPS VOOR VROUWEN DIE POLITIEK ACTIEF ZIJN OF WILLEN WORDEN

FANIDA

Blijf vooral jezelf. Zorg dat je niet geleefd wordt. Daar moet je voor waken, in een grote stad, maar ook in een kleine stad, omdat je dan veel makkelijker te benaderen bent; Trek je eigen grenzen. Ook naar je gezin toe. Iemand die politiek in gaat, kiest daar zelf voor, maar de rest van de omgeving niet. Jij kiest ergens voor en de rest krijgt het er gratis en voor niets bij; Ga uit van je eigen kracht. Laat je niet uit het veld staan; Durf kwetsbaar en emotioneel te zijn. Je moet een bepaalde zekerheid of arrogantie hebben, maar sla er niet in door, zo van ‘ik mag niet huilend gezien worden want dan ben ik maar een zwakke vrouw.’ Ik heb bij moeilijke dossiers, in besloten setting, de mannen ook zien huilen. Daar is niks mis mee. Durf kwetsbaar te zijn; Zorg ervoor dat je jezelf 's ochtends in de spiegel aan kunt kijken. Het is makkelijk om er in mee te gaan, of naast je schoenen te gaan lopen.

JANTJE

Gewoon doen! Je bent weer een ervaring rijker. Als persoon en als professional is het absoluut een aanvulling in je leven. Ik had het niet willen missen; Het is niet nodig om tegen anderen op te kijken. Het zijn ook allemaal maar gewoon mensen die hun best doen. Het lijkt soms heel interessant en formeel, maar niets is wat het lijkt. Wees maar gewoon wie je bent.

JOLANDE

Als je de ambitie hebt om politiek actief te worden, moet je het sowieso doen. Want alleen al de vraag stellen is hem beantwoorden. Politiek actief zijn is heel breed. Er zijn zoveel plekken en functies waarin je actief kunt worden, je hoeft echt niet meteen te denken aan het allerspannendste, zoals raadslid worden; Zoek naar vrouwen aan wie je je kunt spiegelen, met wie je overeenkomsten hebt, bijvoorbeeld dezelfde levensfase, om te zien hoe die het organiseren en denk niet te snel dat kan ik niet, of dat past nu niet in mijn leven; Als je het echt wilt, dan is er een weg; Het is ontzettend leuk en hartstikke de moeite waard. Ik zie het als een verrijking op mijn hele levensontwikkeling.

FACTS & FIGURES

28 procent van de raadsleden is vrouw. In de Tweede Kamer zitten er momenteel 54 vrouwen (36 procent). Op 12 mei 2010 werd het hoogst aantal vrouwen in de Kamer gemeten, namelijk 64 (42,7 procent). Dat aantal is sindsdien teruggelopen. Honderd jaar geleden is het passief kiesrecht opengesteld voor de vrouw. Vanaf 1917 mochten vrouwen verkozen worden, maar nog niet zelf stemmen. Suze Groeneweg was de eerste vrouw in de Tweede Kamer in 1918. In 1919 kregen vrouwen ook het actief kiesrecht en mochten ze zelf ook stemmen. Finland is het eerste Europese land waar vrouwen stemrecht kregen, dat was in 1906. Portugal (Liechtenstein niet meegerekend) is het laatste Europese land waarin vrouwen het volledige kiesrecht kregen, passief en actief. Dit was in 1976. De Nederlandse overheid vindt het belangrijk dat vrouwen vertegenwoordigd zijn in politieke functies. Achtereenvolgende regeringen hebben streefcijfers vastgesteld om het aandeel vrouwen in de politiek te verhogen. Het doel is om meer vrouwen voor te dragen voor benoeming als minister, staatssecretaris, burgemeester, wethouder of commissaris van de koningin.

POLITIEK GREMIUM	PERCENTAGE VROUWEN
Kabinet (2017)	Ministers: 38% Staatssecretarissen: 29% Kabinet als geheel: 35%
Eerste Kamer (2017)	33%
Tweede Kamer (2017)	36%
Provinciale Staten (2015)	35%
Gedeputeerde Staten (2011)	29%
Gemeenteraden (2014)	28%
Burgemeesters (2009)	24%
Wethouders (2010)	19%
Commissaris der Koningin (2017)	8%

Neem nu een abonnement* op de vernieuwde OPZIJ

EEN HALF
JAAR VOOR
€ 29,75

+ CADEAU!

een digitale tegoedbon van Bol.com van € 10

**GA NAAR WWW.OPZIJ.NL
en klik op de aanbieding**

De digitale tegoedbon kunt u op elk moment besteden bij elke aankoop bij Bol.com, u heeft keuze uit ruim 11 miljoen artikelen waaronder alle in Nederland verschijnende boeken. De digitale tegoedbon blijft drie jaar geldig. U ontvangt de digitale tegoedbon binnen twee werkdagen na ontvangst van uw betaling. U kunt uw tegoed ook aan een familielid, vriend of collega cadeau doen.

* Tenzij u tijdig schriftelijk opzegt wordt uw abonnement na afloop tot wederopzegging omgezet in een jaarabonnement.

KUNST & CULTUUR

Met onder andere

BOEKEN

- Leïla Slimani
- *Hoe word ik gelukkig?*
- *Wij van de hbs*

FILM & TV

- *Het Nederlands Film Festival*
- *The Beguiled*
- *Kroongetuige*

KUNST

- Chiharu Shiota
- *Van het naadje en de kous*
- Zanele Muholi

PODIUM

- *NEELIE!*
- Jeroen Swolfs
- Sarah Reynolds

REIZEN

- Dresden

De Frans-Marokkaanse **Leïla Slimani** (35) won met haar tweede roman *Chanson douce* de Prix Goncourt, de belangrijkste literaire prijs in Frankrijk. Een boek over drukke, ambitieuze ouders die hun kinderen achterlaten bij een nanny die ze eigenlijk helemaal niet kennen, met alle gevolgen van dien. OPZIJ zocht Slimani op in Parijs.

het verhaal van de **ONZICHT BAREN**

‘De baby is dood! De allereerste zin van je boek komt kei en keihard binnen. Louise, de oppas, heeft twee jonge kinderen vermoord en de moeder ziet hoe haar baby in een grijze zak wordt geritst.

Ook de oppas zelf heeft tevergeefs geprobeerd zich van het leven te beroven. Wat dacht je, laat ik eens schrijven over de nachtmerrie van iedere ouder?

“Ik heb zelf twee kinderen, een zoon van zes en een baby van drie maanden, en na de geboorte van de eerste zocht ik ook een nanny. De eerste dag dat ik mijn baby bij haar liet, dacht ik: waar ben ik mee bezig, ik ken haar helemaal niet! Ik was heel bang. Na een tijdje leerde ik haar kennen

en was ik niet meer bang. Ik bedacht me dat elke moeder dit moest voelen. Het leek me een goed onderwerp voor een roman. En oké, de eerste is zin is verschrikkelijk. Maar ik dacht: zo, dan hebben we dat maar gehad. Vanaf dat moment kom je erachter hoe dit heeft kunnen gebeuren. Veel vrouwen vertelden me dat ze na die zin het boek niet verder wilden lezen. Dat kan ik wel begrijpen ja, haha. Maar ze deden het uiteindelijk wel.”

Is het gebaseerd op een waargebeurd verhaal?

“Er is een waargebeurd verhaal dat me inspireerde dit te schrijven. In 2012 stak een nanny twee kinderen dood in de badkamer. Ook probeerde ze zichzelf te doden. De karakters in mijn boek hebben verder niets met deze zaak te maken. De naam van de oppas, Louise, komt van de beroemde Woodward-zaak. In 1997 doodde Louise Woodward, een jonge au-pair uit Engeland, een baby van

een paar maanden oud doordat ze hard met hem schudde. Ze werd vervolgd en haar advocaat viel juist de moeder van de baby aan. Als zij had gewild dat haar kind was blijven leven, dan had ze thuis moeten blijven en niet haar kind bij iemand anders moeten achterlaten. Ik vond dat zo verschrikkelijk, dat is toch niet de schuld van de moeder? Dat zou betekenen dat als je wil dat je kind veilig is, je altijd thuis moet blijven... Echt *stupid*.”

De ouders in je roman zijn druk, ambitieus en kijken de andere kant op als de nanny vreemd gedrag vertoont. Want anders stort de combinatie van werk en gezin volledig in. Vind je dat ouders de combinatie werk en gezin anders moeten aanpakken?

“In Parijs en in andere grote steden worden nanny’s ingehuurd om voor de kinderen te zorgen, volgens mij is dat bij jullie in Nederland minder gewoon. Mijn roman is een verhaal, wel een naar verhaal, maar het bevat geen boodschap. Ik vind wel dat mannen en vrouwen even ambitieus mogen zijn. In onze maatschappij ligt de schuld altijd bij vrouwen. ‘Oh je werkt fulltime, en je kinderen dan? Zijn ze niet ongelukkig zonder jou? Waarom werk je zoveel?’ Maar als een man veel weg is voor zijn werk wordt er gezegd: ‘Ah je kunt je kinderen niet veel zien.’ Als een kind op school ziek is of een probleem heeft, wordt de moeder gebeld, niet de vader. Het is zo ongelijk. Je moet je schuldig voelen als moeder, anders ben je geen goede moeder. Ook vrouwen praten elkaar een schuldgevoel aan, dat is toch raar. Ze kunnen heel gemeen zijn. Ze zouden elkaar moeten supporten. Maar soms is het zo moeilijk voor jezelf, dan ga je iemand anders een naar gevoel aanpraten zodat je jezelf minder schuldig voelt. Meer *fraternité* onder vrouwen, *sœurité* noemen we dat.”

Belangrijke thema’s in je boeken zijn eenzaamheid, schaamte, klassenverschillen, vernedering. Waar komt dat vandaan?

“Ik haat vernedering, echt ik haat het. Ik ben geboren en getogen in Marokko. Het was in die tijd een arm land, er was veel geweld en sociale verschillen. Misschien is het iets uit mijn kindertijd dat dit heeft aangewakkerd. Ik wil het verhaal vertellen van de mensen die we niet zien. Louise uit het boek bijvoorbeeld, ze is onzichtbaar, dat wil ze ook zijn. In Parijs is ze een *nobody*. Ik zie dit soort mensen juist wel. Toen mijn eerste kind geboren was, ging ik vaak met hem naar pleintjes en speeltuinen en daar keek ik naar nanny’s die daar zaten met hun oppaskinderen. Ze kwamen uit Marokko, Algerije, de Filipijnen. Ik dacht over hun leven. Het moet zo moeilijk zijn geweest om hun eigen kinderen en familie achter te laten in hun land om dan vervolgens andere kinderen op te voeden. Deze kinderen hebben rijke ouders, dragen dure kleren en gaan naar de beste scholen. Terwijl deze arme vrouwen niet eens kleding voor hun eigen kinderen kunnen kopen. Een heel moeilijk, eenzaam en verdrietig leven. Ik knoop altijd een praatje aan met deze vrouwen.

Waar ze vandaan komen, hoe ze hier zijn gekomen. De vrouwen uit Afrika werkten vaak in hun thuisland als journalist of docent, maar moesten vluchten vanwege de oorlog. Ik praat nog steeds met ze. Ik kwam laatst een vrouw tegen die mijn boek had en vroeg of ik het wilde signeren. Mijn zoontje heeft blond haar en blauwe ogen. Ik word nog weleens verward als de nanny van mijn zoon, haha. Ik voel me dus erg verwant met hen.”

Je won de Prix Goncourt, je was de vijfde vrouw in twintig jaar die deze prijs kreeg toegekend en Simone de Beauvoir was een van je voorgangers. Wat betekent dat voor je?

“Het is belangrijk dat vrouwen hun verhaal vertellen. Mannen en vrouwen zijn gelijk, mannen en vrouwen schrijven ook hetzelfde. Maar het point of view van een vrouw is anders dan dat van een man. Een vrouw ziet de wereld gewoon anders. Het is belangrijk voor vrouwen om te vertellen hoe het is om vrouw te zijn, hoe we sommige zaken zien en met welke moeilijkheden we kampen. Ik ben een feminist. We zijn al ver, maar er moet nog zoveel gebeuren. Er is een culturele revolutie nodig. Mijn zoontje zegt weleens: ‘Nee, dat wil ik niet doen, dat is iets voor meisjes’, dan zeg ik: ‘Dat bestaat niet.’ Het is belangrijk om altijd op te letten bij onze kinderen dat we niet in seksistische waarden vervallen. We zijn hetzelfde en kunnen hetzelfde. Als iemand vroeger tegen mij zei dat ik iets niet zou kunnen omdat ik een meisje ben, gaf mij dat juist motivatie om het wel te doen. Ik lachte diegene uit in zijn gezicht. Mijn vader was ook een feminist. Hij zei altijd: ‘Als iemand tegen je zegt dat je het niet kunt, *prove them wrong*.’ In Marokko zijn veel mannen feminist, daar kunnen ze in Europa nog wat van leren.”

Een zachte hand (oorspronkelijke titel *Chanson douce*) €19,99 (Nieuw Amsterdam)

Guus Kuijer - *Hoe word ik gelukkig?*
Een zelfhulpboek €15,00 (Athenaeum)

HOE WORD IK GELUKKIG?

Vanwege de 75ste verjaardag van Guus Kuijer wordt het essay *Hoe word ik gelukkig?* opnieuw uitgegeven. We kennen Kuijer als kinderboekenschrijver (onder andere *Met de poppen gooien*, *Krassen in het tafelblad*, *Olle en Polleke*), maar hij begon in de jaren zeventig met het schrijven voor volwassenen. In 2012 won hij de Astrid Lindgrenprijs, vergelijkbaar met de Nobelprijs voor kinderliteratuur voor zijn hele oeuvre. Afgelopen mei voltooide hij de

serie de *Bijbel voor ongelovigen*, zijn hervertelling van het Oude Testament. *Hoe word ik gelukkig?* verscheen in 2009 en is nog altijd actueel. Want willen we niet allemaal gelukkig worden?

Waarom heeft u dit essay geschreven? Was u zelf bezig met een zoektocht naar geluk?

“Geen idee. Ik weet nooit waarom ik aan een boek begin, ik ben namelijk niet de baas over mijn pen. Ik word gestuurd, mijn pen is de baas. Geluk heeft me wel altijd geïnteresseerd. Ik herinner me dat mijn vader vroeger aan me vroeg wat ik later wilde worden. Ik antwoordde met: ‘Gelukkig.’ Ik kom uit een gelovig gezin, en dat werd een dom antwoord gevonden. Het essay werd in 2009 gepubliceerd, ik heb het voor de nieuwe uitgave nagelezen en er hoefde niks te worden veranderd. De kwesties die in het boek worden besproken zijn nog steeds gaande, we zijn wat dat betreft weinig opgeschoten. Er is altijd nog een boel herrie in de wereld.”

Hoe word je volgens u gelukkig?

“Liefde is belangrijk. Liefde bestaat uit interesse hebben in elkaars verschillen. Je probeert iemand te begrijpen en je eigen te maken. Dat kan ook gelden voor kunst of dieren. Als je je ergens in verdiept is dat altijd een stap voorwaarts.”

U schrijft: “Als ik maar niet in therapie hoef. Daar ligt voor mij de grens.” Toch schrijft u een zelfhulpboek.

“Dat is een grapje, ik drijf er de spot mee. Er zijn natuurlijk echt mensen die in therapie moeten, maar je merkt dat het ook wel in de mode is. Persoonlijk zou ik er niet zo veel mee opschieten.”

Het lijkt wel alsof mensen tegenwoordig veelal ongelukkig zijn. Ze hebben een burn-out, gaan in relatietherapie of zijn op zoek naar zichzelf. Wat is uw advies?

“Simpel: zoek een interesse. Ik vind het al de taak van een school om te zoeken naar de interesse van het kind. Waar heeft het aanleg voor? Geïnteresseerde mensen zijn zelden ongelukkig. Verdiep je in de ander of in iets, niet in jezelf. Trouwens, dat ‘op zoek gaan naar jezelf’ lijkt me slopend. Ik heb zelf geen idee wie ik ben.”

U bent afgelopen maand 75 jaar geworden. Gefeliciteerd! U twitterde dat u zich 95 voelt.

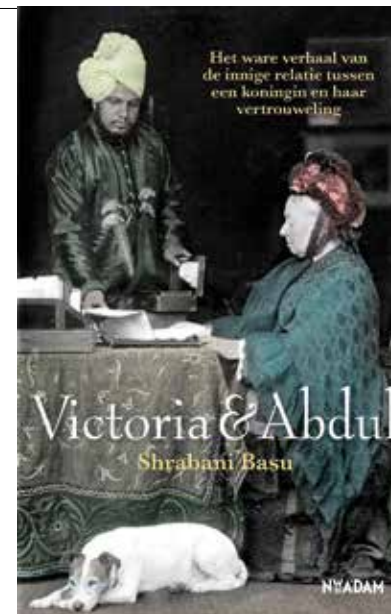
“Ik voel me weleens 95 ja. Maar wat is er erg aan om oud te zijn? Je moet tegenwoordig altijd maar doen alsof je jong bent. Vrouwen helemaal: ze mogen geen rimpels hebben, geen grijze haren en geen vetrandje. Wat een onzin. Ik voel me overigens prima hoor.”

PLEIDOOI VOOR DE RECHTEN VAN DE VROUW

Het was in 1792 dat de Engelse Mary Wollstonecraft (1759-1797) de feministische klassieker *Pleidooi voor de rechten van de vrouw* (de oorspronkelijke titel was *A Vindication of the Rights of Woman*) met grote felheid en levendigheid schreef. In de tijd van de Franse revolutie streed ze tegen de achtergestelde positie van vrouwen en pleitte zij voor gelijke kansen. Vrouwen moesten wat haar betreft in alle opzichten dezelfde kansen krijgen

als mannen. Ze moesten beroepen kunnen uitoefenen en bijvoorbeeld medicus of vroedvrouw kunnen worden. En vrouwen hoorden vertegenwoordigd te zijn in de politiek, zodat ze zich de wet niet langer hoefden te laten voorschrijven door mannelijke politici. En eindelijk komt hier nu de Nederlandse vertaling van uit.

Mary Wollstonecraft – *Pleidooi voor de rechten van de vrouw* €19,99
(Wereldbibliotheek)

VICTORIA & ABDUL

In 1887 vierde koningin Victoria, tevens keizerin van India, haar gouden regeringsjubileum. De 24-jarige Abdul Karim kwam naar Engeland toe om haar en de hoge gasten uit India te bedienen. The Queen voelde zich meteen tot hem aangetrokken en promoveerde hem tot haar leraar. Ze kreeg vervolgens elke dag les in het Urdu en hij liet haar kennismaken met India, het land dat Victoria altijd mateloos had gefascineerd. Tot aan Victoria's dood

was deze gewone Indiër haar vertrouweling. Dit tot groot ongenoegen en wantrouwen van haar familieleden en het hof. Maar de oude koningin, fel tegen elke vorm van discriminatie, bleef hem trouw. Vanaf september draait er in de bioscopen de gelijknamige speelfilm over deze opmerkelijke vriendschap, met Judi Dench in de hoofdrol.

Shrabani Basu - *Victoria & Abdul*
€19,99 (Nieuw Amsterdam)

WIJ VAN DE HBS

Frederika Jacobs was het allereerste meisje dat naar de hbs ging, dat was in 1871. De oudere zus van Aletta Jacobs deed examen in wiskunde en boekhouden. Maar zij is niet de enige bijzondere leerling van de school. Veel Nederlandse grootheden zoals Hedy d'Ancona, Gerrit Zalm, Herman Koch, Marga Klompé en Sonja Barend gingen naar de hogere burgerschool. Dit schooltype kwam in 1974 tot een einde door de invoering van de Mammoetwet en ging over in het atheneum en de havo. Schrijver Maarten van 't Hart noemt het de beste vijf jaar van zijn leven: “Zonder de hbs was er niks van mij terecht gekomen.” Stuk voor stuk zijn de oud-leerlingen enthousiast over hun hbs-tijd. Roelof

Bouwman en Henk Steenhuis, de schrijvers van het boek noemen het 'de beste school die Nederland heeft gekend'. Ook actrice Willeke van Ammelrooy kijkt graag terug op haar tijd op de hogere burgerschool: “De hbs gaf me inzicht in alles.” Een boek vol geschiedenis, schooljeugdsentiment en foto's over de 'parel' van de Nederlandse onderwijs geschiedenis. Waarbij de persoonlijke ervaringen grappig en verrassend zijn: wie had gedacht dat Neelie Kroes haar slechtste vak boekhouden was?

Roelof Bouwman en Henk Steenhuis - *Wij van de hbs. Terug naar de beste school van Nederland* €19,99
(Meulenhoff)

ZEIK NIET ZO

De millennial heeft het maar druk, vooral met zichzelf dan: settelen, feesten, reizen naar het buitenland, werken en ook nog eens de Ware vinden. Journalisten en mede-millennials Anouk Kemper, Lianne Marije Sanders en Suzette Hermsen hebben een simpel advies: zeik niet zo! Want het leven als dertiger is heus niet zo ingewikkeld.

Kemper: “Ik denk vaak: doe er wat aan, of hou gewoon op met je gezeik.” Hermsen: “Mensen kijken te veel naar andere mensen. Kijk maar gewoon naar jezelf en tel je zegeningen, dan hebben de meeste mensen eigenlijk niet zoveel te klagen.” *Zeik niet zo* is een schop onder de kont en een hart onder de riem voor de millennial.

Suzette Hermsen, Lianne Marije Sanders en Anouk Kemper - *Zeik niet zo. Het echte leven rond je dertigste* €17,50 (Brandt)

- 1 (-)** **Peter Slevin, Michelle Obama, de biografie.** Michelle Obama werd in 2009 als partner van Barack Obama de eerste Afro-Amerikaanse vrouw in het Witte Huis. Tijdens zijn presidentsperiode was zij zijn belangrijkste adviseur. Michelle werd geboren in 1964, het jaar waarin rassenscheiding verboden werd en Afro-Amerikanen officieel dezelfde rechten kregen als witte mensen. Ze groeide op in het zwaar gesegregeerde Chicago en studeerde aan de Princeton Universiteit en Harvard Law School. Tijdens haar werk op een advocatenkantoor ontmoet ze Barack Obama, met wie ze trouwt en twee dochters krijgt. In de drukke jaren die volgen, zet ze haar carrière in Chicago op een laag pitje om voor het gezin te kunnen zorgen en haar man te steunen bij zijn campagne om president van de Verenigde Staten te worden.
- 2 (-)** **Femke Roobol, De erfenis van Mozart.** Op doorreis naar Parijs leert de jonge Wolfgang Amadeus Mozart de muzikale familie Weber kennen. Wolfgang wordt verliefd op dochter Luise, maar die wijst hem af. Haar zus Constanze is echter gefascineerd door de jonge en beroemde componist. Jaren later zien ze elkaar weer. Een romance bloeit op en ze trouwen. Haar leven als vrouw van Wolfgang is niet makkelijk: haar schoonfamilie heeft een hekel aan haar, er zijn voortdurend geldproblemen en ze verliest vier kinderen kort na de geboorte. Ze moet toezien hoe hij met allerlei mooie dames samenwerkt, waaronder met haar zus Luise. Ondanks alles blijft ze hartstochtelijk veel van haar geniale maar wereldvreemde man houden. Als hij op 35-jarige leeftijd overlijdt, blijft Constanze achter met twee kleine kinderen, torenhoge schulden en het immense oeuvre van een van de grootste componisten ter wereld.
- 3 (1)** **Emilie Sobels en Martje Haverkamp, Babe, you got this.** Emilie Sobels en Martje Haverkamp schreven met *Babe, you got this* een inspirerend boek voor jonge vrouwen met ambitie die er wat moois van willen maken. Ze gingen te rade bij een twintigtal succesvolle vrouwen waaronder Neelie Kroes, hoofdredacteur Sanne Groot Koerkamp en actrice Hanna Verboom en vroegen hen om advies. Hoe werden zij succesvol in hun beroep, waar ging het mis en hoe blijven ze trouw aan zichzelf en hun idealen? Op basis van deze gesprekken geven de auteurs praktische tips over omgaan met druk en angst om te falen, werk plannen, jezelf laten zien en jezelf verkopen, maar ook over de balans tussen werk en privé. *Babe you got this* is een musthave voor iedere vrouw die aan haar carrière werkt.
- 4 (-)** **Shari Lapena, Een vreemde in huis.** Stel dat je iets afschuwelijks hebt gedaan, zonder dat je je er ook maar iets van kunt herinneren? Karen is getrouwd met Tom en woont in een mooie buurt. Op een doodgewone avond kookt ze het avondeten en wacht ze tot haar man terugkomt van zijn werk. Het volgende moment wordt ze wakker in het ziekenhuis. Ze zeggen dat ze met haar auto als een bezetene door een ongereputeerde buitenwijk scheurde en een ongeluk heeft gehad. Zelf kan Karen zich niets herinneren. Dan wordt er een dode man gevonden in een restaurant. De politie gelooft niet in Karens onschuld en start een onderzoek. Ook haar man en beste vriendin twijfelen aan haar verhaal. In deze meeslepende thriller is niets wat het lijkt en kun je niemand meer vertrouwen, ook jezelf niet.
- 5 (2)** **Simone van der Vlugt, Ginevra.** De historische romans van Simone van der Vlugt zijn ongeëvenaard. Met haar boeken, opvallend vaak met krachtige vrouwen in de hoofdrol, weet ze de geschiedenis tot leven te wekken. Niet anders is dat in *Ginevra*, een liefdesverhaal dat is gebaseerd op een oude Italiaanse legende. *Ginevra* is een achttienjarig meisje uit een gegoede familie in het Florence van 1394. Als ze verliefd wordt op Antonio Rondinelli blijkt de liefde wederzijds te zijn. Vanwege zijn verlichte en gevaarlijke ideeën willen Ginevra's ouders echter niets weten van een huwelijk. *Ginevra* en Antonio lopen samen weg maar worden ontdekt, waarop Ginevra wordt uitgehuwelijkt aan een oudere weduwnaar. Intussen heeft de pest Florence bereikt.

FILMPJE

De spanning stijgt in de Nederlandse filmwereld. Van 20 tot en met 29 september wordt voor de 37ste keer het Nederlandse Film Festival (NFF) gehouden. Tijdens het tiendaagse festival worden er in Utrecht de felbegeerde Gouden Kalveren uitgedeeld aan onder andere de beste acteur en actrice. Het grote publiek is welkom bij films en andere activiteiten die rondom het festival worden georganiseerd. Wij geven je wat tips.

VICTORIA & ABDUL LEGENDARISCHE TULPEN

Fietsen van Nederland naar Zuid-Italië is best wel een stukje. Toch besluit de hoofdrolspeler in de film *Tulipani* het te doen. Het is de openingsfilm van het NFF. Gijs Naber, die we onder andere kennen van *Penoza*, speelt een Zeeuwse boer die na de watersnoodramp wel klaar is met natte voeten. Hij vertrekt naar Italië om daar een nieuw bestaan op te bouwen. Aan de rand van een klein dorpje weet hij op miraculeuze wijze tulpen te kweken en groeit hij uit tot een levende legende. De film is van regisseur Mike van Diem, die al eerder een Gouden Kalf en een Oscar binnensleepte. De film gaat op 20 september in première in de Stadsschouwburg in Utrecht.

HEY BROTHER

In *Broeders* reizen twee Marokkaans-Nederlandse broers samen af naar het door oorlog geteisterde Syrië om op zoek te gaan naar hun vermiste jongere broer. Hassan (Achmed Akkabi) en Mourad (Walid Benbarek) proberen het spoor van Yasin te volgen door Jordanië en Syrië en raken ongewild betrokken bij het Syrische conflict. Uiteindelijk veranderen door de zoektocht hun visies op elkaar en zichzelf. Zal dit de broers, ondanks de confrontatie met de gruwelen van de oorlog, dichterbij elkaar brengen en zal het uiteengevallen gezin worden herenigd? Of heeft de oorlog onherstelbare wonden geslagen? Deze *roadmovie* van regisseur Hanro Smitsman is een van de films die in première gaat tijdens het festival.

BLIK

Nieuw tijdens het filmfestival is het onderdeel *Blikverruimers*. Hierbij gaat een aantal BN'ers in gesprek met het publiek en laten ze hun kijk zien op een bepaald onderwerp. Zo laat Germaine de Randamie beelden zien uit haar carrière als vechtsporter en vertelt ze hoe dit haar heeft gevormd tot het mens dat ze nu is. De onderwerpen van de blikverruimers lopen erg uiteen. Zo kun je ook komen luisteren naar het verhaal van Valentijn de Hingh: een model, transgender en een televisiepersoonlijkheid die vertelt over de genderkwestie. Maar ook Arnon Grunberg en Will Koopman doen mee. Elke dag is een andere Blikverruimer aan de beurt.

FOTO: JOUK OOSTERHOF

KWARTET

Sla ook de documentaire *A family quartet* niet over. De docu gaat over de jonge Noa en haar familie. Noa is een jong meisje met een enorm talent voor vioolspelen. Documentairemaakster Simonka de Jong volgde de familie drie jaar. Noa was pas twaalf jaar toen ze begon met filmen. Inmiddels is de jonge dame zestien jaar en gaat ze binnenkort haar eerste cd uitbrengen. De documentaire laat zien welke invloed het enorme talent van het jonge meisje heeft op de rest van het gezin.

THE BEGUILED

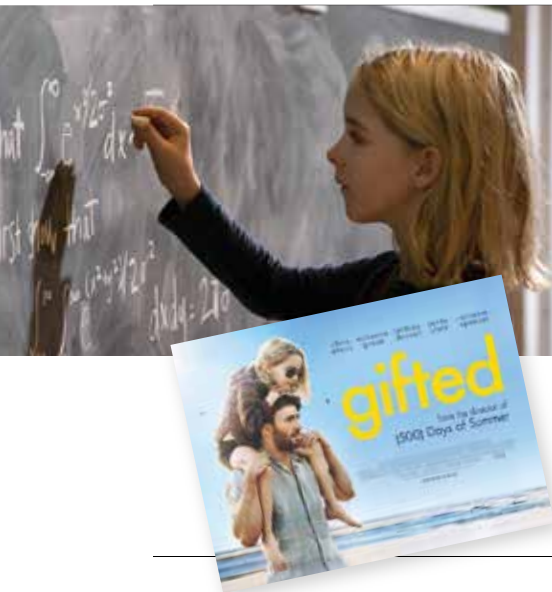
Tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog wordt een gewonde soldaat van de noordelijke Unie in een zuidelijke staat gevangengehouden in een meisjesschool van de Confederatie. *The Beguiled* is een thriller van regisseur en scenarioschrijver Sofia Coppola, die we kennen van onder andere *Lost in Translation* en *Marie Antoinette*. Ze baseerde het verhaal op het boek van Thomas Cullinan genaamd *A Painted Devil* (1966). Het boek werd eerder verfilmd door Don Siegel met Clint Eastwood in de hoofdrol. Coppola baseerde haar script op de roman van Cullinan, maar laat het verhaal door

een vrouw vertellen. De gewonde soldaat wordt gespeeld door Colin Farrell. De vrouwen van het internaat, onder andere Nicole Kidman, Elle Fanning en Kirsten Dunst, verplegen hem. Er ontstaat een seksueel

geladen sfeer en door rivaliteit tussen de vrouwen neemt het verhaal een onverwachte wending.

The Beguiled draait vanaf 7 september in de bioscoop

GIFTED

De alleenstaande Frank (Chris Evans) voedt zijn jonge nichtje Mary (Mckenna Grace) op in Florida. Frank beloofde aan haar moeder dat ze een normaal schoolleven zou krijgen, maar dan blijkt de zevenjarige hoogbegaafd te zijn. Net als haar overleden moeder. Zijn voornemen wordt wreed

verstoord als zijn moeder, de oma van Mary (Lindsay Duncan) de twee uit elkaar dreigt te halen. De regie van de film is in handen van Marc Webb (onder andere bekend van *500 Days of Summer* en *The Amazing Spiderman*).

Gifted draait vanaf 14 september in de bioscoop

KROONGETUIGE

Monic Hendrickx (ook weer terug met *Penoza*) maakt haar debuut als presentatrice in het programma *Kroongetuige*. Het programma laat BN'ers zoals Bram Moszkowicz, Achmed Akkabi, Marcelusters, Esmée van Kampen, Tooske Ragas, Frits Wester en Fatima Moreira de Melo een moord oplossen. De 'rechercheurs' verblijven enkele weken in het Zweedse dorpje Öregrund om een fictieve moord op

te lossen. Wat er precies gebeurt is weten ze niet. Ze moeten het doen met minieme aanwijzingen die in het mystieke Zweedse dorp zijn achtergebleven. Daarnaast heeft een van de deelnemers zwijggeld gekregen en bemoeilijkt het onderzoek. Elke week valt er een speurder af.

Kroongetuige is vanaf 2 september wekelijks te zien bij RTL4

WELKE? Van het Naadje en de Kous; Handwerken op school

WAAR? Onderwijsmuseum in Dordrecht

WAT? Breien, borduren en naaien: tot 1974 was handwerken voor meisjes een verplicht vak op de lagere school. De tentoonstelling . Van het Naadje en de Kous toont mooie en sprekende voorbeelden van dit handwerk. Van merklappen tot speelbroekjes.

WAAROM? Veel herkenbare handwerkjes. Leuk om herinneringen op te halen, om ideeën op te doen, zelf ter plekke aan de slag te gaan of om te kijken hoe het vak zich heeft ontwikkeld.

WANNEER? t/m 20 mei 2018 (dus nog alle tijd)

maandag t/m zaterdag van 9.00-17.00 uur; zon- en feestdagen van 11.00-17.00 uur.

www.onderwijsmuseum.nl

WELKE? Zanele Muholi

WAAR? Stedelijk Museum Amsterdam

WAT? Krachtige, ontroerende en indringende portretten van zwarte vrouwen en transgenders. Muholi is een betrokken fotograaf en visueel activist. In haar werk onderzoekt, documenteert en verbeeldt zij de zwarte LGBTQI identiteit in het hedendaagse Zuid-Afrika.

WAAROM? Dit is de eerste museale solotentoonstelling van Zanele Muholi in Nederland. Bovendien is er een reeks bijzondere zelfportretten van haar te zien.

WANNEER? t/m 15 oktober 201. Dagelijks van 10.00-18.00 uur en op vrijdag tot 22.00 uur geopend.

www.stedelijk.nl

WELKE? Chiharu Shiota: Between the Lines

WAAR? Het Noordbrabants Museum in Den Bosch

WAT? Er worden 24 werken van Chiharu Shiota getoond waaronder de speciaal voor deze tentoonstelling op maat gemaakte installatie Uncertain Journey. Vijf metalen boten zijn met elkaar verbonden door ontelbaar veel rode wollen draden. Elke draad staat voor een mensenleven dat verweven is met dat van anderen.

WAAROM? Het is de eerste solotentoonstelling van deze toonaangevende Japanse kunstenares in Nederland en het resultaat is spectaculair.

WANNEER? t/m 15 oktober 2017 dinsdag t/m zondag van 11.00-17.00 uur.

www.hetnoordbrabantsmuseum.nl

FOTO: JORIS-VAN BOS

UITDAGENDE DANS

Op 22 september en 5 oktober gaan de voorstellingen *Side A: Split into One* en *Side B: Adrift* van NDT 1 in première in het Zuiderstrandtheater in Den Haag. Beide voorstellingen vormen samen een tweeluik: *Side A: Split Into One* legt vooral veel nadruk op mooie, elegante doch uitdagende dans en *Side B: Adrift* onderstreept het theatrale karakter van het gezelschap en daagt de dansers uit om op bijna filmische wijze een personage te ontwikkelen dat een specifiek verhaal vertelt. OPZIJ sprak met NDT-veteraan Sarah Reynolds (1982), die dit jaar haar veertiende seizoen start bij het gezelschap en te zien is in *Side B*.

Je danst al tien jaar bij NDT1. Hoe ben je daar terechtgekomen?

"Ik ben in Dublin geboren en was van jongs af aan al helemaal verliefd op dans. Ik nam het heel serieus en gelukkig had ik wat talent. Mijn dansdocent zei dat als ik echt onderdeel wilde uitmaken van de danswereld, ik keihard moest werken en heel sterk op mijn eigen benen moest kunnen staan - letterlijk en figuurlijk! Ik wist dat ik weg moest uiterland. Er volgde een lang traject: van Engeland naar Frankrijk en van Duitsland naar Nederland. Na drie jaar NDT 2, dans ik inmiddels al tien jaar bij NDT 1. In september gaat mijn veertiende seizoen bij NDT van start, en het is nog steeds groter dan mijn dromen."

Wie of wat inspireert je?

"Inspiratie kan uit verschillende en soms onverwachte hoeken komen. Persoonlijk word ik erg geïnspireerd door andere mensen. *I'm a people-person*. Ik hou ervan te onderzoeken wat de relatie is tussen hun woorden en gedrag. Dat komt goed uit, want dans is ook een vorm communicatie. Dans gaat voor mij altijd over relaties. Tussen mij en de choreograaf, tussen de andere dansers, maar ook tussen

dansers en publiek en de mensen die wellicht helemaal niet in beeld zijn."

Wat doe je als je niet danst?

"Ik vind het heel leuk om thuis te zijn! Met mijn familie gewoon lekker niksen is juist het allerfijnste. Ik ga heel graag naar het theater, toneel, of opera. En recentelijk heb ik paardrijden herontdekt. De uitdaging is vooral om daar de tijd voor te vinden." www.ndt.nl

FOTO: RAHI REZVANI

STRAATLEVEN

Fotojournalist Jeroen Swolfs (1974) maakte in 2009 een wereldreis langs maar liefst 195 landen. In elk land zocht hij naar het typische straatleven en fotografeerde het. Zijn foto's laten een positief beeld van de wereld zien, anders dan dat we gewend zijn van de grimmige beelden uit de media. Het resultaat van de ambitieuze reis is *Streets of the World*. Tot en met 30 september is het Streets of the World Photo Museum te bezoeken op het Hembrugterrein in Zaandam, daar zijn de 195 foto's op levensgroot formaat afgebeeld. Daarna gaat de tentoonstelling *on tour* naar Denemarken. Ook is er een vierhonderd pagina's tellend fotoboek.

Street of the World Photo Museum is te bezoeken in Zaandam. Meer informatie op: www.streetsoftheworld.com

OOK VOOR NORMALE MENSEN

Vanaf september speelt Marjolijn van Kooten in een nieuwe voorstelling, dit keer zonder Bram Bakker en helemaal solo. *Ik zie de bui al hangen* is volgens haar 'Psychiatrisch cabaret, ook voor normale mensen.' Ze legt uit: "Eén op de drie mensen krijgt een keer in zijn leven een psychische aandoening. Dus als je het zelf niet bent, dan is het je buurman of buurvrouw. Iedereen kent wel iemand met een burn-out of paniekaanvallen of eetprobleem. Toch? En hoe ellendig dit ook is – ik weet er alles van – er valt ook best om te lachen. Niet altijd natuurlijk." Tijdens haar voorstelling mogen we er gewoon om lachen.

Ik zie de bui al hangen is vanaf september te zien in de Nederlandse theaters. Voor meer informatie: www.marjolijnvankooten.nl

PEACE!

Donderdag 21 september is door de Verenigde Naties uitgeroepen tot de Internationale Dag van de Vrede. Rond deze dag vindt in Den Haag voor de vierde keer het Just Peace festival plaats, waarbij alles draait om het thema Vrede en Recht. Door heel de stad worden activiteiten georganiseerd, zoals de Vredesloop, inspirerende Haguetaalks, muziekovertredens, films en tentoonstellingen van de Zilveren Camera, oude negatieven uit Aleppo, de omgekomen fotograaf Jeroen Oerlemans en van Robin de Puy. Het Just Peace festival is van 21 tot en met 24 september op diverse locaties in Den Haag. Voor meer informatie: www.justpeacethehague.com

ROLMODEL

Neelie Kroes is een icoon: de vrouw die door alle glazen plafonds heen brak. Een kleurrijke politica, echtgenote én moeder die na veel politieke verwickelingen en persoonlijke drama's uiteindelijk een van de machtigste vrouwen van Europa werd. Hoe is het Neelie gelukt de top te bereiken in een mannenbolwerk? En is Neelie een inspirerend rolmodel voor Nederlandse vrouwen van nu? De toneelvoorstelling *Neelie!* met Carine Crutzen in de hoofdrol wil een bijdrage leveren aan de actuele discussie over het tekort aan vrouwen op machtige posities. *NEELIE!* is van 7 oktober t/m 23 december 2017 te zien in de Nederlandse theaters. Voor meer informatie: www.theatergroepsuburbia.nl

GEEN TOEVAL

Maria Kraakman (42) speelt de hoofdrol in *In Blue*. De film gaat over een stewardess die heel toevallig een jongen in Roemenië ontmoet waarmee ze een bijzondere band opbouwt. Door die toevallige ontmoeting gebeurt er iets in haar leven waardoor ze hem moet blijven opzoeken. Speelt toeval ook een rol in haar leven? "Ik geloof niet in het lot, maar in willekeur en toeval. Desondanks ben ik van mening dat het universum ons een beetje in de gaten houdt, waardoor je met elkaar verbonden bent zonder dat je het zelf snapt. Dat je bijvoorbeeld iemand ziet waar je net veel aan dacht." Dit jaar is ze ook op toneel te zien in *Het Jaar van de Kreeft* met Gijs Scholten van Aschat en in *De Kleine Zielen* geregisseerd door Ivo ten Hove. Met zoveel talent is zo'n carrière geen toeval.

Wat is je huidige gemoedstoestand? “Ik kom net terug uit IJsland dus ik voel me heel opgeruimd en ontspannen. Ik wist niet dat ik me zo relaxed kon voelen. Het is heel druk geweest met opnames en voorstellingen, een stressy seizoen. In IJsland is het zo stil! Stilte had ik even nodig. Ik wist niet dat ik dat zo fijn vond. We kwamen elke dag in meer rust. Je weet wel: dat je in de aarde boort en telkens op een andere laag stuit. Dat had ik ook met rust. Ik denk dat ik nog nooit zo rustig ben geweest als nu.”

Welk talent zou je willen hebben? “Ik zou wel willen dat ik elk instrument kon spelen dat ik oppakte. Ik kan blokfluit, haha. En ik kan een beetje drummen.”

Wat is jouw definitie van geluk? “Gezond zijn. Maar ook accepteren dat het leven is zoals het is. Gezond zijn is misschien niet de juiste omschrijving, want ik ken veel zieke mensen die heel gelukkig zijn. Acceptatie. Ik probeer dat ook, ik ben er bewust mee bezig.”

Wanneer was je op je gelukkigst? “De vakantie in IJsland kwam heel dichtbij. De afgelopen twee jaar ben ik eigenlijk heel gelukkig. Dat komt door de liefde.”

Wat zijn je dagdromen? “Ik vind het fijn om over kleding na

te denken. Ik hou van kleding en vind het lekker om in m'n gedachten door mijn garderobe te gaan. Ik woon deels in mijn eigen huis in Rotterdam en deels bij mijn vriend in Amsterdam. Mijn kleren gaan dus heen en weer tussen de steden. Ik maak graag setjes in mijn gedachten. Een lekker tijdverdrijf.”

Als wie of wat zou je willen terugkomen in een volgend leven? “Als walvis. Dat lijkt me lekker rustig. Ik ben mijn hele leven al een soort fan van walvissen. Dus toen ik tijdens mijn vakantie er een zag zwemmen, was het alsof ik een ster ontmoette. Heel groot zijn, maar toch ook weer licht in de oneindige oceaan.”

Wie leerde je de belangrijkste les? “Ik heb veel bewondering voor mijn moeder, hoe zij in het leven staat. Ze heeft MS. Ik vind dat ze er op een hele sterke manier mee omgaat. Dat heeft me veel geleerd. Ze aanvaardt het, met humor. Ik denk dat ze ook wel veel verdriet heeft gehad en woede, maar ze heeft altijd vanaf het moment dat ze het kreeg gezegd dat wij het belangrijkste zijn. Ze zei: ‘Ik wil niet dat jullie eronder lijden dat ik het heb.’ Ze dwingt respect af bij de zorg, ze kijkt mensen aan en maakt contact, ze laat zien dat ze meer is dan een nummer. De diagnose is dertig jaar geleden gesteld, maar ze heeft het natuurlijk al langer. Ze

heeft zich eigenlijk daarmee vereenzelvigd, zo van: dat is mijn identiteit en dat ga ik zo goed mogelijk doen. Dat vind ik heel sterk. Echt een levensles.”

Ben jij een feminist? “Zeker. Ik zie geen verschil tussen man en vrouw. Dat is slechts een categorie. Je kunt de wereld ook indelen in rokers en niet-rokers, mensen die een oma hebben en die geen oma hebben. Het is natuurlijk het eerste onderscheid dat wordt gemaakt in het leven, maar ik probeer actief anders te kijken. Ze zeggen dat het in mijn branche lastiger is voor vrouwen, maar daar heb ik nog niet zoveel van gemerkt. Wel toen ik jonger was, tijdens castings. Ik word meestal niet gecast als de prinses of romantische hoofdrol, dus ik zat al gauw in een soort van filmhuishoek van moeilijke vrouwen. Dan werd me altijd gevraagd: ‘Waarom speel je altijd van die moeilijke vrouwen?’ Dat vind ik irritant. Dat is dat hokjesdenken. Iemand als Chantal Janzen of Tjitske Reidinga kan net zo goed in een *art house* film spelen.”

Wie bewonder je? “Virginia Woolf, dat vind ik zo'n mooie schrijfster. Die is op een niveau van intelligentie dat het bijna buitenaards is. Ik heb maar twee boeken van haar gelezen, ik moet er echt voor gaan zitten om haar te begrijpen. De dingen die zij doet, dingen proberen te benoemen die niet te benoemen zijn, vind ik heel knap.”

Welke eigenschap vind je minder aan jezelf? “Ik ben heel ongeduldig. Mijn vriend zegt dat ik dingen goed kan aanvaarden. Maar ik kan ook driftig worden. Als iets niet meteen lukt, bereik ik meteen mijn kookpunt.”

En in anderen? “Narcisme. Punt.”

Wat is je favoriete reis? “Ik zou nog wel een keer naar Iran of Georgië willen. Ik reis zelf niet veel, maar wel voor m'n werk. Met Toneelgroep Amsterdam ben ik net in Moskou geweest, dat was fantastisch. Ik kom op plekken die ik zelf niet zou uitkiezen, maar die onverwacht heel mooi blijken te zijn. En met de opnames van *In Blue* zijn we in Roemenië geweest. Ik vind reizen heel avontuurlijk, het is anders dan vakantie.”

Wat is je grootste angst? “Verlaten worden, ziek worden en doodgaan. Gewoon alle nare dingen die kunnen gebeuren.”

Wat is je grootste prestatie? “Die moet nog komen.”

Wanneer had je voor de laatste keer de slappe lach? “Vanmorgen nog. Ik kan het eigenlijk niet zeggen. Ik had een interview met een blad, niet OPZIJ natuurlijk, en ik ging met m'n vriend bedenken hoe ik zo slecht mogelijk een interview zou geven. Daar hadden we heel erg de slappe lach over. En toen moest ik dat interview nog doen, dus ik moest even enorm schakelen.”

Wat is de beste plek om te wonen? “Ik woon in Rotterdam. Dat is wel de beste plek. Je kunt overall heel ver kijken. Rotterdam is leuk omdat het een vibe heeft, en dat heeft het al twintig jaar, dat het hier gaat gebeuren. En het gebeurt nooit, maar die vibe is lekker. Rotterdammers zijn op een leuke manier trots op hun stad, niet blasé, maar je blijft het gevoel houden van spanning. Mijn vriend woont in Amsterdam en ik woon ook half bij hem, dus heb de voordelen van twee huizen. In Amsterdam wonen al mijn vrienden, hier is mijn werk en mijn lief. In de buitenwijken is het bruisend, mijn

broer heeft bijvoorbeeld net een heel leuk café geopend in Noord. De stad heeft alle luxe en gezelligheid.”

Wat is je dierbaarste bezit? “M'n gezondheid.”

Wie zijn je helden? “Moeilijk. Béla Tarr is één van mijn helden. Ik zag laatst een film van deze Hongaarse regisseur: *The Turin Horse*. Na deze film zei hij dat hij geen films meer hoefde te maken. Het is lastig uit te leggen, ik voelde alsof ik werd gereset, alsof ik een week in een wellness had gezeten. De film was als meditatie, er werd veel herhaald en er gebeurde weinig, maar tegelijkertijd werd er zoveel verteld. Je moet hem zelf maar eens gaan zien. Verder nog Viktor van der Valk, de broer van mijn vriend, hij is een filmtaal aan het ontwikkelen die heel ongewoon is. Ik zou heel graag een keer met hem willen werken. Ik geloof in hem. Ook als hij geen schoonfamilie was.”

Wat waardeer je het meest in vrienden? “Dat je elkaar kunt loslaten, elkaar anderhalf jaar niet ziet en dat alles dan goed is. Een soort van vertrouwen dat je er bent. Je hoeft niet elke dag contact te hebben.”

Wie of wat ergert je het meest? “Daar kan ik alleen maar Donald Trump op antwoorden. Dat deze man in z'n eentje de hele wereld verandert, dat is bizar. Ik kan er niet met mijn gedachten bij dat hij president is geworden. Ik erger me hier heel erg aan. Het was een shock voor me dat hij president was geworden. Ik weet het nog heel goed: ik was met mijn vriend in Berlijn, hij keek op zijn telefoon en zei ‘Trump’. We konden even niks meer zeggen. De wereld is voorgoed veranderd. Je kunt net zo goed een peuter van twee neerzetten in the White House.”

Wat is je droom? “Ik droom dat de klimaatbeweging toch gaat winnen, dat mensen minder vlees gaan eten en dat mensen zich echt gaan inzetten voor de wereld. Ik houd me zelf ook met duurzaamheid bezig. Het kan nooit ver genoeg gaan. Als ik vlees eet is het alleen maar biologisch. Mijn kleding koop ik niet bij grote ketens, ik heb geen auto en ik vlieg liever niet.”

Wat is je motto? “Blijkbaar. Je hebt het leven niet in de hand. Bij mij is het altijd zo gegaan dat ik achteraf dacht: oh, blijkbaar. De laatste keer dat ik dat meemaakte was toen ik verliefd werd op mijn vriend. Dat was blijkbaar zo. We ontmoetten elkaar bij Angels in America. We zaten op hetzelfde niveau. Ik kan goed met hem *levelen*. Blijkbaar.”

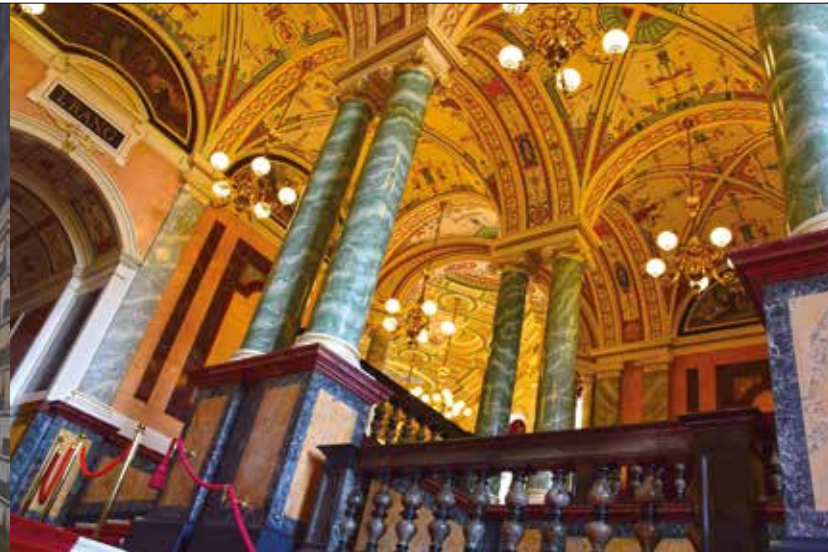
In Blue is vanaf 14 september in de bioscopen te zien.

‘Ze zeggen dat het in mijn branche lastiger is voor vrouwen, maar daar heb ik nog niet zoveel van gemerkt’

Residenzschloss

Semperoper

Rafaël

Frauenkirche

Schloss Wackerbarth

DRESDEN

VAN PUINHOOP TOT PRACHTSTAD

Aankomend via de Augustbrücke over de Elbe word je verrast door de prachtige skyline van Dresden. Sierlijke barokke torens, koepels, gouden beelden. De stad, ook wel het Florence van het Noorden genoemd, straalt je tegemoet. De stad dankt deze benaming mede aan de beroemde engeltjes van Rafaël die in deze cultuurstad te vinden zijn. Het is bijna niet te bevatten dat Dresden voor een groot deel in puin lag na WOII. Tijd voor een nadere beschouwing van deze voorheen Oost-Duitse stad, die op iets meer dan een uur vliegen van Amsterdam ligt.

AUGUST II EN III

Even terug in de tijd. Dresden dankt veel van zijn rijkdom aan de regeerperiodes van August II en III, keurvorsten van Saksen. August II, ook wel August de Sterke genoemd, regeerde van 1694-1733, zijn zoon August III zat van 1733-1763 op de troon. Kunst en cultuur waren voor hen belangrijk. Zij legden kunstcollecties aan en gaven opdracht om de nu nog altijd beeldbepalende gebouwen van Dresden te ontwerpen, in de stijl van de late barok. Zoals het Zwinger en de Frauenkirche. Beroemde schilders, musici en architecten uit het buitenland werden naar Dresden gehaald om voor het hof te werken. Of ze kwamen uit zichzelf, want hier was het geld, hier waren de opdrachten, hier bloeiden de kunsten. En door die buitenlandse input werd ook de lokale kunstproductie op een hoger niveau gebracht.

ALTSTADT

In het historisch centrum van Dresden staat het wereldberoemde Zwinger, het stadspaleis waar August de Sterke feesten gaf en zijn kunst verzamelde. Nu kun je er prachtig rondlopen door de tuinen met fonteinen, en

vanaf het dak van de galerijen uitkijken over de stad. Binnen zijn een aantal verzamelingen tentoongesteld, zoals de gigantische porseleincollectie. Natuurlijk, je moet er van houden, maar het zijn sowieso meesterwerken van vakmanschap. Gigantische porseleinen neushoorns, bijna levensgroot. Ook de schilderijencollectie in het Zwinger is wereldberoemd. Ga hier kijken naar de Hollandse zeventiende eeuwse meesters, Rembrandt, Vermeer en Hals. En naar de stadsgezichten van de Italiaan Bellotto, die de skyline van Dresden zo mooi vastlegde op verschillende schilderijen. En vergeet de engeltjes van Rafaël niet. Iedereen kent ze, die twee mollige engeltjes, en iedereen denkt dat ze in Italië te vinden zijn. Nee, ze hangen hier in Dresden en ze vormen een detail aan de onderrand van een groot altaarstuk. Ooit kocht August dit werk voor zijn verzameling. Gelukkig is de prachtige kunstcollectie ten tijde van de Tweede Wereldoorlog veilig opgeborgen in Zwitserland zodat we er nu van kunnen genieten.

Er is behalve het Zwinger nog een groot kunstcomplex in de Altstadt, het Residenzschloss. Hier zijn wisselende tentoonstellingen, bijvoorbeeld in het prentenkabinet, maar ook een enorme wapencollectie en het Grünes Gewölbe, een schatkamer met kostbare objecten. Dwaal hier door de zalen en kijk je ogen uit. Maar ook de buitenkant van het Residenzschloss is imponerend, met een enorm tegeltableau waarop alle vorsten van Saksen de revue passeren en de binnenplaats waar in vroeger tijden toernooien werden gehouden.

Wie van opera en ballet houdt gaat naar het de Semperoper, nog een imposant bouwwerk in de Altstadt. Semper is de naam van de architect die het oorspronkelijke gebouw neerzette in 1841. Vergeet ook niet een blik te werpen op de voormalige opvallende sigarettenfabriek Yenidze.

FRAUENKIRCHE

Alleen al de Frauenkirche – *what's in a name* – en ook gelegen in het oude stadsdeel, is de moeite van een

bezoek aan Dresden waard. Groot en machtig staat de kerk met de enorme koepel aan de oever van de Elbe. Deze protestantse kerk stamt uit de 18de eeuw. Tijdens het bombardement van Dresden door de geallieerden in 1945 werd de kerk, samen met het grootste deel van het centrum van Dresden, verwoest. Terwijl de rest van Dresden in rap tempo weer werd opgebouwd, bleven de resten van de Frauenkirche lang onaangeroerd. De ruïne werd beschouwd als een oorlogsmonument. Pas na de *Wende* in 1989 en de eenwording van Duitsland in 1990 was de tijd rijp voor reconstructie van de kerk. Die begon in 1994 en op 30 oktober 2005 werd de kerk opnieuw feestelijk ingewijd. Nu is de kerk een symbool van verzoening en eenwording. Zowel exterieur als interieur is indrukwekkend. Vlakbij de Frauenkirche ligt het Albertinum waar moderne kunst getoond wordt en huist de kunstacademie in een schitterend gebouw met glazen koepel. Als je geluk hebt kun je hier naar

binnen en zie je wat de huidige generatie kunstenaars in petto heeft.

NEUSTADT

Aan de andere kant van de Elbe vind je de Neustadt, de nieuwe stad, die ook al best oud is. Hier is de sfeer heel anders, minder toeristisch dan in het oude deel. Hier kan je de gewone Dresdenaar tegen het lijf lopen, hier zijn de kleine winkeltjes en hier gaan studenten uit. In dit deel overnachten is een goede optie. Overal zitten eettentjes en winkels verscholen in hofjes. Ga op onderzoek uit en dwaal door de straten. Zoek bijvoorbeeld de Kunsthofpassage in de Äussere Neustadt met het blauwe gebouw met muziektoters en het huis met de gouden krullen. Ook de vintage-liefhebber komt in deze wijk aan zijn trekken. Talloze *Biergärten* en cafés bieden gezelligheid, maar jongeren drinken hier 's avonds ook op straat, zittend op een van de vele terrassen met grote groepen bij elkaar.

Zwinger

OP DE FIETS

Fietsen langs de oevers van de Elbe, de rivier die Dresden doorsnijdt in het oude en nieuwe deel, is een aanrader. Niet gehinderd door ander verkeer kun je lekker uitwaaien, kilometers maken en genieten van het landschap met schitterende vergezichten. De Elbe kronkelt door het land en heeft hele brede groene oevers

met merendeels geasfalteerde fietspaden. Wie even genoeg heeft van de drukke Altstadt pakt de fiets en is in een mum van tijd buiten.

Fiets naar de *schwebbahn* bijvoorbeeld, twintig minuten fietsen stroomopwaarts (aan de kant van de Neustadt). Een tochtje met deze baan, gebouwd in 1901 en de oudste

ter wereld, is een belevenis en neemt je mee de berg op waar je een prachtig uitzicht hebt. Overall langs de Elbe zijn kastelen, al dan niet met terrassen waar je kunt eten en drinken. Vele hebben hun eigen wijngaard en maken al dan niet mousserende wijn. Fiets bijvoorbeeld naar Schloss Wackerbarth (in de richting van Meissen) en bewonder daar het landgoed en proef de wijnen.

Maar ook in de stad is de fiets een goed vervoersmiddel. Fietspaden zijn daar (nog) niet of nauwelijks; Dresdenaren fietsen gewoon op de stoep, houden niet rechts, maar fietsen waar het kan. Dat lukt hier nog wel, want zo veel fietsers zijn er niet.

PRAKTISCHE ZAKEN

KLM vliegt sinds vorig jaar een keer per dag rechtstreeks op Dresden, ideaal, snel en als je tijdig boekt, niet duur (vanaf € 99). Maar ook met de trein of de auto, ongeveer 750 km, is het goed te doen.

Ter plekke is de stad goed te belopen, wie iets meer wil zien pakt de fiets of de tram. In de Elbe liggen flink wat stoomboten die toeristische tochtjes maken, naar kastelen en plaatsjes buiten Dresden.

Hotels zijn er genoeg. Van het Bülow Palais, een mooi en kleinschalig hotel met prachtige kamers in de Neustadt, waar tevens het enige sterrenrestaurant van Dresden is gehuisvest, tot de bekende ketens in de Altstadt. Daarnaast zijn er allerlei appartementen te huur en vooral in de Äussere Neustadt zijn die heel redelijk geprijsd.

Eten en drinken kan overal, van Thais tot Saksisch, van goedkoop tot exclusief.

Kortom, Dresden is een aanrader voor wie eens een net iets andere stedentrip wil maken. Om thuis alvast in de sfeer te komen kan *Het Stenen Bruidsbed* van Harry Mulisch, dat zich afspeelt in Dresden, (nog eens) gelezen worden. ○

DANCEFEESTORGANISATOR, ONDERNEMER & LUIZENVADER

Duncan Stutterheim (45) is de 'D' van ID&T, Nederlands grootste dancefeestorganisator. Het bedrijf werd een kwarteeuw geleden opgericht door drie jonge ondernemers. Ze hebben onder andere de (internationale) dancefestivals Sensation, Mysteryland, Trance Energy, Welcome to the Future en Thunderdome op hun naam staan. In 2013 werd ID&T verkocht aan een Amerikaans bedrijf en een jaar later besloot Stutterheim zelf ook te stoppen. Het verhaal van zijn bedrijf is opgetekend in het zevenhonderdvijftig pagina's tellende en drie kilo zware koffietafelboek *Celebrate Life*, het thema dat een belangrijke rol in het leven van de ondernemers speelt. Inmiddels is Stutterheim van de feesten naar de stenen gegaan, hij is mede-eigenaar van ADAM Toren en Nachtlab. Duncan Stutterheim woont met zijn drie dochters en vrouw in Amsterdam.

DE VROUW

"Er is maar één vrouw voor mij, dat is Lisca. We zijn enorm met elkaar vervlochten. Ze is mijn metgezel en levenspartner, maar ook de moeder van onze drie kinderen. Ik leerde haar kennen toen ik eigenlijk met iemand anders zou gaan trouwen. Maar als je op het punt staat om iemand eeuwige trouw te zweren en je komt iemand tegen waar je zoveel voor voelt, dan ga je wel twijfelen. Toen ik vertelde aan Lisca dat ik zou gaan trouwen zei ze: 'Oké, laat dan maar.' Dat vond ik wel sterk van haar. Ik was de mannelijke *run away bride*, de bruijloft werd afgezegd en later kwam ik haar tegen tijdens een etentje. Na een tijdje zijn we gaan samenwonen. Ze is heel belangrijk voor me. Ook zakelijk, ze was voor veel verantwoordelijk. Wij hebben het altijd over 'mannendingen' en 'vrouwendingen'. Zij was heel goed in het vrouwelijke gevoel. Feesten zijn voor mannen én vrouwen natuurlijk. Bij Sensation (een van de *dance events* die ID&T organiseerde - red.) zorgde zij voor de show er omheen. En later verbond zij bijvoorbeeld ook een goed doel aan onze feesten. We gaven bovendien als eerste organisator gratis kraanwater, dat was ook haar idee.

We werkten goed samen, als stel kan dat ook mis gaan natuurlijk. Als ze extra geld nodig had voor een project vroeg ze dat in bed aan me. Zo van: 'Mag ik 100.000 euro extra?'. Over zulke bedragen heb je het wel. Dat vraagt ze alleen omdat ze het oprecht nodig heeft, om het feest nog beter te krijgen.

Ze was erbij toen we met ID&T de wereld gingen veroveren. Je neemt dan alles mee naar huis: je stress, je blijdschap, je verdriet, je irritaties. Ons werk beheerste wel negentig procent van ons leven. Nu is ze wel even klaar met de festivals. Ze kan het woord niet meer horen. We hebben het ook zo intens beleefd. Het is eigenlijk niet normaal. Het is ook niet allemaal gemakkelijk gegaan. Er is zeker weleens een keer een telefoon door de kamer gegooid. Irritaties waren er zeker, maar we hebben het toch geflikt.

Je moet elkaar maar net treffen. Ik zat in de feesten, dan moet je partner er ook van houden. We gaan nu veel minder uit dan destijds. We zijn allebei wat rustiger geworden, we houden ervan om 's avonds gewoon thuis op de bank te zitten. Toen ons derde kindje kwam, kwam het besef: we gaan niet meer terug het nachtleven in. Bij de eerste twee gingen we wel weer terug, nu niet. We

besloten om helemaal te gaan stoppen, en verkochten het bedrijf.

Lisca heeft op Lesbos samen met een vriendin een vluchtelingenkamp opgezet, ik heb ook meegeholpen. We hebben onze relaties gebeld of ze ons wilden helpen, de hulp was fenomenaal. Iedereen wilde meedoen. In *no time* reden er trucks heen en in een paar weken stond daar een heel vluchtelingenkamp. Het was zo schrijnend daar. Er was veel aandacht voor: waarom moeten wij, mensen uit de dance events, een kamp opzetten? Dat is toch een taak van de EU? We hebben daar iets kunnen betekenen.

In de eerste tien jaar dat ik aan het werk was, was ik daar echt niet mee bezig. Maar als je kinderen krijgt denk je meer na over maatschappelijke dingen. Het is een pas van bewustzijn, je kijkt anders naar bepaalde dingen. Ook voor onze festivals, we willen duurzaam zijn. Je komt in aanraking met allemaal mogelijkheden. Als je dan een nieuw pand koopt, denk je meteen aan zonnepanelen. Je leert anders te denken.

Het is eigenlijk heel apart dat Lisca en ik bij elkaar zijn, want we zijn heel anders. Ik ben heel onrustig, zij houdt juist van rust. Ik ben echt een ochtendmens, zij een avondmens. Zij is van de sociale contacten. Ik heb wel een hechte vriendengroep uit het verleden, maar mijn vrouw is goed in het maken van nieuwe vrienden. Dat vind ik heel leuk. We delen wel dezelfde passies: reizen, lekker eten, lezen en wandelen. Een wandeling maken zonder je telefoon mee te nemen, dat vinden we heel belangrijk. Als we samen wandelen, zonder telefoon dus, dan voer je echte gesprekken en word je niet afgeleid. We hebben

DE DOCHTERS

“Ik kom uit een mannenwereld. Mijn gezin bestond uit mannen, mijn vrienden zijn mannen en ik doe zaken met mannen. Iemand boven dacht: laat ik hem eens wat vrouwen sturen. Ik vind het helemaal te gek die dochters. Ik heb er drie: June van vijftien, Phoenix van dertien en Pixie van bijna drie jaar.

Ik bracht altijd al de kinderen naar school. Dat vond ik altijd heel fijn. Samen fietsen en een beetje kletsen en ook weer ophalen van school. Dat is belangrijk. Bij de eerste twee kinderen hadden we nog een nanny, bij de derde niet meer.

Ik wil de dochters meegeven dat ze mogen worden wie ze zijn. Ik hoop oprecht dat ze iets gaan doen waar ze gelukkig van worden, iets dat hun passie is. Dat ze vroeg wakker willen worden om dit te gaan doen. Het mag van mij van alles zijn. Ik heb weleens gedacht dat we van ID&T een familiebedrijf moesten maken, m'n oudste dochter houdt juist van singer-songwriters, dan zadel je haar toch niet op met een bedrijf in *dance events*. Ik heb er bewust voor gekozen ID&T niet door te geven.

De middelste kan soms wel confronterend zijn. Ik ben zelf niet zo'n goede luisteraar, ik zei het al, dan zegt zij: 'Hee kom op, luister effe.' Van zo'n kleintje leer je hoe belangrijk het is om tijd met je kinderen door te brengen. *Quality time* is echt belangrijk bij kleine kinderen. Je hoeft er echt niet de hele dag te zijn, maar die momenten er écht zijn, dat vindt zo'n kleintje helemaal te gek. Je merkt dat je er zelf ook blij van wordt. Samen in bad, naar de speeltuin, gewoon spelen. Ik vond dat soms weleens moeilijk, ik was snel afgeleid.

zich opofferen voor hun man, omdat hij veel werkt. Vrouwen laten het ook wel toe. Maar als een vrouw bewust zegt dat ze dit zo wil, dat vind ik heel modern. Niet dat de man er vanuit gaat dat z'n vrouw thuis blijft en ook niet dat de vrouw zich verplicht voelt om te stoppen met werken. Maar allebei gelukkig met deze keuze zijn, dat is ook emancipatie. Het lijkt me heel lastig als je allebei een carrière wil. Je hoort ook over huisvaders, wel in mindere mate als huismoeders. Dat lijkt me soms wel een ego-dingetje. Ik ben ook klassenvader geweest. Mijn vader zei op een gegeven moment tegen me: dat kan je toch niet blijven doen? Van buitenaf zullen mensen misschien wel denken, maar ik heb wel een te gek jaar gehad. Ik ging mee op kamp, heb feestjes georganiseerd en ik heb zelfs luizen uitgekamd. Was wel heel druk allemaal met die kinderen, maar ik vond het leuk.

De twee oudsten zitten nu op de middelbare school. Voor hen blijven we in Amsterdam. Daarna willen we heel graag op Ibiza gaan wonen, met de jongste. De twee oudsten blijven in Nederland. De ene weet al wat ze wil worden: ze wil taarten bakken. De ander doet nu VWO en die weet het nog niet. We vroegen de dames of ze mee naar Ibiza willen, maar ze willen in Amsterdam blijven. Je zag het net zelf: ze spelen lekker voor de deur, ze hebben een bootje en hier zijn al hun vrienden.

DE MOEDER

“Mijn vader werkte veel en mijn moeder Norma was altijd thuis als huismoeder. Ze vroeg me laatst: 'Wat doet Lisca nu eigenlijk?' Het zit nog zo in haar hoofd dat we veel werken. En er wordt ook tegenwoordig van je verwacht dat je werkt. Ik zei heel droog: 'Hetzelfde als jij ma'. Ze is gewoon voor ons thuis, net als mijn moeder destijds. We zijn opgevoed met een warm gevoel. Dat is iets wat ik meeneem naar m'n eigen kinderen. Er was altijd iemand

thuis, er werd voor je gezorgd. Hier ook, er wordt voor de deur gespeeld, er komen vriendinnen thuis, we willen een warm huis waar iedereen zich welkom voelt. Soms hebben we zelfs twaalf van die meiden hier rondlopen die dan ook blijven eten. Ik vind dat heel leuk. Dat deed mijn moeder altijd heel goed voor ons. Wij waren de zoete uitvalbasis. Ze had allemaal jongens. Ik heb nu wel te doen met haar, haha. Er werd geblowd, dat vonden ze dan weer niet zo leuk.

Mijn moeder komt uit Ierland, ik ben half-Iers. Ze komt van het platteland. We zijn er nog weleens geweest. Je weet niet wat je ziet, dat ken je alleen nog van foto's. Van platteland naar de stad. Ze heeft mijn vader altijd de ruimte gegeven om voor zijn carrière te gaan.

We hebben een goede band. Mijn broer had meer een kletsband met haar, ik heb dat meer mijn vader. We zijn niet een familie die elke zondag bij elkaar koffie gaat drinken. We zien elkaar af en toe, en dat is goed. Met mijn familie vier ik het leven. *Celebrate Life* was het thema van de begrafenis van mijn broer. Sinds zijn dood (broer Miles overleed na een auto-ongeluk - red.) probeer ik zelf ook van het leven te genieten. Niet alleen tijdens feesten, maar ook juist op momenten dat ik door de stad fiets. Even rust en niet haasten. Als er zoiets in je leven gebeurt, ga je je meer openstellen. Je bent er totaal niet mee bezig en ineens: bam! Dat is een enorme *wake up call*. Zijn begrafenis was een feest: er werd gehuild maar ook veel gelachen. Echter dan dat wordt het niet, heel bijzonder. Het is nu zeventien jaar geleden en ik kan je nog de hele avond navertellen. Het maakte zoveel indruk. Laatst was ik met schoolreisje mee in de buurt van mijn ouders en het was bloedheet. Toen zeiden ze: 'Kom maar langs hoor!' Zijn we met de hele klas gaan zwemmen bij mijn ouders. Lagen we met dertig kinderen in hun zwembad, dat vond ik wel te gek.” ◉

‘Ik kom uit een mannenwereld. Mijn gezin bestond uit mannen, mijn vrienden zijn mannen en ik doe zaken met mannen. Iemand boven dacht: laat ik hem eens wat vrouwen sturen’

weleens moeilijke tijden gehad samen, vaak is goed praten dan de oplossing om verder te komen. Tegenwoordig raak je heel snel afgeleid. Dat moment van de diepte ingaan gaat op Ibiza vaak beter dan hier in Amsterdam. We staan open voor meditatie, ayurveda, familieopstellingen, paardencoaching. Dat delen we, dat heb ik van haar geleerd.

Het is vaak makkelijk en typisch iets voor een man om te zeggen: 'Ja, zo ben ik nou eenmaal.' Dat is geen argument. Net zoals de smoes: ik heb geen tijd voor sport. Dan zet je de wekker toch wat vroeger? Ik ben bijvoorbeeld een slechte luisteraar, dan wijst ze me erop en dan probeer ik eraan te werken. Van Lisca heb ik geleerd er wat aan te doen. Het heeft mij geholpen en ik zie dat het werkt.

Dan denk je: oh, ik moet nog een belletje doen. Je moet het loslaten, dat is confronterend. Beter wat kortere tijd er echt zijn, dan de hele dag met je hoofd er niet bij. Dat voelen ze gewoon.

Je ziet steeds vaker dat vaders meer betrokken zijn bij de opvoeding. Ze vinden het leuk. Bij mannen geldt meestal dat het moment dat ze vader worden, precies is wanneer ze carrière maken. Dat is een worsteling. Voor vrouwen ook natuurlijk. Van mannen wordt altijd geacht dat ze altijd blijven werken. Hoe combineer je dat met je gezin? Lisca zei bij onze jongste dochter: 'Ik wil er nu voor haar zijn.' Ik zie nu hoe waardevol dat is. We zien dat Pixie een heel geaard en een vrolijk kindje is. Ik denk niet dat dat toeval is. Ik zie vaak genoeg om me heen dat vrouwen

Familie Stutterheim in Australië in 2008 (Uit: *Celebrate Life*)

SECRET message

Dit mooie armbandje is gemaakt van Masai glaskralen. Aan de bovenkant vind je een boodschap in morsecode. De armbandjes zijn te koop via Sieraden4Life, een stichting die kinderen en hun moeders in Kenia helpt. Door het produceren en verkopen van sieraden verdienen de moeders een goed salaris en kunnen er scholingsprojecten worden gefinancierd.

Armbandje €10,95

Blijven BELLEN

Een lege smartphone of tablet is een van de grootste luxeproblemen van deze tijd. Opladen gaat simpel met deze charger van Xtorm. Het zonnepaneel zorgt dat er genoeg energie is om tenminste één telefoon helemaal op te laden. De LED-indicatie aan de zijkant geeft precies aan hoeveel energie het apparaatje nog bevat. En hij past ook nog makkelijk in je tas.

Platinum mini 2 solar oplader vanaf €30,00

De PINEUT

Likeuren bestaan al heel lang: in de zeventiende en achttiende eeuw lagen de pakhuizen in Nederland vol met exotische kruiden en specerijen waarmee werd geëxperimenteerd, ook in combinatie met alcohol. Femke van der Kuijp en Marlies van Iterson lieten zich door deze oude traditie inspireren voor een nieuwe neut: Pineut. Je bestelt bij hen een fles, die is gevuld met bijvoorbeeld chocola, fruit of koffie, en voegt er jenever aan toe. Na zes weken is je eigen likeur klaar. Proost!

Pineut vanaf €6,95

MARYAM MIRZAKHANI (1977-2017)

“Een licht is gedoofd vandaag,” schreef de Iraans-Amerikaanse wiskundige Firouz Naderi over het overlijden van Maryam Mirzakhani. Eigenlijk wilde de Iraanse Mirzakhani schrijver worden. De liefde voor de wiskunde kwam pas later, het uitdagende element trok haar. Op zeventienjarige leeftijd won ze de Internationale Wiskunde Olympiade, een jaar later was ze zelfs de eerste Iraanse student met een perfecte score. Logisch dus dat ze met dit overduidelijke talent wiskunde ging studeren. Ze vertrok in 2000 naar de Verenigde Staten en behaalde haar PhD aan de Universiteit van Harvard. Ze werkte nog op de Universiteit van Princeton en begon in 2008 op Stanford. Mirzakhani werkte onder andere aan een bekend probleem in de wiskunde: de vraag of een biljartbal alle delen van het laken zal passeren als hij maar lang genoeg blijft rondkaatsen. Ze probeerde de mogelijke patronen op oppervlakken te begrijpen. Vaak zat de wiskundige op de grond met een grote rol papier volgetekend met patronen. In 2014 won ze de prestigieuze Fieldsmedaille, een vierjaarlijkse ereprijs voor wiskundigen onder de veertig, te vergelijken met de Nobelprijs. Ze kreeg de prijs voor haar

bijdrage aan de theorie van Riemannoppervlakken. Opmerkelijk, want de 52 winnaars sinds 1936 waren alleen maar mannen. Hierdoor werd ze beroemd in haar geboorteland en in de rest van de wereld. Desondanks reageerden Iraanse media vrij karig. De foto's van de jonge vrouw met korte coupe en in een sweater werden zo bewerkt dat haar blote hals bedekt was en haar kapsel onzichtbaar door een sluier. Zelf was Mirzakhani trots op haar prijs als eerste Iraanse en als eerste vrouw en benadrukte ze dat ze de positie van vrouwen in haar vakgebied zou blijven verbeteren. Wereldwijd werd er op haar overlijden gereageerd. De Franse wiskundige Cedric Villani, zelf ook Fields-winnaar, noemde haar 'een schitterende ziel, een prachtige vrouw, een boegbeeld voor Iran en de vrouwen in de wetenschap'. De president van de Stanford Universiteit noemde haar 'een rolmodel voor getalenteerde vrouwen' en 'een nederig mens dat prijzen alleen accepteerde in de hoop dat het anderen zou inspireren ook haar weg te gaan'. Mirzakhani was getrouwd met de computerwetenschapper Jan Vondrák en had samen met hem een dochter. Ze overleed op veertigjarige leeftijd, vier jaar nadat bij haar borstkanker was geconstateerd. ●

FOTO: ANP

World's Best Designed Newspaper 2017

Het Parool

World's Best
Designed
Newspaper 2017

Tijdelijk

4.⁰⁰

per week

parool.nl/wereld

Het Parool